

Bruxelles, 24.5.2023
SWD(2023) 623 final

DOCUMENT DE LUCRU AL SERVICIILOR COMISIEI

Raportul de țară din 2023 privind România

care însoțește documentul

Recomandare de RECOMNDARE A CONSILIULUI

**privind Programul național de reformă al României pentru 2023 și care include un aviz
al Consiliului privind Programul de convergență al României pentru 2023**

{COM(2023) 623 final}

European
Commission

Romania

2023 Country Report

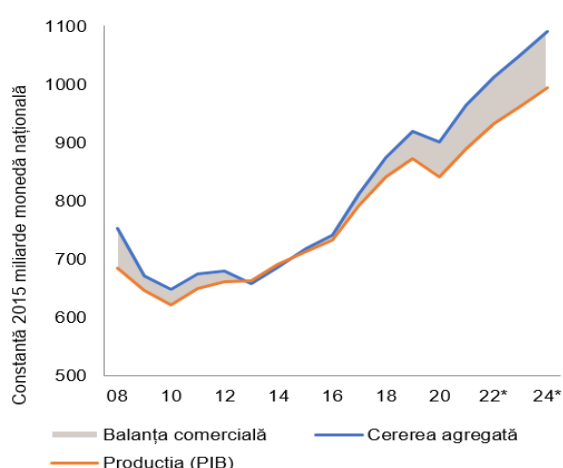

IMAGINE DE SINTEZĂ PRIVIND ECONOMIA ȘI OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ

Ritmul creșterii în România este rapid, dar vulnerabilitățile economice se acumulează

Economia României a rezistat bine în fața efectelor negative cauzate de invadarea Ucrainei de către Rusia. În 2022, PIB-ul real a crescut cu 4,7 %. În pofida inflației ridicate și a înăspririi continue a politicii monetare, consumul privat și investițiile au crescut, pe fondul manifestării cererii reprimite și al sprijinului guvernamental. Acest aspect a fost suficient pentru a compensa contracția în unele sectoare energointensive, cum ar fi industriile chimică, minieră și metalurgică (a se vedea anexa 12). Importurile au crescut mai mult decât exporturile (a se vedea graficul 1.1), iar deficitul de cont curent s-a adâncit, fiind de 9,3 % din PIB.

Graficul 1.1: Cerere, producție și balanța comercială

Sursa: Comisia Europeană

Se preconizează că creșterea economică va fi rezilientă, însă lentă. Având în vedere încetinirea înregistrată în zona euro, nivelul

actual ridicat al inflației și înăsprirea condițiilor de finanțare, se estimează că PIB-ul real va crește cu aproximativ 3-3,5 % în 2023 și 2024. Se preconizează că activitatea va fi sprijinită prin investiții finanțate din fonduri ale UE, inclusiv prin Mecanismul de redresare și reziliență (MRR). Se preconizează că exporturile vor crește într-un ritm mai lent din cauza nivelului mai redus de activitate al principalilor parteneri comerciali ai României, menținându-se astfel decalajul în ceea ce privește importurile și alimentând deficitele comercial și de cont curent.

Inflația a atins un nivel maxim și se menține la un nivel ridicat. Rata anuală a inflației a fost, în medie, de 12 % în 2022. Cea mai mare contribuție au avut-o prețurile la energie și alimente, dată fiind ponderea ridicată a acestora în coșul de bunuri de consum. În 2023, se preconizează că nivelurile prețurilor vor crește într-un ritm mai lent, respectiv cu 9,7 %, deoarece prețurile la energie au scăzut și sunt plafonate până în 2025. Cu toate acestea, presiunile inflaționiste s-au amplificat, afectând salariile și componentele de bază ale IAPC, cum ar fi serviciile și bunurile industriale neenergetice; așadar, inversarea tendinței inflaționiste, pentru a se apropia de nivelurile-țintă ale băncii centrale a României (2,5 % ± 1 punct procentual), va dura mai mult.

Deficitul bugetar a scăzut la 6,2 % din PIB în 2022. Reducerea deficitului în ultimii doi ani a reflectat o creștere foarte rapidă a veniturilor publice, stimulată de activitatea intensă și de inflația ridicată. Pachetele de sprijin bugetar au contribuit la protejarea economiei de consecințele pandemiei și de șocul energetic (caseta 1.1). În general, aceste măsuri au fost necesare, dar ar fi putut fi mai bine adaptate. Se estimează că deficitul va continua să scadă în perioada 2023-2024. Cu toate acestea, în lipsa unor măsuri corective suplimentare, reducerea deficitului la sub 3 %

din PIB până în 2024, în conformitate cu procedura de deficit excesiv în curs, va fi o provocare. În prezent, România are a doua cea mai mare marjă de randament a obligațiunilor din UE, iar datoria sa este încadrată doar în categoria *investment grade*.

Caseta
1.1:

Răspunsul în materie de politică energetică

România a adoptat diverse măsuri de sprijin pentru a atenua impactul inflației prețurilor la energie asupra gospodăriilor și întreprinderilor. Conform previziunilor de primăvară ale Comisiei din 2023, se estimează că, în 2023, costurile bugetare nete vor reprezenta 0,3 % din PIB. Multe măsuri au ca efect eliminarea semnalului de preț ca stimulent pentru consumatori de a utiliza mai puțină energie și au adesea un caracter mai general. Aproximativ jumătate dintre măsurile adoptate reprezintă intervenții pe piața angro și cu amănuntul și majoritatea măsurilor sunt pe termen scurt.

Printre măsurile care vizează sprijinirea gospodăriilor vulnerabile se numără subvențiile pentru facturile la energie electrică și gaze, sub incidența acestor măsuri intrând aproximativ 6 milioane de familii (aproximativ 85 % din populația României). Mai multe măsuri care aveau scopul de a preveni creșterile excesive ale prețurilor la energie au fost introduse sub forma unor plafoane ale prețurilor energiei electrice pentru consumatorii casnici și industriali, precum și a unui plafon al prețului gazelor naturale pentru consumatorii casnici și industriali, ambele măsuri fiind introduse inițial pe o perioadă de un an începând din aprilie 2022 și apoi prelungite până la 31 martie 2025.

Intervențiile pe piață au provocat îngrijorări serioase în rândul companiilor din domeniul energiei: în septembrie 2022, a fost introdusă o taxă de 98 %, care s-a aplicat retroactiv participanților de pe piața angro de energie electrică și gaze, precum și un impozit excepțional de 100 % pe energia electrică, aplicat diferenței dintre prețul de referință stabilit la 450,00 lei/MWh (93,00 EUR/MWh) și prețul real.

România aplică contribuția de solidaritate a UE în conformitate cu Regulamentul (UE) 2022/1854 al Consiliului. În contextul producției interne de gaze naturale și a unui mix energetic echilibrat în mod rezonabil, dependența României de gazele naturale din Rusia este mai degrabă scăzută. Măsurile luate cu scopul de a reduce consumul de gaze (cum ar fi redeschiderea temporară a centralelor electrice pe bază de cărbune care au fost oprite și o taxă de solidaritate de 60 % impusă asupra veniturilor suplimentare realizate de producătorii de energie și de alți participanți la lanțul valoric, cum ar fi comercianții și furnizorii, contribuțiile fiind direcționate direct către Fondul pentru tranziția energetică) au contribuit la reducerea în și mai mare măsură a acestei dependențe.

Disparitățile regionale sunt în continuare ridicate, fiind determinate în principal de decalajele în materie de productivitate a muncii dintre regiuni. În 2021, productivitatea (86 %) s-a situat sub media UE și a variat considerabil de la o regiune la alta, de la 162 % din media UE în regiunea capitalei, București-Ilfov, la 51 % în Regiunea Nord-Est (a se vedea anexa 17). Regiunile mai puțin dezvoltate nu dispun de active esențiale, ca de exemplu de infrastructură de transport

sau de lucrători calificați, și au fost afectate mai puternic de depopulare.

Activitatea de pe piața forței de muncă s-a îmbunătățit ușor. Rata de ocupare a forței de muncă a crescut de la 67,1 % în 2021 la 68,5 % în 2022, ca urmare a creșterii puternice și a eliminării treptate a restricțiilor legate de pandemie, ceea ce a permis sectorului serviciilor să crească gradul de ocupare a forței de muncă. Cu toate acestea, rata de ocupare este în continuare printre cele

mai mici din UE. Rata șomajului (5,6 % în 2022) se situează sub media UE și se preconizează că va rămâne constantă pe măsură ce creșterea încetinește.

Salariile nominale au crescut semnificativ în 2022, dar ușor sub nivelul inflației. Creșterea salariilor nominale a fost de 13,4 % ⁽¹⁾ în 2022, dar, din cauza inflației ridicate, salariile reale ⁽²⁾ au scăzut ușor. La începutul anului 2023, guvernul a majorat salariul minim brut la 3 000 RON (aproximativ 610 EUR) și la 4 000 RON (aproximativ 813 EUR) pentru lucrătorii din construcții, ambele creșteri fiind peste nivelul ratei inflației. Cu toate acestea, în 2021, rata riscului de sărăcie în rândul persoanelor încadrate în muncă a fost cea mai ridicată din UE, afectând 15,2 % dintre angajați, în special din cauza sarcinii fiscale mari suportate de persoanele cu venituri mici. Creșterea salariilor din sectorul public a fost menținută cu mult sub nivelul inflației anul trecut, dar ar urma să se accelereze din nou în 2023. Se preconizează că în 2023 creșterea salariilor se va menține la un nivel ridicat, pentru a compensa scăderea puterii de cumpărare și nivelul în continuare ridicat al inflației.

Persistă provocări în mai multe domenii

Criza energetică va duce probabil la creșterea cererii de servicii sociale și de protecție socială. Nivelurile de inegalitate a veniturilor și riscul de sărăcie și de excludere socială rămân printre cele mai ridicate din UE (a se vedea anexa 14). De asemenea, în contextul în care peste 10 % din populație nu era în măsură să își încălzească locuințele deja din 2021, este probabil ca prețurile mai mari la energie să crească riscul de sărăcie. Ar trebui facilitat accesul la servicii sociale și ar trebui să se amelioreze situația deficitului de îngrijiri pe termen lung și a nevoilor medicale

⁽¹⁾ Institutul Național de Statistică.

⁽²⁾ Aproximată prin remunerarea pe salariat, ajustată în funcție de inflație.

nesatisfăcute, care sunt printre cele mai ridicate din UE (a se vedea anexa 16).

Educația de slabă calitate și accesul inegal la aceasta persistă, iar grupurile vulnerabile se confruntă cu provocări pe piața forței de muncă. Sectorul educației ar beneficia de pe urma îmbunătățirii competențelor cadrelor didactice și a creșterii atractivității profesiei de cadru didactic. Doar 8,4 % dintre absolvenții sistemului de educație și formare profesională au participat la o formă de învățare la locul de muncă în 2022, iar rata de ocupare a noilor absolvenți (57,5 %) este cu mult sub media UE și este în scădere (76,7 % în 2022). Competențele absolvenților sistemului de educație și formare profesională și ai formelor de învățământ superior nu sunt suficient de bine aliniate la nevoile pieței forței de muncă, ceea ce necesită modificări ale programei de învățământ ⁽³⁾. Rata tinerilor care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare este printre cele mai ridicate din UE, situându-se la 19,8 % în 2022. Disparitatea de gen în ceea ce privește ocuparea forței de muncă a fost printre cele mai ridicate din UE în 2022. În 2021, doar 41 % dintre romii aveau un loc de muncă remunerat. O mai bună capacitate de a oferi politici active eficiente în domeniul pieței forței de muncă este esențială pentru sprijinirea acestor grupuri.

O serie de provocări afectează în continuare competitivitatea, aspect evidențiat și în bilanțul aprofundat referitor la România. ⁽⁴⁾ Deși s-au înregistrat unele progrese, problemele de personal din sistemul judiciar continuă să reprezinte un risc pentru calitatea și eficiența sistemului, lucru care are un impact asupra mediului de afaceri. Concurența în materie de achiziții ar putea fi mai solidă. Piețele serviciilor profesionale sunt în continuare foarte restricționate, în timp ce accesul

⁽³⁾ [Analiza tematică 2023](#) și [OECD Economic Surveys: Romania 2022](#)

⁽⁴⁾ Comisia Europeană (2023), Bilanț aprofundat pentru România, document de lucru al serviciilor Comisiei [COM (2023) 642 final].

întreprinderilor la finanțare și inovare este limitat și inegal de la o regiune la alta (a se vedea anexa 12). Capacitatea administrativă, în special la nivel local și regional, trebuie consolidată. În plus, problema cadastrului incomplet continuă să submineze securitatea drepturilor de proprietate. Deficitul de forță de muncă calificată rămâne o provocare majoră în contextul dublei tranziții. În fine, lipsa infrastructurii de bază în mai multe regiuni reduce atractivitatea acestora pentru întreprinderi și cetățeni.

Tranziția României către o economie verde necesită acțiuni continue cu privire la mai multe aspecte, inclusiv energia din surse regenerabile, transportul durabil și calitatea aerului, precum și adaptarea la schimbările climatice. Există în continuare provocări în ceea ce privește decarbonizarea și eficiența energetică. Legislația românească în materie de decarbonizare, investițiile în producția de energie din surse regenerabile și implementarea prioritară a energiei verzi sunt aspecte esențiale (a se vedea anexa 8). Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră în sectoarele construcțiilor și transporturilor este necesară pentru atingerea obiectivelor naționale (a se vedea anexele 6, 7 și 8).

Demersurile României în privința tranziției la economia circulară sunt insuficiente și trebuie accelerate pentru a îndeplini obiectivele UE în materie de economie circulară. Sunt în continuare foarte răspândite depozitele de deșuri neregulate și neconforme și acestea prezintă riscuri grave pentru sănătate și mediu. Ratele de reciclare stagnează și se mențin sub obiectivele UE. România riscă să nu atingă obiectivele pentru 2025 privind reutilizarea și reciclarea deșeurilor municipale și reciclarea deșeurilor de ambalaje (a se vedea anexa 9).

Provocările legate de digitalizare, astfel cum sunt reflectate în indicele economiei și societății digitale (DESI), persistă. De multă vreme România este în urmă în ceea ce

privește indicele DESI ⁽⁵⁾, instrumentul de monitorizare al UE pentru transformarea digitală. Cu toate acestea, țara are rezultate relativ bune în ceea ce privește conectivitatea fixă. Se așteaptă, de asemenea, progrese în ceea ce privește implementarea 5G, ca urmare a măsurilor luate în 2022, printre care se numără o licitație pentru spectrul de frecvențe. Cu toate acestea, digitalizarea serviciilor publice (cum ar fi *cloudul*, serviciile de e-guvernare și telemedicina) este scăzută, în pofida măsurilor recente din planul de redresare și reziliență puse în aplicare în 2022. În fine, întreprinderile mici și mijlocii din România trebuie să adopte comerțul electronic, facturarea electronică și utilizarea IA și a altor tehnologii digitale avansate (a se vedea anexa 10).

România înregistrează progrese în ceea ce privește majoritatea obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD) ale ONU, dar există în continuare provocări. Țara se îndepărtează de mai multe obiective, în particular cele privind acțiunile climatice și energia curată și la prețuri accesibile, precum și consumul și producția responsabile (a se vedea anexa 1). De asemenea, sunt necesare progrese semnificative pentru a ajunge la nivelul mediei UE în ceea ce privește trei ODD: educația, apa curată și salubritatea și sărăcia. Calitatea slabă și nivelul scăzut al cheltuielilor pentru cercetare, dezvoltare și inovare afectează în continuare capacitățile industriale.

⁽⁵⁾ Indicele economiei și societății digitale, Comisia Europeană, 2022.

PLANUL DE REDRESARE ȘI REZILIENȚĂ ESTE ÎN CURS DE IMPLEMENTARE

Planul de redresare și reziliență (PNRR) al României urmărește să abordeze principalele provocări legate de tranziția verde și cea digitală, precum și de reziliența economică și socială. Planul constă în 64 de reforme și 107 investiții, care beneficiază de sprijin în valoare de 14,24 miliarde EUR sub formă de granturi și de 14,94 miliarde EUR sub formă de împrumuturi, reprezentând 12,15 % din PIB (a se vedea anexa 3 pentru mai multe detalii).

Deși Planul de redresare și reziliență al României este în curs de punere în aplicare, există însă un risc tot mai mare al unor întâzieri.

România a prezentat două cereri de plată, care corespund unui număr de 72 de jaloane și ținte ale planului și care au dus la plata a 2,6 miliarde EUR fără prefinanțare pentru prima cerere de plată, cealaltă cerere făcând obiectul evaluării. Măsurile în temeiul PNRR adoptate începând din decembrie 2021 includ mai multe reforme în domeniile tranziției digitale, mobilității durabile, decarbonizării, auditului și controlului, educației și sănătății, precum și etape preliminare ale reformelor fiscale și ale pensiilor. Cu toate acestea, există riscul unor întâzieri importante în punerea în aplicare a planului ca urmare a guvernantei slabe și a capacității limitate a administrației publice. Abordarea acestor chestiuni, inclusiv prin obținerea resurselor umane adecvate, este esențială pentru o mai bună coordonare a planului și execuția în timp util a investițiilor. De asemenea, pentru finalizarea unor reforme structurale importante este nevoie de un angajament și o implicare politică continue. Dată fiind relevanța macroeconomică și fiscală a planului, punerea în aplicare pe deplin și în timp util a măsurilor va fi esențială pentru limitarea vulnerabilităților externe și bugetare. Se preconizează că planul va fi revizuit în 2023, pentru a include, printre altele, un capitol dedicat REPowerEU, ținând seama totodată de sprijinul nerambursabil redus în contextul puternicei redresări economice a

României. Discuțiile pe această temă sunt încă în curs.

Următoarea revizuire, mai detaliată, a măsurilor care sunt puse în aplicare în temeiul PNRR nu implică în niciun fel aprobarea sau respingerea formală de către Comisie a vreunei cereri de plată.

Tranziția verde

S-au înregistrat progrese în ceea ce privește instituirea fondurilor pentru valul de renovări ale clădirilor, ce vizează reducerea consumului de energie al clădirilor. Publicarea orientărilor și a cererilor de propuneri va atrage sprijin financiar pentru renovarea unui număr semnificativ de clădiri publice și private din întreaga țară (de la renovări moderate până la renovări aprofundate), cu scopul de a îmbunătăți în mod semnificativ eficiența energetică și rezistența seismică a acestora (a se vedea anexa 7).

Se înregistrează progrese în punerea în aplicare a reformelor legate de transportul durabil, decarbonizare și siguranța rutieră. România a adoptat noi strategii de dezvoltare a infrastructurii feroviare și a siguranței rutiere. Se preconizează că punerea lor în aplicare va reduce accidentele rutiere și va îmbunătăți eficiența și competitivitatea căilor ferate. Utilizarea unor indicatori de performanță clari și a unor standarde de guvernare corporativă de către întreprinderile de construcții rutiere ar trebui să îmbunătățească performanța acestora și calitatea proiectelor. Inițiativa REPowerEU este o ocazie unică de extindere și sprijinire a măsurilor legate de energie pentru a consolida și mai mult obiectivele în materie de decarbonizare ale României.

România a făcut primii pași în direcția reformării sistemului de management pentru ariile naturale protejate. România a instituit un comitet interministerial care să analizeze cadrul juridic aplicabil sectoarelor cu impact asupra biodiversității. Acest comitet va propune modificări ale cadrului juridic pe baza unor informații actualizate privind distribuția și starea de conservare a speciilor și habitatelor.

Digitalizarea administrației publice

România înregistrează progrese în ceea ce privește principalele reforme care vizează digitalizarea administrației publice, care să deschidă calea către servicii digitale publice moderne, fără bariere birocratice inutile. Printre jaloanele relevante se numără adoptarea unei strategii naționale de securitate cibernetică, a unei legi privind securitatea rețelelor 5G, a unei legi privind interoperabilitatea și a unui cadru unitar pentru dezvoltarea unui sistem de *cloud* guvernamental, acesta fiind un act legislativ inovator în Europa.

Reforma fiscală și a pensiilor

România a înregistrat progrese în ceea ce privește efectuarea investițiilor care să abordeze principalele provocări fiscale. Peste 500 000 de case de marcat au fost conectate la sistemul electronic al Agenției Naționale de Administrare Fiscală. Conectarea tuturor caselor de marcat va asigura urmărirea și stocarea electronică a tranzacțiilor efectuate de casele de marcat. Acest lucru va contribui la combaterea fraudei în domeniul comerțului și, în ultimă instanță, la reducerea deficitului de încasare a TVA.

De asemenea, au fost întreprinse primele demersuri pentru punerea în aplicare a reformei cuprinzătoare a sistemului de pensii, un element central al planului. România a încheiat contracte pentru a obține asistență tehnică în demersul de pregătire a analizei și a propunerilor de reformare a

sistemului de pensii, atât a regimului general, cât și a regimului special de pensii, în conformitate cu principiile stabilite în PNRR. De asemenea, a fost instituit un comitet de monitorizare format din experți din ministerele relevante și din instituții independente pentru a examina intervențiile de politică în sistemul de pensii. Scopul acestei reforme ample este de a asigura sustenabilitatea finanțelor publice în contextul îmbătrânirii demografice și de a corecta inegalitățile.

Educație și politici sociale

Se înregistrează progrese în punerea în aplicare a reformelor și a investițiilor în sectoarele educației și social, contribuindu-se astfel la punerea în aplicare a Pilonului european al drepturilor sociale. România a adoptat acte legislative actualizate pentru a asigura proiectarea, dotarea și funcționarea școlilor în contextul tranziției către clădiri verzi. Au fost semnate contracte pentru construirea de creșe eficiente din punct de vedere energetic, în vederea sporirii accesului și a participării la educația și îngrijirea timpurie.

A fost lansat programul național de reducere a abandonului școlar timpuriu, fiind puse în aplicare 1 409 de proiecte pentru a îi ajuta pe elevi să facă tranziția de la învățământul secundar inferior la cel secundar superior. A fost semnat un contract de asistență tehnică având ca obiect analizarea guvernantei sistemului de învățământ preuniversitar. România a adoptat, de asemenea, un set de standarde minime pentru dotarea tehnică a școlilor, astfel încât să se asigure calitatea activităților educaționale online, precum și un cadru juridic care stabilește un profil al competențelor digitale pentru cadrele didactice. De asemenea, 61 de universități au primit fonduri pentru a finanța o infrastructură digitală mai bună și pentru a dezvolta competențele studenților și ale personalului universitar.

Planul abordează, de asemenea, sărăcia și inegalitatea din România, care sunt printre cele mai ridicate din UE. România a

adoptat normele metodologice de punere în aplicare a reformei privind venitul minim de incluziune. Scopul reformei este de a scoate 1,5 milioane de persoane din starea de sărăcie severă, prin promovarea unui sprijin adecvat pentru venit pentru familiile vulnerabile, alături de măsuri de promovare a integrării pe piața forței de muncă a persoanelor apte de muncă. De asemenea, România a luat primele măsuri în vederea creării unui nou cadru juridic care să prevină separarea copiilor de familiile lor, inclusiv prin lansarea unei cereri de proiecte pentru înființarea a 150 de centre de zi. În plus, România a aprobat o lege de instituire a unui sistem de tichete de muncă pentru a stimula angajarea formală a lucrătorilor casnici care sunt în prezent înregistrați ca șomeri sau inactivi. Totodată, legea adoptată privind dialogul social are potențialul de a consolida rolul partenerilor sociali în îmbunătățirea rezultatelor de pe piața forței de muncă.

Reziliența în materie de sănătate

A fost adoptat un prim set de reforme, care are scopul de a îmbunătăți sistemul de sănătate. A fost înființată Agenția pentru Dezvoltarea Infrastructurii în Sănătate, cu scopul de a gestiona proiectele prioritare de investiții în infrastructura de sănătate publică. Au intrat în vigoare noi cadre legislative menite să consolideze competențele angajaților în gestionarea serviciilor de asistență medicală, să promoveze dezvoltarea generală a resurselor umane și să sporească capacitățile și rentabilitatea sectorului sănătății. De asemenea, a fost adoptată metodologia privind prioritizarea investițiilor în centrele comunitare integrate din comunitățile marginalizate, cu scopul de a spori accesul la serviciile de asistență medicală primară și comunitară.

Administrația publică

România are în continuare rezultate pozitive în combaterea corupției, continuă să sporească independența, calitatea și eficiența sistemului judiciar și să sprijine o mai bună legiferare. Au intrat în vigoare măsuri de asigurare a unei protecții eficiente a avertizorilor. Alte reforme se referă la simplificarea normelor privind achizițiile publice, consolidarea rolului Agenției Naționale de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate și la un nou comitet interministerial privind schimbările climatice, care să coordoneze acțiunile climatice. Pentru a îmbunătăți calitatea procesului de elaborare a politicilor, România a introdus noi cerințe privind strategiile guvernamentale, proceduri privind programarea bugetară și un mecanism de control de reglementare eficiente.

Sprijinirea întreprinderilor, cercetare, dezvoltare și inovare (C-D-I)

Au fost făcute primele demersuri pentru a promova investițiile private în vederea îmbunătățirii sistemului de cercetare, dezvoltare și inovare. Au fost lansate o serie de instrumente financiare, inclusiv garanții de portofoliu pentru întreprinderile mici și mijlocii, sprijin sub formă de capital pentru întreprinderile nou-înființate, împrumuturi pentru întreprinderile mari pentru obiectivele climatice și digitale și garanții pentru promovarea eficienței energetice în sectorul clădirilor rezidențiale. De asemenea, a fost lansată o cerere de sprijin pentru proiecte importante de interes european comun în domeniul semiconductorilor.

Principalele rezultate preconizate în cadrul Planului național de redresare și reziliență pentru perioada 2023-2024

- Semnarea contractelor pentru modernizarea și reînnoirea infrastructurii feroviare și pentru asigurarea sustenabilității infrastructurii rutiere în cadrul rețelei TEN-T.
- Intrarea în vigoare a actelor normative de modificare și completare a legislației actuale în domeniul forestier.
- Intrarea în vigoare a pachetului legislativ pentru punerea în aplicare a proiectului „România Educată”.
- Intrarea în vigoare a legii de instituire a Cadrelui național de referință pentru competențe digitale în învățământul preuniversitar.
- Publicarea și implementarea unui plan de măsuri de reformare a guvernanței, inclusiv a programului de formare și îndrumare pentru manageri și inspectori
- Crearea de servicii complementare, dotate corespunzător și operaționale, care să ofere sprijin educațional grupurilor defavorizate.
- Intrarea în vigoare a legislației actualizate privind companiile de stat.
- Modificarea Codului penal și a Codului de procedură penală.
- Modificarea „legilor justiției” (legi privind statutul magistraților, organizarea judiciară, Consiliul Superior al Magistraturii).
- Intrarea în vigoare a modificărilor legislative care creează un mediu favorabil investițiilor publice și private în cercetare, dezvoltare și inovare.
- Intrarea în vigoare a unui nou mecanism de stabilire obiectivă și sistematică a nivelului salariului minim, în consultare cu partenerii sociali.
- Intrarea în vigoare a unui nou act normativ privind sistemul de pensii.
- Intrarea în vigoare a modificărilor la Codul fiscal care vizează reducerea și/sau eliminarea stimulentele fiscale și a actelor normative de lărgire a sferei impozitării ecologice.
- Intrarea în vigoare a unei noi legi a energiei pentru a pune în aplicare contractele pentru diferență, a stabili acorduri de achiziție de energie din surse regenerabile și a simplifica procedurile de acordare a licențelor și a autorizațiilor pentru investițiile în surse regenerabile de energie.
- Intrarea în vigoare a modificărilor aduse cadrului de reglementare pe baza strategiei naționale privind hidrogenul și a planului de acțiune aferent.
- Semnarea contractelor pentru eficiența energetică și renovarea integrată a clădirilor publice.

ALTE PRIORITĂȚI VIITOARE

Pe lângă provocările majore abordate în PNRR, România se confruntă și cu alte probleme. Piețele serviciilor profesionale extrem de restricționate, cadastrul incomplet, lipsa de competențe pentru dubla tranziție și ineficiența achizițiilor publice pot afecta competitivitatea sectorului privat, inovarea și utilizarea eficientă a fondurilor UE. De asemenea, accesul la o educație de calitate pentru grupurile dezavantajate, în special în zonele rurale și pentru romi, rămâne o provocare, iar nivelul cheltuielilor pentru politicile active în domeniul pieței forței de muncă este scăzut. În fine, dezvoltarea infrastructurii va fi, de asemenea, esențială pentru a stimula dezvoltarea energiei din surse regenerabile și eficiența energetică. Abordarea acestor provocări va contribui, de asemenea, la realizarea de progrese suplimentare în vederea atingerii ODD legate de educația de calitate (ODD 4), acțiunile climatice (ODD 13), energia curată și la prețuri accesibile (ODD 7), consumul și producția responsabile (ODD 12) și dezvoltarea durabilă (ODD 9) (a se vedea anexa 1). Fondurile UE pot contribui în mod semnificativ la abordarea acestor provocări, dar vor fi necesare o guvernare îmbunătățită și o capacitate administrativă solidă pentru a se asigura utilizarea lor eficace.

Riscurile legate de sustenabilitatea externă au crescut

Cererea internă puternică stimulată de relaxarea fiscală alimentează vulnerabilitățile externe. Deficitul de cont curent a crescut la 9,3 % din PIB în 2022, fiind astfel al doilea ca mărime din UE, din cauza creșterii rapide a absorbției interne și a cheltuielilor bugetare ridicate, în contextul în care soldul comerțului cu bunuri și soldul veniturilor primare s-au deteriorat și mai mult. Factori tranzitorii, precum șocul prețurilor la

energie, au avut, de asemenea, un rol, deși România depinde într-o măsură mai mică de importurile de energie decât alte state membre ale UE. Finanțarea deficitului de cont curent nu pare a pune probleme pentru moment, dar deficitele externe ridicate prelungite, în special în perioadele volatile și incerte, creează riscuri. Din cauza ratei ridicate a deficitului bugetar, România face obiectul procedurii de deficit excesiv (PDE), iar în cadrul procedurii privind dezechilibrele macroeconomice, Comisia a identificat vulnerabilități macroeconomice legate de rata ridicată a deficitului extern și de persistența acestuia ⁽⁶⁾ (a se vedea anexa 22).

Ajustarea bugetară, corelată cu reforme și investiții structurale ar trebui să fie modalitatea privilegiată de abordare a vulnerabilităților macroeconomice.

Reducerea în viitor a deficitului bugetar ar alinia mai bine cererea la ofertă și ar limita deficitele interne și externe. Astfel, s-ar evita, de asemenea, împovărarea inutilă a altor instrumente de politică macroeconomică și s-ar reduce costul ajustării pe termen mediu. Implementarea integrală a multor reforme (cum ar fi cele privind impozitarea și pensiile) și investiții relevante prevăzute în PNRR, precum și prin respectarea obiectivelor bugetare prevăzute în cadrul PDE ar avea un rol important în reducerea tendințelor actuale.

⁽⁶⁾ Comisia Europeană (2023), Bilanț aprofundat pentru România, document de lucru al serviciilor Comisiei [COM (2023) 642 final].

România se confruntă în continuare cu provocări în materie de competitivitate

Facilitarea accesului întreprinderilor la finanțare și inovare ar putea stimula competitivitatea și ar putea sprijini transformarea digitală. Accesul la finanțare reprezintă în continuare o problemă pentru întreprinderi, în special pentru cele mai mici, care se extind. Parteneriatele dintre mediul științific și cel industrial sunt rare. Cu toate acestea, prin măsurile deja incluse în PNRR se va contribui la facilitarea accesului la finanțare, a extinderii întreprinderilor și a parteneriatelor dintre mediul de afaceri și cercetători.

Capacitatea administrativă, în special la nivel local, rămâne problematică. Trebuie consolidată coordonarea între instituții și colaborarea între nivelurile de guvernare. Capacitatea administrației publice din România de a furniza servicii și de a realiza reforme este limitată, iar eficacitatea guvernului este cu mult sub media UE (a se vedea anexa 13).

Cadastrul incomplet continuă să afecteze securitatea drepturilor de proprietate în România. Doar aproximativ 42 % dintre proprietăți sunt înregistrate în sistemul informatic integrat de cadastru și carte funciară. Eliminarea lacunelor din cadastru ar putea contribui la atragerea de investiții. De asemenea, ar lărgi baza de impozitare și veniturile autorităților locale din impozitele pe clădiri și terenuri. Impozitele respective reprezintă sursa principală de resurse proprii pentru autoritățile locale, care dispun de o anumită marjă de apreciere în ceea ce privește stabilirea cotelor, într-un interval admisibil prevăzut de Codul fiscal. Veniturile din impozitul pe proprietate rămân reduse (a se vedea anexa 18). Reforma cadrului fiscal prevăzută în PNRR are scopul de a identifica denaturările și domeniile în care actele normative relevante ar trebui ajustate, de exemplu, în domeniul impozitelor pe proprietate.

Restricțiile de reglementare impuse în privința profesiilor, precum avocați și ingineri constructori, sunt mai stricte în România decât media UE. Avocații intră sub incidența dispozițiilor privind forma juridică, a normelor de incompatibilitate și a restricțiilor multidisciplinare, toate acestea putând afecta potențialul de inovare al acestui sector. Sistemul fragmentat care reglementează profesia de inginer civil și activitățile pe care inginerii civili le pot desfășura pare a fi un obstacol în calea liberei circulații a acestora și împiedică eficiența furnizării de servicii.

Achizițiile publice ar putea fi consolidate. Nivelurile ridicate ale ofertelor unice (42 % din contracte în 2022), ale atribuirilor directe (23 %), ale necâștigătoare (40 %, cel mai ridicat nivel din UE) și ale criteriilor de atribuire bazate numai pe preț (86 %) indică o lipsă de concurență care ar putea conduce la un raport calitate-preț scăzut în achizițiile publice din România. Ar trebui consolidate resursele umane și capacitatea administrativă a autorităților din domeniul achizițiilor publice, inclusiv a Agenției Naționale pentru Achiziții Publice.

Deficitul de competențe este în continuare semnificativ, în special având în vedere faptul că va trebui efectuată tranziția verde și cea digitală. În pofida eforturilor depuse recent, cum ar fi introducerea postului de „expert în dezvoltare durabilă” în cadrul administrației publice, lipsesc competențe specifice în toate profesiile, în special în cele legate de tranziția digitală și tranziția verde. Mai puțin de o treime din populația adultă are competențe digitale de bază sau peste nivelul de bază, media UE fiind de 54 %. Potrivit indicelui european al competențelor, România se numără printre țările cu cele mai slabe rezultate, în special în ceea ce privește dezvoltarea și activarea competențelor ⁽⁷⁾. În 2022, numai 24,7 % dintre persoanele cu vârsta cuprinsă între 25 și 34 de ani aveau o diplomă obținută în urma absolvirii învățământului terțiar, iar mai puțin de o

(7) [Indicele european al competențelor | CEDEFOP \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&code=sdg_4_4.1).

treime din populația cu vârsta cuprinsă între 16 și 74 de ani posedă competențe digitale de bază sau peste nivelul de bază. În timp ce în România ponderea absolvenților cu specialitate TIC este mai mare decât media UE (6,7 % din totalul absolvenților, comparativ cu 3,9 % în UE), ponderea specialiștilor TIC ca parte a forței de muncă active este cu mult sub media UE (2,6 % față de 4,5 %).

S-au amplificat deficitul de forță de muncă în majoritatea sectoarelor-cheie, ca urmare a lipsei de personal cu competențe relevante, ceea ce creează blocaje în tranziția către o economie neutră din punct de vedere climatic. În 2022, în România au fost raportate deficite de forță de muncă pentru 27 de ocupații care necesitau competențe sau cunoștințe specifice pentru tranziția verde, inclusiv lucrători în domeniul izolării, ingineri civili și conducători de unități din domeniul construcțiilor.⁽⁸⁾ Întreprinderile au indicat aceste deficite ca reprezentând un factor care limitează producția în industrie (11,6 % dintre întreprinderi) și în sectorul construcțiilor (17,4 % dintre întreprinderi).⁽⁹⁾ Perfecționarea și recalificarea în vederea tranziției verzi și promovarea unor piețe ale forței de muncă favorabile incluziunii sunt pârghii de politică esențiale pentru accelerarea tranziției către neutralitatea climatică și pentru asigurarea echității acestei tranziții (a se vedea anexa 8).

În cadrul politicilor active din domeniul pieței forței de muncă și al educației, precum și al politicilor

⁽⁸⁾ Autoritatea Europeană a Muncii (2023), *Raportul din 2022 al EURES referitor la deficitele și excedentele de forță de muncă*. Cerințele în materie de competențe și cunoștințe au la bază taxonomia ESCO (Clasificarea europeană a aptitudinilor, competențelor, calificărilor și ocupațiilor) a competențelor pentru tranziția verde (pentru ocupațiile la nivelul cu patru cifre al ISCO, acestea fiind 436 în total). Exemplele sunt identificate pe baza punctajului „verde” al ESCO și a sectoarelor relevante.

⁽⁹⁾ Ancheta europeană privind întreprinderile și consumatorii.

sociale nu se abordează încă pe deplin disparitățile

Deficitul și neconcordanțele în materie de forță de muncă și de competențe reprezintă în continuare o provocare presantă în ceea ce privește capacitatea de inserție profesională. Aproximativ 18 % dintre angajatorii din sectorul construcțiilor au raportat deficite de forță de muncă în 2022, însă sectoarele sănătății și administrației publice sunt cele care întâmpină cele mai mari dificultăți în ocuparea posturilor vacante. Potrivit celor mai recente date disponibile⁽¹⁰⁾, 36,6 % dintre persoanele cu vârsta cuprinsă între 15 și 34 de ani care au absolvit cel puțin învățământul secundar superior ocupau un loc de muncă în alt domeniu decât cel corespunzător studiilor și 16,6 % dintre lucrătorii care au obținut o calificare în urma absolvirii unei forme de învățământ superior ocupau un loc de muncă care nu necesita acest nivel de calificare. Ponderea adulților care au participat în 2022 la activități de formare a fost de doar 5,4 %. Rezultă că este, așadar, necesar să se amelioreze calitatea, să se alinieze mai bine educația și formarea la cererea de forță de muncă și să se stimuleze eforturile de perfecționare și recalificare a lucrătorilor – de exemplu, prin educație și formare profesională (EFP) și programe de educație de tip „a doua șansă”. Acest tip de măsuri ar contribui la atingerea obiectivului național pentru 2030 privind participarea adulților la învățare.

Punerea accentului pe politici active eficace în domeniul pieței forței de muncă rămâne o prioritate-cheie. Cheltuielile cu politicile active în domeniul pieței forței de muncă, inclusiv pentru recalificare și perfecționare, sunt foarte scăzute, ceea ce împiedică o mai mare participare pe piața forței de muncă. Acest aspect este amplificat și de eficacitatea scăzută a serviciilor publice de ocupare a forței de muncă. Accesul la politici active în domeniul pieței forței de muncă este și mai redus în

⁽¹⁰⁾ [Competențe – Statistici experimentale – Eurostat \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat);

zonele rurale și în rândul grupurilor dezavantajate. Serviciile publice de ocupare a forței de muncă ar putea oferi politici active eficace în domeniul pieței forței de muncă (contribuind astfel la punerea în aplicare a Pilonului european al drepturilor sociale) prin utilizarea instrumentelor digitale pentru servicii și procese interne și prin punerea în aplicare a unor modele de previzionare a competențelor, precum și printr-un sprijin individual intensiv și prin asistență pentru persoanele cu acces minim la piața forței de muncă. O mai bună implicare a partenerilor sociali poate, de asemenea, îmbunătăți condițiile de pe piața forței de muncă, favorizând o creștere mai puternică și mai favorabilă incluziunii. Abordarea acestor provocări ar ajuta România să își atingă obiectivul național privind rata de ocupare a forței de muncă până în 2030 (a se vedea anexa 14).

Profesia de cadru didactic prezintă

provocări semnificative. Formarea inițială a cadrelor didactice oferă foarte puțină pregătire în domeniile principale ale pedagogiei. Printre o serie de factori, cerințele reduse de acces la programele de formare a cadrelor didactice și salariile în mod tradițional scăzute au făcut ca această profesie să fie mai puțin atractivă⁽¹¹⁾. Stimulentele pentru atragerea de cadre didactice cu înaltă calificare în școlile defavorizate sunt limitate, în special în zonele rurale, unde condițiile de muncă sunt mai dificile. Pentru a-și completa norma de predare, cadrele didactice din zonele rurale acoperă adesea materia pentru care nu sunt calificați, ceea ce afectează calitatea educației în zonele respective.

Creșterea calității educației depinde de îmbunătățirea politicilor legate de profesia de cadru didactic.

Din totalul cadrelor didactice din România, 30 % au peste 50 de ani și se preconizează că numărul total de cadre didactice va scădea în concordanță cu numărul elevilor. Prin urmare, orice reformă a recrutării sau a formării inițiale a cadrelor didactice va avea impact doar asupra unei mici

parte a profesiei în următoarele decenii⁽¹²⁾. Prin urmare, îmbunătățirea calității predării implică, în principal, colaborarea cu cadrele didactice existente. Un procent ridicat de cadre didactice participă la cursuri de dezvoltare profesională, dar conținutul și modul de desfășurare al acestor cursuri nu sunt percepute ca fiind suficient de adaptate la nevoile lor⁽¹³⁾. În ultimii ani, în special pe durata pandemiei, cadrele didactice din România au invocat necesitatea imperioasă de dezvoltare a competențelor TIC, a educației elevilor cu nevoi educaționale speciale și a competențelor transversale⁽¹⁴⁾. Au fost întreprinse unele demersuri pentru a răspunde acestor nevoi, inclusiv prin intermediul proiectului CRED și al măsurilor din PNRR care se preconizează că vor răspunde nevoilor de formare, inclusiv în materie de competențe digitale. Unele dintre provocările pentru profesia de cadru didactic ar putea fi abordate prin revizuirea în curs a legii privind educația.

Abordarea sărăciei larg răspândite și a necesității de acces la servicii sociale și esențiale rămâne o provocare majoră.

România are una dintre cele mai mari rate, atât în ceea ce privește adulții, cât și copiii, ale riscului de sărăcie sau de excludere socială din UE. Se preconizează că situația se va înrăutăți din cauza nivelului actual ridicat al inflației, care exercită o presiune suplimentară asupra gospodăriilor cu venituri mici. Luarea unor măsuri adecvate care să atenueze efectele creșterii prețurilor asupra persoanelor expuse riscului de sărăcie va rămâne, prin urmare, o provocare majoră.

Sfera serviciilor sociale este în continuare restrânsă, existând diferențe

⁽¹²⁾ OCDE (2019), *Policy brief: Improving the teaching profession in Romania*, <https://doi.org/10.1787/5cc2d673-en>

⁽¹³⁾ ISE (2018), Institutul pentru Științe ale Educației, *Analiza de nevoi a cadrelor didactice din învățământul primar și gimnazial. Raport al investigației realizate în cadrul proiectului CRED*, <http://www.ise.ro/wp-content/uploads/2018/06/Raport-final-analiza-nevoi.pdf>

⁽¹⁴⁾ ISE (2018), OCDE (2019a), OCDE (2019), *Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners*, TALIS.

⁽¹¹⁾ OCDE (2017), *Reviews of Evaluation and Assessment in Education*, Kitchen, H., et al., *Romania 2017*, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264274051-en>

semnificative între zonele rurale și cele urbane (și între regiuni). Insuficiența serviciilor comunitare nerezidențiale cauzează, de asemenea, întârzieri în dezinstituționalizarea persoanelor cu handicap. Programele finanțate de UE pentru perioada 2021-2027 prevăd investiții semnificative în acest domeniu, aproape 680 de milioane EUR fiind alocate pentru furnizarea de servicii integrate pentru 2 000 de comunități rurale defavorizate. Investițiile vizează, de asemenea, îmbunătățirea accesului la serviciile de sănătate și de ocupare a forței de muncă, accentul fiind pus pe grupurile vulnerabile, inclusiv pe persoanele cu handicap și pe cele din zonele îndepărtate sau din comunitățile marginalizate.

Există în continuare provocări în materie de energie legate de decarbonizare

România se confruntă cu provocări legate de decarbonizare, deoarece țara se bazează în continuare în mod semnificativ pe combustibilii fosili. Ponderea combustibililor fosili (cărbune, petrol și gaze) a crescut ușor în 2021 comparativ cu 2020 și a atins o pondere semnificativă de 72 % în 2021, în timp ce ponderea energiei din surse regenerabile reprezintă doar aproximativ 20 % (a se vedea anexa 6). România este al doilea producător de gaze ca mărime din UE, deserving în principal piața internă (a se vedea anexele 7 și 12). Prin punerea accentului pe introducerea eficace a energiei din surse regenerabile și pe un sector rezidențial mult mai eficient din punct de vedere energetic (având în vedere obiectivele actualizate și mai ambițioase din sectorul construcțiilor ca parte a obiectivelor naționale de partajare a eforturilor), România ar beneficia de un sprijin semnificativ în demersul de atingere a obiectivelor UE/naționale tot mai ambițioase în materie de energie și climă pentru 2030, astfel cum se prevede în pachetul „Pregătiți pentru 55”.

În sectorul construcțiilor, accesul limitat la finanțare și la informații cu privire la

reabilitările energetice și la instalațiile de energie din surse regenerabile împiedică în mod semnificativ îmbunătățirile ulterioare. PNRR al României prevede renovarea a 2,4 milioane m² de clădiri publice și, respectiv, a 4,4 milioane m² de clădiri rezidențiale, în condițiile în care în cadrul politicii de coeziune s-au alocat fonduri pentru renovarea a 1,6 milioane m² în ambele sectoare. Obiectivele naționale mai ambițioase pentru 2030 implică finanțare suplimentară pentru parcul imobiliar al țării. În particular, accesul mai bun la finanțare al gospodăriilor private și al întreprinderilor mai mici, în scopul de a spori eficiența energetică, ar contribui în mod semnificativ la reducerea dependenței țării de combustibilii fosili (a se vedea anexa 6). În acest sens, ar fi utilă o mai bună diseminare de către autoritățile regionale și locale a informațiilor referitoare la modul de accesare a fondurilor de reabilitare energetică și la tipul de instalații mici de energie din surse regenerabile care ar putea fi utilizate în clădiri și în gospodăriile private.

Creșterea capacității rețelei este esențială pentru implementarea rapidă a noilor capacități de energie din surse regenerabile. Producția de energie electrică pe bază de cărbune și lignit, care, conform angajamentului din PNRR, urmează să fie dezafectată până în 2032 ar trebui înlocuită cu energie din surse regenerabile. Cu toate acestea, infrastructura de transport limitează absorbția noii capacități de energie din surse regenerabile. În prezent, există blocaje în rețea care împiedică utilizarea energiei din surse regenerabile. Este necesară o planificare suficientă și avansată a sistemului integrat pentru modernizarea și extinderea rețelei (atât la nivelul transportului, cât și al distribuției) pentru a răspunde cererii și nevoilor de flexibilitate astfel încât capacitatea să fie disponibilă în timp util. De asemenea, s-ar putea simplifica în mod semnificativ normele de acordare a autorizațiilor prin desemnarea zonelor pretabile dezvoltării de proiecte de producere a energiei din surse regenerabile și prin simplificarea în continuare a procedurilor conexe. S-ar îmbunătăți astfel condițiile actuale, care permit obținerea relativ ușoară a autorizațiilor pentru instalarea de centrale electrice cu energie din surse regenerabile, dar

care se dovedesc anevoioase în ceea ce privește obținerea autorizațiilor necesare pentru conectarea acestor centrale la rețea.

În perioada 1980-2020, doar aproximativ 1 % din pierderile cauzate de dezastre au fost asigurate în România, care pare a fi deosebit de vulnerabilă la inundații.

Actualul decalaj în materie de protecție în caz de inundații din România sugerează că acoperirea asigurării rămâne limitată în comparație cu riscul proiectat și astfel pierderile ar putea fi acoperite de sectorul public, ceea ce ar putea reprezenta un risc pentru finanțele publice.

CONSTATĂRI PRINCIPALE

Planul de redresare și reziliență al României include măsuri de abordare a mai multor provocări structurale prin:

- reforme menite să stimuleze colectarea impozitelor, să îmbunătățească gestionarea cheltuielilor publice și să mărească sustenabilitatea fiscală a sistemului public de pensii, sporind în același timp echitatea acestuia. Peste 500 000 de case de marcat au fost conectate la sistemul electronic al Agenției Naționale de Administrare Fiscală, cu scopul de a reduce fraudă și a crește colectarea taxelor și impozitelor;
- angajamentul de a elimina treptat producția de energie electrică pe bază de cărbune și lignit până în 2032 și obiective concrete pentru creșterea producției de energie din surse regenerabile. Până în prezent, s-au dezafectat 1 695 MW de capacitate instalată de producție de energie electrică pe bază de cărbune;
- finanțarea „valului de renovări ale clădirilor” pentru a reduce consumul de energie al clădirilor din România și reformele aferente, pentru care România a publicat orientări și cereri de propuneri;
- digitalizarea administrației publice și a serviciilor publice, inclusiv crearea unui *cloud* guvernamental. România a adoptat o strategie națională de securitate cibernetică, o lege privind securitatea rețelelor 5G și o lege privind interoperabilitatea, precum și alte reforme;
- reforma sistemului de pensii și salariul minim. România a pus în aplicare un prim set de măsuri privind reforma pensiilor.
- România ar trebui să asigure o structură de guvernare eficientă și să consolideze capacitatea administrativă astfel încât planul de redresare și reziliență să poată fi

pus în aplicare cu celeritate și într-un ritm susținut și să se finalizeze rapid capitolul dedicat REPowerEU în vederea punerii în aplicare a acestuia cât mai curând posibil.

Pe lângă reformele și investițiile din planul de redresare și reziliență, România ar obține beneficii de pe urma următoarelor măsuri:

- luarea măsurilor fiscal-bugetare necesare pentru a pune capăt situației de deficit excesiv până cel târziu în 2024, îmbunătățind în același timp calitatea finanțelor publice și consolidând potențialul de creștere al economiei;
- eliminarea restricțiilor inutile în materie de reglementare în privința anumitor profesii, inclusiv cea de avocat, inginer civil, arhitect, contabil și notar. Finalizarea cadastrului. Îmbunătățirea dezvoltării competențelor pentru tranziția digitală și cea verde;
- îmbunătățirea resurselor umane și a capacității administrative a autorităților din domeniul achizițiilor publice, pentru a spori concurența;
- abordarea problemei lipsei de personal calificat și a necorelării competențelor prin alinierea educației și formării la nevoile pieței forței de muncă, inclusiv prin politici îmbunătățite privind cadrele didactice și prin creșterea atractivității programelor de învățare pentru adulți;
- consolidarea capacității serviciilor publice de ocupare a forței de muncă de a oferi sprijin specific și integrat, în special pentru grupurile vulnerabile, cum ar fi romii, și creșterea eficacității politicilor active în domeniul pieței forței de muncă;
- îmbunătățirea situației grupurilor vulnerabile, cum ar fi romii, prin abordarea

nivelurilor ridicate de sărăcie, inegalitate și lipsuri materiale, inclusiv prin îmbunătățirea accesului la servicii sociale, educaționale, de sănătate și de ocupare a forței de muncă;

- reducerea dependenței generale de combustibilii fosili, accelerarea introducerii energiei din surse regenerabile, modernizarea infrastructurii de transport de înaltă și medie tensiune și raționalizarea demersurilor de acordare a autorizațiilor astfel încât capacitățile verzi să fie conectate la rețea;
- îmbunătățirea accesului la finanțare și la informații privind reabilitarea energetică și instalații de energie din surse regenerabile.

ANEXE

Indicatori transversali	23
A1. Obiectivele de dezvoltare durabilă	23
A2. Progresele privind punerea în aplicare a recomandărilor specifice țării	25
A3. Planul de redresare și reziliență – prezentare generală	29
A4. Alte instrumente ale UE pentru redresare și creștere	31
A5. Reziliență	34
Durabilitatea mediului	36
A6. Pactul verde european	36
A7. Securitatea energetică și accesibilitatea energiei din punctul de vedere al prețurilor	42
A8. Tranziția echitabilă către neutralitatea climatică	47
Productivitatea	50
A9. Productivitatea resurselor, utilizarea eficientă a resurselor și circularitatea acestora	50
A10. Transformarea digitală	53
A11. Inovarea	56
A12. Industria și piața unică	59
A13. Administrația publică	64
Echitatea	67
A14. Provocări în materie de ocupare a forței de muncă, competențe și politică socială în contextul Pilonului european al drepturilor sociale	67
A15. Educație și formare	70
A16. Sănătatea și sistemele de sănătate	73
A17. Rezultatele economice și sociale la nivel regional	75
Stabilitatea macroeconomică	78
A18. Principalele evoluții din sectorul financiar	78
A19. Fiscalitatea	81
A20. Tabel cu indicatori economici și financiari	84
A21. Analiza sustenabilității datoriei	85
A22. Matricea de evaluare din cadrul procedurii privind dezechilibrele macroeconomice	88

LISTA TABELELOR

A2.1. Tabel recapitulativ privind RST în 2019-2022	26
A3.1. Elementele principale ale PNRR al României	28
A5.1. Indicii rezilienței care sintetizează situația la nivelul dimensiunilor și domeniilor tabloului de bord privind reziliența	35
A6.1. Indicatori care monitorizează progresele înregistrate în ceea ce privește Pactul verde european dintr-o perspectivă macroeconomică	36
A7.1. Principalii indicatori legați de energie	42
A8.1. Indicatori-cheie pentru o tranziție echitabilă în România	47
A9.1. Indicatori globali și sistemici privind circularitatea	52
A10.1. Principalele obiective ale deceniului digital monitorizate prin intermediul indicatorilor DESI	53
A11.1. Principalii indicatori legați de inovare	56
A12.1. Industria și piața unică	60
A13.1. Indicatori privind administrația publică	65
A14.1. Tabloul de bord social referitor la România	67
A14.2. Situația României în ceea ce privește obiectivele pentru 2030 în materie de ocupare a forței de muncă, competențe și reducerea sărăciei	68
A15.1. Obiectivele la nivelul UE și alți indicatori contextuali din cadrul strategic al Spațiului european al educației	70
A16.1. Principalii indicatori de sănătate	73
A17.1. Indicatori specifici la nivel regional în România	76
A18.1. Indicatori privind soliditatea financiară	78
A19.1. Indicatori de impozitare	81
A20.1. Principalii indicatori economici și financiari	84
A21.1. Analiza sustenabilității datoriei – România	86
A21.2. Harta termică a riscurilor în materie de sustenabilitate a finanțelor publice – România	87
A22.1. Evaluarea macroeconomică	88

LISTA GRAFICELOR

A1.1. Progresele în direcția îndeplinirii ODD realizate de România în ultimii 5 ani	24
A2.1. Progresele realizate de România în ceea ce privește recomandările specifice adresate acestei țări (RST) în 2019-2022 (semestrul european 2023)	25
A3.1. Plăți defalcate pe piloni	28
A3.2. Total granturi plătite în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență	29
A3.3. Total împrumuturi plătite în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență	29
A3.4. Stadiul de îndeplinire a jaloanelor și a țintelor	30
A4.1. Fondurile politicii de coeziune pentru perioada 2021-2027 în România: buget defalcat pe fonduri	31
A4.2. Sinergiile dintre fondurile politicii de coeziune și cei șase piloni ai Mecanismului de redresare și reziliență în România	32
A4.3. Contribuția fondurilor politicii de coeziune la ODD în perioada 2014-2020 și 2021-2027 în România	32
A6.1. Tematic – emisiile de gaze cu efect de seră din sectoarele vizate de partajarea eforturilor, în Mt CO2 echivalent, 2005-2021	36
A6.2. Mixul de energie (sus) și mixul de energie electrică (jos), 2021	37
A7.1. Nivelurile de înmagazinare subterană a gazelor în România	42
A7.2. Ponderea consumului de gaze pe sectoare, 2021	43
A7.3. Prețurile cu amănuntul ale energiei din România pentru industrie (sus) și gospodării (jos)	43
A7.4. Investițiile publice în C-I pentru prioritățile C-I ale uniunii energetice	45
A8.1. Provocările tranziției echitabile în România	47
A8.2. Impactul distributiv al prețurilor la energie ca urmare a creșterii cheltuielilor cu energia (2021-2023)	49
A9.1. Tendința în utilizarea materialelor	51
A9.2. Tratarea deșeurilor municipale	51
A11.1. Rezultate în materie de inovare în perioada 2015-2022	56
A11.2. Intensitatea C-D în perioada 2010-2021	56
A12.1. Productivitatea reală a muncii pe ore lucrate, rata creșterii anuale medii pe țară, 1999-2008 și 2010-2019	59
A12.2. Productivitatea pe sectoare	59
A12.3. Mediul de afaceri și factorii care stimulează productivitatea	62
A13.1. România: a) evaluarea impactului normativ și b) evaluarea ex post a legislației	65

A13.2. România. Rata de participare a persoanelor cu vârsta cuprinsă între 25 și 64 de ani la învățarea în rândul adulților (%) pe sectoare și pe ocupații	65
A15.1. Ponderea elevilor cu rezultate slabe la citire, matematică și științe (corelate) în funcție de statutul socioeconomic, PISA 2018	71
A16.1. Speranța de viață la naștere, în ani	73
A16.2. Creșterea preconizată a cheltuielilor publice pentru îngrijirile medicale în perioada 2019-2070	73
A17.1. Evoluția productivității muncii [valoarea adăugată brută (VAB) reală pe lucrător] în România (2000-2020)	75
A18.1. Evoluția activității de creditare	78
A19.1. Venituri fiscale din diferite tipuri de taxe și impozite ca % din impozitarea totală	81
A19.2. Sarcina fiscală asupra costului forței de muncă în cazul persoanelor necăsătorite și al persoanelor care contribuie cu un al doilea venit la veniturile familiei, ca % din costurile totale ale forței de muncă, 2022	83

LISTA HĂRȚILOR

A17.1. Indicele competitivității regionale în regiunile din România (2022)	75
--	----

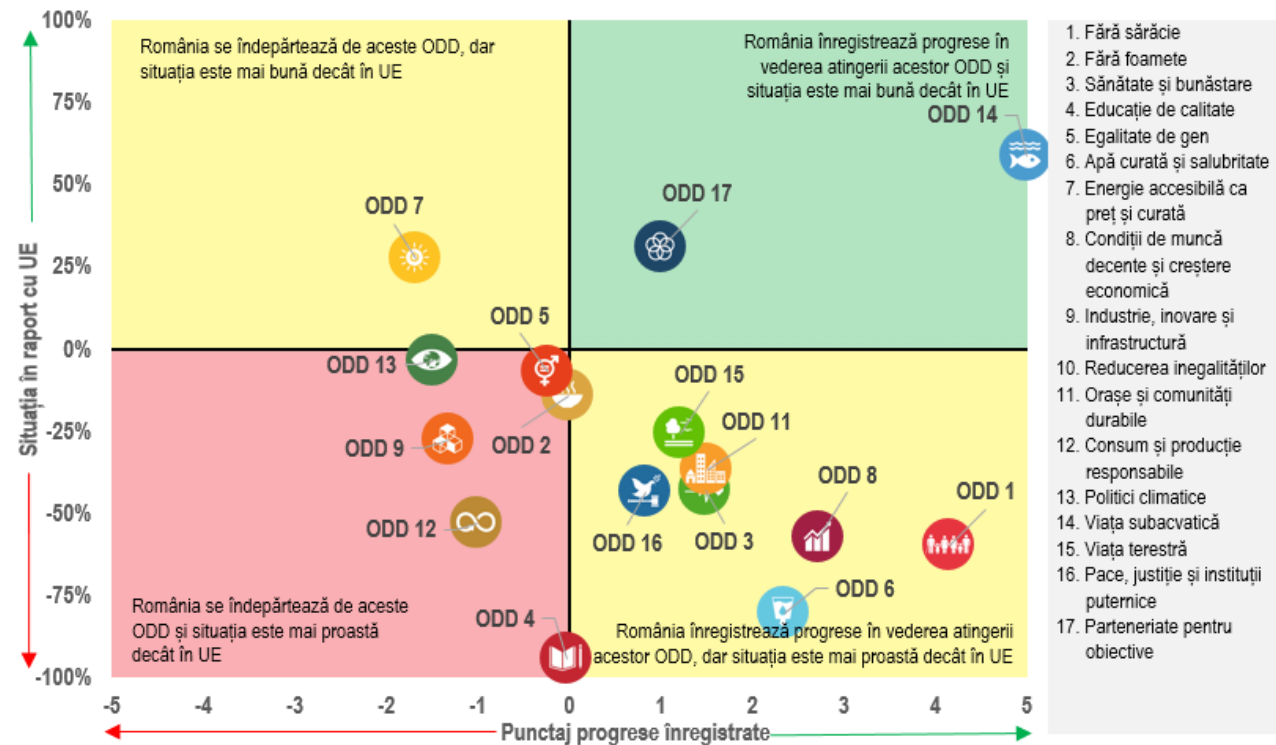

Prezenta anexă evaluează progresele realizate de România în ceea ce privește obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD) din perspectiva celor patru dimensiuni ale sustenabilității competitive. Cele 17 ODD și indicatorii aferenți oferă un cadru de politică în temeiul Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă a ONU. Scopul ODD este de a pune capăt tuturor formelor de sărăcie, de a lupta împotriva inegalităților și de a combate schimbările climatice și criza ecologică, asigurându-se, în același timp, faptul că nimeni nu este lăsat în urmă. UE și statele sale membre s-au angajat să respecte acest acord-cadru mondial istoric și să joace un rol activ în maximizarea progreselor în privința atingerii ODD. Graficul de mai jos se bazează pe setul de indicatori ai UE privind ODD, elaborat pentru a monitoriza progresele înregistrate în

privința ODD în contextul UE.

România se îndepărtează de obiectivele privind ODD 13 (Politici climatice), ODD 7 (Energie curată și la prețuri accesibile) și ODD 12 (Consum și producție responsabile). Deși România obține progrese în privința mai multor indicatori ODD, legați de *durabilitatea mediului* (ODD 11, 14, 15) și de apa curată și salubritate (ODD 6), trebuie să recupereze decalajul față de media UE în privința majorității acestora (ODD 6, 11 și 14). România a înregistrat un regres în privința ODD 13 legat de acțiunile climatice, inclusiv ponderea energiei din surse regenerabile în consumul final brut de energie (de la 25 % în 2016 la 23,6 % în 2021) și emisiile nete de gaze cu efect de seră (de la 4 tone pe cap de locuitor în 2016 la 4,3 tone pe cap de locuitor în 2021). În ceea ce privește energia la prețuri

Graficul A1.1: Progresele în direcția îndeplinirii ODD realizate de România în ultimii 5 ani

Pentru seturile de date detaliate privind diferitele ODD, a se vedea raportul anual al Eurostat intitulat *Sustainable development in the European Union*; pentru detalii privind datele detaliate specifice fiecărei țări referitoare la progresele pe termen scurt înregistrate de statele membre, a se vedea: *Principalele constatări – Indicatori de dezvoltare durabilă – Eurostat (europa.eu)*. Stadiul fiecărui ODD într-o țară se stabilește prin agregarea tuturor indicatorilor pentru obiectivul specific în cauză în comparație cu media UE. Un stadiu avansat nu înseamnă că o țară este aproape de a atinge un anumit ODD, ci indică faptul că are rezultate mai bune comparativ cu media UE. Punctajul privind progresele înregistrate este o valoare absolută bazată pe tendințele indicatorului din ultimii 5 ani. Calculul nu ia în considerare nicio valoare-țintă, deoarece majoritatea obiectivelor de politică ale UE sunt valabile numai pentru nivelul agregat al UE. În funcție de disponibilitatea datelor pentru fiecare obiectiv, nu sunt prezentate toate cele 17 ODD pentru fiecare țară.

Sursa: Eurostat, ultima actualizare de la începutul lunii aprilie 2023, cu excepția indicatorilor aferenți Anchetei la nivelul UE asupra forței de muncă, care au fost publicați la 27 aprilie 2023. Datele se referă în principal la perioadele 2016-2021 sau 2017-2022.

accesibile (ODD 7), România a înregistrat regrese, procentul populației românești care nu este în măsură să își încălzească locuințele în mod adecvat fiind mai mare decât media UE (10,1 % față de media UE de 6,9 % în 2021). Planul de redresare și reziliență al României prevede măsuri de abordare a unora dintre provocările legate de energie, în principal decarbonizarea producției de energie, reabilitarea energetică a clădirilor și crearea unei economii circulare.

Deși România a înregistrat progrese semnificative în privința unor indicatori ODD legați de echitate (ODD 1, 3, 8), țara înregistrează regrese în privința ODD 5 (Egalitatea de gen) și înregistrează regrese și nu a recuperat încă decalajul în privința ODD 4 (Educație de calitate). În general, în perioada 2016-2021, sărăcia și deprivarea au scăzut, iar serviciile sanitare de bază s-au îmbunătățit. Cu toate acestea, bilanțul României în ceea ce privește egalitatea de gen este îngrijorător, deoarece participarea femeilor pe piața forței de muncă rămâne scăzută: în perioada 2016-2021, disparitatea de gen în ceea ce privește ocuparea forței de muncă a crescut de la 17,7 puncte procentuale la 17,3 puncte procentuale, în timp ce la nivelul UE a rămas stabilă, la aproximativ 11 puncte procentuale. România trebuie, de asemenea, să recupereze decalajul în privința ODD 4 (Educație de calitate), întrucât participarea la educația timpurie a scăzut cu 6,4 puncte procentuale în perioada 2015-2020 (la nivelul UE nu s-a înregistrat nicio variație). Măsurile prevăzute în PNRR privind digitalizarea educației și un sistem de granturi pentru reducerea ratei abandonului școlar au scopul de a aborda aceste provocări.

Deși România a început să obțină rezultate mai bune în ceea ce privește ODD 8 (Condiții de muncă decente și creștere economică), țara trebuie să avanseze în ceea ce privește unele ODD referitoare la productivitate (ODD 4 și 9). În 2022, rata șomajului de lungă durată în România a rămas sub media UE (2,2 % față de 2,4 %). Cu toate acestea, cheltuielile publice pentru C-D au fost reduse și statice (0,47 % în 2021 față de media UE de 2,3 %), ceea ce afectează capacitățile industriale, precum și capacitatea de a dezvolta produse care să fie brevetate. Rata de absolvire a învățământului terțiar (24,7 % în 2022) a scăzut ușor în comparație cu creșterea generală înregistrată în

UE în ultimii 5 ani. Pentru a aborda provocările legate de productivitate, PNRR cuprinde măsuri de modernizare și digitalizare a infrastructurii universitare, prin acordarea de granturi pentru laboratoarele IT și centrele tehnologice, prin dezvoltarea de resurse educaționale deschise și prin sprijinirea cercetării, dezvoltării și a inovării.

Se mențin deficiențele în ceea ce privește accesul la justiție și încrederea în instituții (ODD 16), însă în privința indicatorilor ODD legați de stabilitatea macroeconomică (ODD 8, 16, 17) România a început să obțină rezultate mai bune. PIB-ul real pe cap de locuitor al României (ODD 8) a crescut de la 8 360 EUR în 2017 la 10 110 EUR în 2022 (media UE: 28 820 EUR). Cu toate acestea, țara se confruntă cu provocări în ceea ce privește sustenabilitatea finanțelor publice. Planul de redresare și reziliență al României include mai multe măsuri legate de impozitare și de eficacitatea cheltuielilor publice, care se preconizează că vor duce la ameliorarea sustenabilității finanțelor publice. În ceea ce privește instituțiile și respectarea statului de drept, situația variază. Se preconizează că PNRR va ameliora în continuare calitatea actelor normative, că va spori eficacitatea sistemului judiciar și lupta împotriva corupției și că va contribui la consolidarea încrederii în administrația publică.

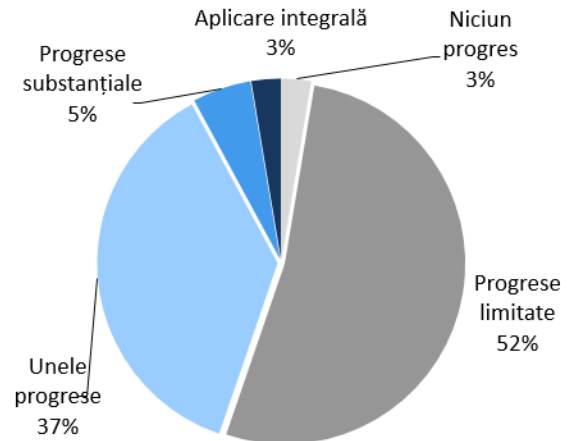
Întrucât ODD formează un cadru general, orice legături cu ODD relevante sunt fie explicate, fie descrise prin pictograme în celelalte anexe.

ANEXA 2: PROGRESELE PRIVIND PUNEREA ÎN APLICARE A RECOMANDĂRILOR SPECIFICE ȚĂRII

Comisia a evaluat recomandările specifice (RST) pentru perioada 2019-2022 ⁽³⁰⁾ adresate României în cadrul semestrului european. Aceste recomandări se referă la o gamă largă de domenii de politică legate de 14 dintre cele 17 obiective de dezvoltare durabilă (a se vedea anexele 1 și 3). Evaluarea ține seama de măsurile de politică luate de România până în prezent ⁽³¹⁾, precum și de angajamentele prevăzute în planul de redresare și reziliență (PNRR) ⁽³²⁾. În acest stadiu al punerii în aplicare a PNRR, în cazul a 45 % din recomandările specifice axate pe aspecte structurale adresate în perioada 2019-2022 s-au înregistrat cel puțin „unele progrese”, în timp ce în cazul a 52 % s-au înregistrat „progrese limitate” (a se vedea graficul A2.1). Pe măsură ce planul de redresare și reziliență va fi pus în aplicare, se așteaptă ca în anii următori să se obțină progrese considerabile în ceea ce privește abordarea recomandărilor cu caracter structural care au fost adresate țării.

Graficul A2.1: Progresele realizate de România în ceea ce privește recomandările specifice adresate acestei țări (RST) în 2019-2022 (semestrul european 2023)

Sursa: Comisia Europeană

⁽³⁰⁾ Recomandările specifice României din 2022: [EUR-Lex - 32022H0901\(23\) - RO - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

Recomandările specifice României din 2021: [EUR-Lex - 32021H0729\(23\) - RO - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

Recomandările specifice României din 2020: [EUR-Lex - 32020H0826\(23\) - RO - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

Recomandările specifice României din 2019: [EUR-Lex - 32019H0905\(23\) - RO - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

⁽³¹⁾ Inclusiv acțiunile de politică raportate în programul național de reformă și în rapoartele aferente Mecanismului de redresare și reziliență (MRR) (raportare bianuală cu privire la progresele înregistrate în ceea ce privește punerea în aplicare a jaloanelor și a țintelor și care rezultă din evaluarea cererilor de plată).

⁽³²⁾ Statelor membre li s-a solicitat să abordeze în mod eficace în planurile lor de redresare și reziliență toate recomandările relevante specifice fiecărei țări emise de Consiliu în 2019 și în 2020 sau o parte semnificativă a acestor recomandări. Evaluarea recomandărilor specifice țării prezentată aici ține cont de gradul de punere în aplicare a măsurilor incluse în PNRR și a măsurilor instituite în afara PNRR la momentul evaluării. În privința măsurilor prevăzute în anexa la Decizia de punere în aplicare adoptată a Consiliului privind aprobarea evaluării planului de redresare și reziliență care nu sunt încă adoptate sau puse în aplicare, dar care se consideră că au fost anunțate în mod credibil, în conformitate cu metodologia de evaluare a recomandărilor specifice fiecărei țări, se utilizează mențiunea „progrese limitate”. Odată puse în aplicare, aceste măsuri pot conduce la „unele progrese/progrese substanțiale sau la punerea în aplicare deplină”, în funcție de relevanța lor.

Tabelul A2.1: Tabel recapitulativ privind RST în 2019-2022

România	Evaluarea din mai 2023*	Recomandări specifice țării incluse în PNRR cu termen 2026**	ODD relevante
RST 1, 2019	Progrese limitate		
Să asigure respectarea Recomandării Consiliului din 14 iunie 2019 de a corecta abaterea semnificativă de la traiectoria de ajustare, în vederea atingerii obiectivului bugetar pe termen mediu.	Nu mai este relevantă	Nu se aplică	ODD 8, 16
Să asigure aplicarea integrală a cadrului fiscal-bugetar.	Niciun progres		ODD 8, 16
Să consolideze respectarea obligațiilor fiscale și colectarea impozitelor.	Progrese limitate	Măsurile relevante din PNRR sunt planificate începând din 2022	ODD 8, 16
RST 2, 2019	Unele progrese		
Să protejeze stabilitatea financiară și soliditatea sectorului bancar.	Progrese substanțiale		ODD 8
Să asigure sustenabilitatea sistemului public de pensii și viabilitatea pe termen lung a fondurilor de pensii din cadrul celui de al doilea pilon.	Progrese limitate	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2021 și planificate începând cu 2022 și 2023	ODD 8
	Unele progrese		ODD 8
RST 3, 2019	Progrese limitate		
Să amelioreze calitatea și caracterul incluziv al educației, în special pentru romii și alte grupuri defavorizate.	Progrese limitate	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2021 și 2022	ODD 4, 8, 10
Să asigure îmbunătățirea competențelor, inclusiv a competențelor digitale, în special prin sporirea relevanței pe piața forței de muncă a educației și formării profesionale și a învățământului superior.	Progrese limitate	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2022	ODD 4
Să sporească acoperirea și calitatea serviciilor sociale și să finalizeze reforma venitului minim de incluziune.	Progrese limitate	Măsurile relevante din PNRR sunt planificate începând din 2022	ODD 1, 2, 10
	Unele progrese	Măsurile relevante din PNRR sunt planificate începând din 2022	ODD 1, 2, 10
Să îmbunătățească funcționarea dialogului social.	Unele progrese	Măsurile relevante din PNRR sunt planificate începând din 2022	ODD 8
Să asigure stabilirea salariului minim pe baza unor criterii obiective, compatibile cu crearea de locuri de muncă și cu competitivitatea.	Progrese limitate	Măsurile relevante din PNRR sunt planificate începând din 2024	ODD 8
Să îmbunătățească accesul la asistență medicală și eficiența sectorului sănătății din punctul de vedere al costurilor, inclusiv prin favorizarea tratamentului ambulatoriu.	Progrese limitate	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2021 și planificate începând cu 2022 și 2023	ODD 3
RST 4, 2019	Unele progrese		
Să axeze politica economică în materie de investiții pe sectorul transporturilor, vizând în special sustenabilitatea acestuia, pe sectorul energetic cu emisii scăzute de dioxid de carbon și pe eficiența energetică, pe infrastructura de mediu și pe inovare, ținând seama de disparitățile regionale.	Unele progrese	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2021 și planificate începând cu 2022 și 2023	SDG 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13
Să îmbunătățească procesul de pregătire și stabilire a priorităților în ceea ce privește proiectele mari și să se accelereze punerea în aplicare a acestora.	Unele progrese	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2021 și planificate începând cu 2022 și 2023	ODD 16
Să îmbunătățească eficiența achizițiilor publice și să asigure punerea în aplicare integrală și sustenabilă a strategiei naționale în domeniul achizițiilor publice.	Unele progrese	Măsurile relevante din PNRR sunt planificate începând din 2023	ODD 9
RST 5, 2019	Progrese limitate		
Să se asigure că inițiativele legislative nu subminează securitatea juridică, prin îmbunătățirea calității și a previzibilității procesului decizional, inclusiv prin consultări adecvate cu părțile interesate, prin evaluări efective ale impactului și prin simplificarea procedurilor administrative.	Progrese limitate	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2021 și planificate începând cu 2022	ODD 16
Să consolideze guvernarea corporativă a întreprinderilor de stat.	Progrese limitate	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2021 și planificate începând cu 2022 și 2023	ODD 9
RST 1, 2020	Progrese limitate		
Să aplice politici fiscal-bugetare în concordanță cu Recomandarea Consiliului din 3 aprilie 2020 și să ia totodată toate măsurile necesare pentru a combate în mod eficace pandemia, a susține economia și a sprijini redresarea viitoare.	Nu mai este relevantă	Nu se aplică	ODD 8, 16
Să evite aplicarea unor măsuri permanente care ar pune în pericol sustenabilitatea finanțelor publice.	Progrese limitate	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2021 și planificate începând cu 2022	ODD 8, 16
Să consolideze reziliența sistemului de sănătate, inclusiv în domeniile personalului medical și produselor medicale, și să îmbunătățească accesul la serviciile de sănătate.	Progrese limitate	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2021 și planificate începând cu 2022	ODD 3
RST 2, 2020	Progrese limitate		
Să asigure venituri de înlocuire adecvate și să extindă măsurile de protecție socială și să extindă accesul la servicii esențiale pentru toți.	Progrese substanțiale		ODD 1, 2, 10
	Progrese limitate	Măsurile relevante din PNRR sunt planificate începând din 2022	ODD 1, 2, 10
	Progrese limitate	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2021 și planificate începând cu 2022	ODD 1, 2, 10
Să atenueze impactul crizei asupra ocupării forței de muncă prin dezvoltarea unor formule flexibile de lucru și a unor măsuri de activare.	Unele progrese	Măsurile relevante din PNRR sunt planificate începând din 2024	ODD 8
Să consolideze competențele și învățarea digitală și să asigure accesul egal la educație.	Progrese limitate	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2022	ODD 4
	Progrese limitate	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2021 și 2022 și planificate începând cu 2023	ODD 4, 8, 10

(Continuare pe pagina următoare)

Tabel (continuare)

RST 3, 2020	Unele progrese		
Să asigure sprijin sub formă de lichidități pentru economie, de care să beneficieze întreprinderile și gospodăriile, în special întreprinderile mici și mijlocii și lucrătorii independenți.	Aplicare integrală	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2021 și planificate începând cu 2022	ODD 8, 9
Să avanseze finanțarea proiectelor de investiții publice mature și	Progrese limitate	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2022 și 2023	ODD 8, 16
să promoveze investițiile private pentru a favoriza redresarea economică.	Unele progrese	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2021 și planificate începând cu 2022	ODD 8, 9
Să direcționeze cu prioritate investițiile către tranziția verde și tranziția digitală, în special către transportul durabil,	Unele progrese	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2021 și planificate începând cu 2022	ODD 11
infrastructura de servicii digitale,	Unele progrese	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2021 și planificate începând cu 2022 și 2023	ODD 9
producția și utilizarea energiei în mod curat și eficient, precum și către infrastructura de mediu, inclusiv în regiunile miniere.	Progrese limitate	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2021 și planificate începând cu 2022 și 2023	SDG 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13
RST 4, 2020	Progrese limitate		
Să îmbunătățească eficacitatea și calitatea administrației publice și	Unele progrese	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2022 și 2023	ODD 16
să îmbunătățească previzibilitatea procesului decizional, inclusiv prin implicarea adecvată a partenerilor sociali.	Progrese limitate	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2021 și planificate începând cu 2022	ODD 16
RST 1, 2021	Nu mai este relevantă		
Să aplice politici fiscal-bugetare în conformitate cu Recomandarea Consiliului din 18 iunie 2021 în vederea încetării situației de deficit public excesiv din România.	Nu mai este relevantă	Nu se aplică	ODD 8, 16
RST 1, 2022	Unele progrese		
Să aplice politici fiscal-bugetare în conformitate cu Recomandarea Consiliului din 18 iunie 2021 în vederea încetării situației de deficit public excesiv din România.	Unele progrese	Nu se aplică	ODD 8, 16
RST 2, 2022			
Să continue implementarea planului său de redresare și reziliență, în concordanță cu jaloanele și țintele care au fost prevăzute în Decizia de punere în aplicare a Consiliului din 3 noiembrie 2021.		Punerea în aplicare a PNRR este monitorizată prin evaluarea cererilor de plăți introduse în cadrul PNRR și prin analizarea rapoartelor publicate de două ori pe an cu privire la atingerea jaloanelor și a țintelor. Aceste elemente trebuie să se regăsească în rapoartele de țară.	
Să finalizeze rapid negocierile cu Comisia cu privire la documentele de programare ale politicii de coeziune pentru perioada 2021-2027, în vederea începerii punerii lor în aplicare.		Progresele înregistrate în legătură cu documentele de programare ale politicii de coeziune sunt monitorizate în cadrul politicii de coeziune a UE.	
RST 3, 2022	Unele progrese		
Să reducă dependența generală de combustibilii fosili.	Unele progrese	Măsurile relevante din PNRR sunt puse în aplicare din 2021	ODD 7, 9, 13
Să faciliteze extinderea în continuare a producției durabile de energie prin accelerarea dezvoltării surselor regenerabile de energie,	Progrese limitate	Măsurile relevante din PNRR sunt planificate începând din 2022	ODD 7, 9, 13
modernizarea rețelelor de transport al energiei și creșterea interconectării cu statele membre învecinate.	Progrese limitate	Nu se aplică	ODD 7, 9, 13
Să intensifice ritmul renovărilor și să stabilească obiective mai ambițioase privind renovările, pentru o mai bună eficiență energetică a parcului imobiliar.	Unele progrese	Măsurile relevante din PNRR sunt planificate începând din 2022	ODD 7

Notă:* A se vedea nota de subsol ⁽³¹⁾.

** Măsurile din PNRR incluse în acest tabel contribuie la punerea în aplicare a recomandărilor specifice țării. Cu toate acestea, ar putea fi necesare și alte măsuri decât cele prevăzute în PNRR pentru a aplica integral recomandările specifice țării și a aborda provocările subiacente. Măsurile indicate ca fiind „în curs de punere în aplicare” sunt doar cele incluse în cererile de plată din cadrul Mecanismului de redresare și reziliență care au fost depuse și apoi evaluate în mod pozitiv de către Comisia Europeană. Măsurile incluse în a doua cerere de plată care este în curs de evaluare sunt clasificate ca „planificate”.

Sursa: Comisia Europeană

Mecanismul de redresare și reziliență (MRR) este elementul central al eforturilor UE de sprijinire a redresării în urma pandemiei de COVID-19, de accelerare a dublei tranziții și de consolidare a rezilienței la șocurile viitoare. MRR contribuie, de asemenea, la atingerea ODD și la abordarea recomandărilor specifice țării (a se vedea anexa 4). România și-a prezentat planul inițial de redresare și reziliență la 31 mai 2021. Evaluarea pozitivă a Comisiei din 28 septembrie 2021 și aprobarea Consiliului din 29 octombrie 2021 au permis plata a 14,2 miliarde EUR sub formă de granturi și a 14,9 miliarde EUR sub formă de împrumuturi în cadrul MRR pentru perioada 2021-2026.

De la intrarea în vigoare a Regulamentului privind Mecanismul de redresare și reziliență și de la evaluarea planurilor naționale de redresare și reziliență, evoluțiile geopolitice și economice au cauzat perturbări majore în întreaga UE. Pentru a aborda în mod eficace aceste perturbări, Regulamentul (ajustat) privind Mecanismul de redresare și reziliență permite statelor membre să își modifice planurile de redresare și reziliență din mai multe motive. În plus, în conformitate cu articolul 11 alineatul (2) din regulamentul menționat anterior, contribuția financiară maximă pentru România a fost actualizată, la 30 iunie 2022, la 12,1 miliarde EUR sub formă de granturi.

Tabelul A3.1: **Elementele principale ale PNRR al României**

PNRR în forma actuală	
Sfera	Plan inițial
Data adoptării deciziei de punere în aplicare	29 octombrie 2021
Total alocare	14,2 miliarde EUR în granturi și 14,9 miliarde EUR în împrumuturi (12,15% din PIB)
Investiții și reforme	122 de investiții și 64 de reforme
Numărul total al jaloanelor și țințelor	507

Sursa: Comisia Europeană

Progresele realizate de România în ceea ce privește punerea în aplicare a planului său sunt publicate în Tabloul de bord privind

Mecanismul de redresare și reziliență ⁽¹⁸⁾. Tabloul de bord oferă, de asemenea, o imagine de ansamblu asupra progreselor înregistrate în punerea în aplicare a Mecanismului de redresare și reziliență în ansamblu, într-un mod transparent. Graficele din prezenta anexă prezintă situația actuală a jaloanelor și a țințelor care trebuie atinse de România și apoi evaluate ca fiind îndeplinite în mod satisfăcător de către Comisie. În momentul publicării prezentului raport de țară nu s-a prezentat nicio revizuire.

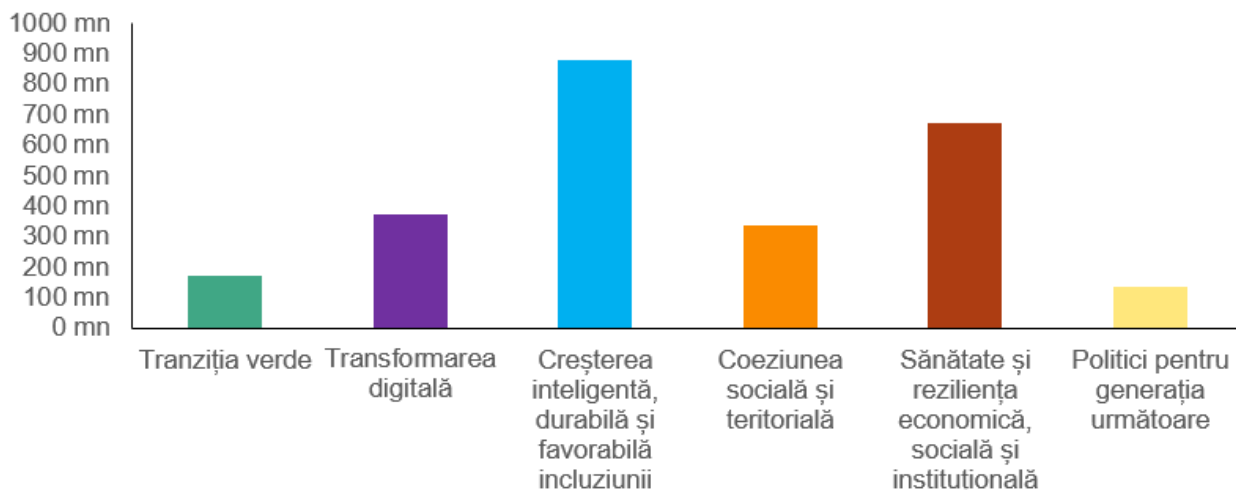
Până în prezent, au fost plătite României în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență 6,3 miliarde EUR. Comisia a plătit României 3,79 miliarde EUR cu titlu de prefinanțare la 2 decembrie 2021 (pentru granturi) și la 13 ianuarie 2022 (pentru împrumut), și anume echivalentul a 13 % din alocarea financiară.

Prima cerere de plată a României a fost evaluată pozitiv de către Comisie, ținând seama de avizul Comitetului economic și financiar, ceea ce a condus la o plată de 2,6 miliarde EUR sub formă de sprijin financiar (sumă care nu include prefinanțarea) la 27 octombrie 2022. Cele 2 de jaloane și ținte aferente acoperă reforme care contribuie la tranziția digitală, precum și reforme în domeniul mobilității durabile, al decarbonizării, al auditului și al controlului, al educației și al sănătății, precum și etapele preliminare ale reformei fiscale și celei a pensiilor. Sunt incluse, de asemenea, măsuri de sprijinire a întreprinderilor și de asigurare a bunei guvernanțe a țării.

În decembrie 2022, România a depus a doua cerere de plată, care este în curs de evaluare de către Comisie. În general, România raportează punerea în aplicare în timp util a jaloanelor și a țințelor vizate de a doua cerere de plată, ceea ce nu afectează însă calendarul de depunere a cererilor de plată ulterioare sau evaluării formale a Comisiei cu privire la îndeplinirea jaloanelor și a țințelor relevante.

⁽¹⁸⁾ https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/country_overview.html

Graficul A3.1: Plăți defalcate pe piloni

Notă: Fiecare plată reflectă progresele înregistrate în punerea în aplicare a Mecanismului de redresare și reziliență, în cadrul celor șase piloni de politică. Acest grafic prezintă modul în care plățile efectuate în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență (care exclude prefinanțarea) sunt repartizate pe piloni. Sumele au fost calculate prin corelarea jaloanelor și a țintelor acoperite de o anumită plată cu un anumit pilon (primar și secundar) corespunzător măsurilor respective.

Sursa: Tabloul de bord privind redresarea și reziliența

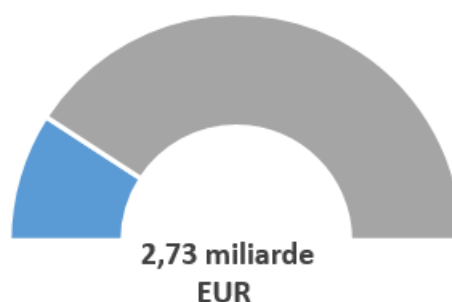
Graficul A3.2: Total granturi plătite în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență

Notă: Acest grafic prezintă cuantumul granturilor plătite până în prezent în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență. Granturile sunt contribuții financiare nerambursabile. Cuantumul total al granturilor acordate fiecărui stat membru este determinat în baza unei chei de repartizare și a costului total estimat în planul de redresare și reziliență.

Sursa: Tabloul de bord privind redresarea și reziliența

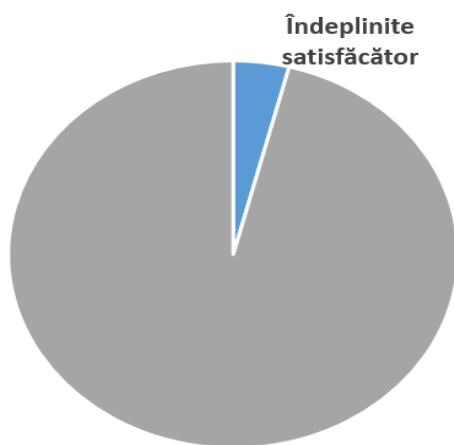
Graficul A3.3: Total împrumuturi plătite în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență

Notă: Acest grafic prezintă cuantumul împrumuturilor plătite până în prezent în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență. Împrumuturile sunt contribuții financiare rambursabile. Cuantumul total al împrumuturilor acordate fiecărui stat membru este determinat de evaluarea cererii de împrumut și nu poate depăși 6,8 % din VNB-ul pe 2019.

Sursa: Tabloul de bord privind redresarea și reziliența

Graficul A3.4: **Stadiul de îndeplinire a jaloanelor și a țintelor**

Neîndeplinite

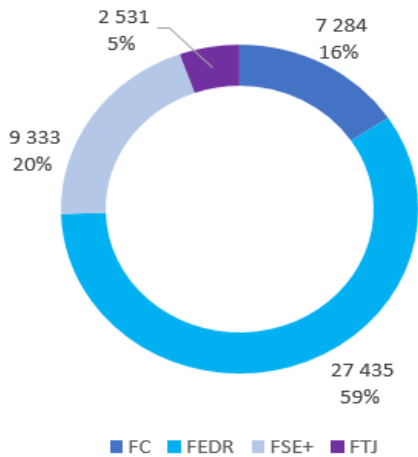
Acest grafic prezintă ponderea jaloanelor și a țintelor atinse în mod satisfăcător. Se consideră că s-a atins în mod satisfăcător un jalon sau o țintă de îndată ce statul membru a prezentat Comisiei dovada faptului că a atins jalonul sau ținta, iar Comisia a emis o evaluare pozitivă printr-o decizie de punere în aplicare.

Sursa: Tabloul de bord privind redresarea și reziliența

Bugetul UE de peste 1,2 mii de miliarde EUR pentru perioada 2021-2027 este orientat către punerea în aplicare a principalelor priorități ale UE. Investițiile în cadrul politicii de coeziune se ridică la 392 de miliarde EUR pentru întreaga UE și reprezintă aproape o treime din bugetul total al UE, inclusiv aproximativ 48 de miliarde EUR investite în conformitate cu obiectivele REPowerEU.

Graficul A4.1: **Fondurile politicii de coeziune pentru perioada 2021-2027 în România: buget defalcat pe fonduri**

(1) În milioane EUR, în prețuri curente, % din total; (suma totală, inclusiv cofinanțarea națională și din partea UE)
Sursa: Comisia Europeană, *Cohesion Open Data*

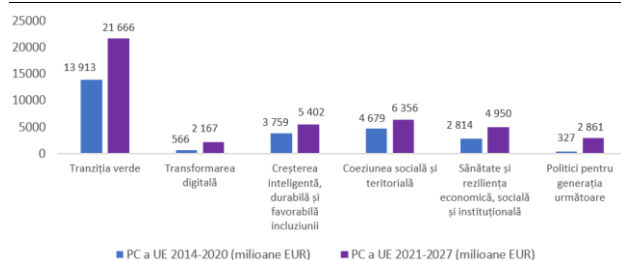
În perioada 2021-2027, în România, prin fondurile politicii de coeziune ⁽¹⁹⁾ se vor investi 21,7 miliarde EUR în tranziția verde și 2,2 miliarde EUR în transformarea digitală, ca parte a alocării totale de 46,6 miliarde EUR pentru România. În special, Fondul european de dezvoltare regională (FEDR) va stimula C-D, inovarea și digitalizarea prin sprijinirea a peste 32 000 de întreprinderi. Prin investiții semnificative (1,5 miliarde EUR din FEDR și 200 de milioane EUR din Fondul de coeziune) se vor sprijini eficiența energetică și reducerea emisiilor de dioxid de carbon. Ar trebui să se acorde o atenție deosebită planificării proiectelor și capacității administrative și organizaționale ale principalilor beneficiari, prin intermediul unor foi de parcurs adaptate pentru consolidarea capacității.

Fondul pentru o tranziție justă (FTJ) va asigura diversificarea economică a regiunilor care au fost cel mai puternic afectate de tranziția energetică, favorizând investițiile productive în IMM-uri și dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor de sprijin pentru întreprinderi. FTJ va contribui la crearea a 11 000 de locuri de muncă și va oferi posibilități de recalificare și sprijin activ pe piața forței de muncă pentru aproximativ 30 000 de lucrători. Acest lucru va ajuta România să își îndeplinească angajamentul de a elimina treptat utilizarea cărbunelui până în 2032. În cadrul Fondului social european Plus (FSE+), România alocă peste 2,2 miliarde EUR pentru promovarea incluziunii sociale și pentru punerea în aplicare a Garanției pentru copii. Printre beneficii se vor număra centrele comunitare integrate care vor sprijini 2 000 de comunități rurale să obțină acces la servicii sociale, educaționale și de sănătate esențiale. De asemenea, aproape 900 de milioane EUR vor finanța asistența materială de bază care se va acorda celor mai nevoiașe persoane, iar 2 miliarde EUR vor contribui la facilitarea accesului la o educație de calitate.

Din totalul investițiilor menționate mai sus, suma de 2,8 miliarde EUR se va investi în conformitate cu obiectivele REPowerEU. Această sumă se adaugă sumei de 1,5 miliarde EUR alocate REPowerEU în cadrul bugetului pentru perioada 2014-2020. Suma de 2 miliarde EUR (2021-2027) și suma de 1,1 miliarde EUR (2014-2020) sunt destinate îmbunătățirii eficienței energetice; suma de 79 de milioane EUR (2021-2027) și suma de 429 de milioane EUR (2014-2020) sunt destinate energiei din surse regenerabile și C-I în materie de emisii scăzute de dioxid de carbon, iar suma de 631 de milioane EUR (2021-2027) este destinată sistemelor energetice inteligente.

⁽¹⁹⁾ Fondul european de dezvoltare regională (FEDR), Fondul de coeziune (FC), Fondul social european Plus (FSE+), Fondul pentru o tranziție justă (FTJ), excluzând programele Interreg. Suma totală include contribuțiile naționale și ale UE. Sursa datelor: [Cohesion Open Data](#).

Graficul A4.2: Sinergiile dintre fondurile politicii de coeziune și cei șase piloni ai Mecanismului de redresare și reziliență în România

(1) În milioane EUR în prețuri curente (suma totală, inclusiv cofinanțarea UE și națională)

Sursa: Comisia Europeană

În perioada 2014-2020, din fondurile politicii de coeziune s-au pus la dispoziția României 24 de miliarde EUR⁽²⁰⁾, cu o rată de absorbție de 77 %⁽²¹⁾. Dacă se include și finanțarea națională, investițiile totale se ridică la 28,5 miliarde EUR – aproximativ 2,2 % din PIB pentru perioada 2014-2020.

România beneficiază în continuare de flexibilitatea prevăzută de politica de coeziune pentru a sprijini redresarea, a intensifica convergența și a oferi sprijin vital regiunilor în urma pandemiei de COVID-19.

Instrumentul Asistența de redresare pentru coeziune și teritoriile Europei (REACT-EU)⁽²²⁾ din cadrul NextGenerationEU pune la dispoziție 1,5 miliarde EUR pe lângă alocarea prevăzută pentru România în cadrul politicii de coeziune pentru perioada 2014-2020. În această sumă sunt incluse peste 210 milioane EUR pentru echipamente medicale și peste 50 de milioane EUR pentru IT pentru educația online. Prin instrumentul menționat anterior s-a acordat sprijin unui număr de peste 15 000 de IMM-uri, iar pentru producția de energie din surse regenerabile s-a alocat suma de 105 milioane EUR. În plus, Acțiunea de coeziune pentru refugiații din Europa (CARE) sprijină România și regiunile sale în

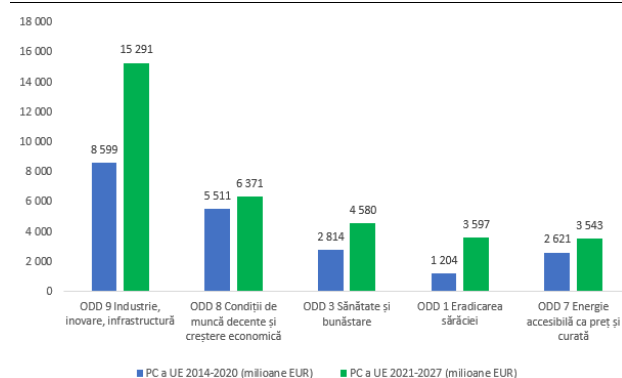
⁽²⁰⁾ În fondurile politicii de coeziune intră FEDR, FC, FSE și Inițiativa privind ocuparea forței de muncă în rândul tinerilor (YEI). Nu sunt incluse aici programele CTE. În conformitate cu regula „N+3”, fondurile angajate pentru perioada 2014-2020 trebuie cheltuite până în 2023. REACT-EU este inclus în toate cifrele. Suma totală include cofinanțarea națională și a UE. Sursa datelor: [Cohesion Open Data](#).

⁽²¹⁾ Plățile pentru fiecare stat membru efectuate de UE în cadrul politicii de coeziune pentru perioada 2014-2020 sunt actualizate zilnic pe platforma [Cohesion Open Data](#).

⁽²²⁾ Alocarea REACT-EU pe platforma [Cohesion Open Data](#).

furnizarea de asistență de urgență persoanelor care fug din calea invadării Ucrainei de către Rusia, bugetul total fiind de 118,4 milioane EUR. Prin intermediul inițiativei SAFE (Sprijinirea energiei la prețuri abordabile), fondurile politicii de coeziune pentru perioada 2014-2020 pot fi, de asemenea, mobilizate pentru a sprijini gospodăriile vulnerabile, locurile de muncă și întreprinderile afectate în mod deosebit de prețurile ridicate ale energiei.

Graficul A4.3: Contribuția fondurilor politicii de coeziune la ODD în perioada 2014-2020 și 2021-2027 în România

(1) Primele 5 contribuții, ca mărime, la ODD în milioane (EUR) în prețuri curente

Sursa: Comisia Europeană

Atât în perioada 2014-2020, cât și în perioada 2021-2027, fondurile politicii de coeziune au contribuit în mod semnificativ la obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD). Aceste fonduri sprijină 11 dintre cele 17 ODD, în special ODD 9 „Industria, inovare și infrastructură” și ODD 8 „Condiții de muncă decente și creștere economică”⁽²³⁾.

Prin intermediul altor fonduri ale UE se pun la dispoziția României resurse semnificative. Politica agricolă comună (PAC) a pus la dispoziție 25,7 miliarde EUR în perioada 2014-2022 și va continua să sprijine România cu 15 miliarde EUR în perioada 2023-2027. Cele două fonduri PAC (Fondul european de garantare agricolă și Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală) contribuie la Pactul verde european, asigurând în același timp securitatea alimentară pe termen lung. Cele două fonduri PAC promovează

⁽²³⁾ Alte fonduri ale UE contribuie la ODD. Printre aceste se numără, în perioada 2014-2022, Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR) și Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime (FEPAM).

durabilitatea socială, de mediu și economică și inovarea în agricultură și în zonele rurale, în coordonare cu alte fonduri ale UE. Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime a pus la dispoziția României 168 de milioane EUR în perioada 2014-2020, iar Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură alocă 162 milioane EUR în perioada 2021-2027.

România beneficiază, de asemenea, și de alte programe ale UE, în special de Mecanismul pentru interconectarea Europei, care a alocat 1,090 miliarde EUR în cadrul MIE 2 (2021-2027) din Fondul de coeziune. Prioritățile sunt orientate către finalizarea principalelor coridoare de transport feroviar, Rin-Dunăre și Orient/Est-Med (Marea Baltică – Marea Neagră – Marea Egee). În mod similar, programul Orizont Europa a alocat până în prezent aproape 74 de milioane EUR pentru C-I în România, pe lângă cele 302 milioane EUR alocate în cadrul programului anterior (Orizont 2020). Facilitatea de împrumut pentru sectorul public instituită în cadrul Mecanismului pentru o tranziție justă pune la dispoziție granturi în valoare de 162 de milioane EUR din partea Comisiei pentru proiecte situate în România în perioada 2021-2027, granturi care vor fi corelate cu împrumuturi de la BEI, pentru a sprijini investițiile entităților din sectorul public în regiunile vizate de tranziția justă.

România a primit sprijin prin Instrumentul european de sprijin temporar pentru atenuarea riscurilor de șomaj într-o situație de urgență (SURE) pentru a finanța scheme privind reducerea timpului de muncă, măsuri similare și măsuri auxiliare legate de sănătate pentru a atenua impactul pandemiei de COVID-19. Consiliul a acordat României asistență financiară în valoare de 4,099 miliarde EUR sub formă de împrumuturi, care au sprijinit aproximativ 15 % din lucrători și 10 % din întreprinderi în 2020 și aproximativ 2 % din lucrători și 1 % din întreprinderi în 2021.

Instrumentul de sprijin tehnic (IST) oferă sprijin României în conceperea și punerea în aplicare a reformelor de stimulare a creșterii, inclusiv a celor prevăzute în planul de redresare și reziliență. Din 2016, România a primit un sprijin semnificativ. Printre exemple ⁽²⁴⁾

se numără sprijinul pentru consolidarea sistemului de învățământ, pentru îmbunătățirea competențelor digitale ale furnizorilor de servicii de sănătate și de îngrijire și pentru identificarea celor mai adecvate reforme și investiții pentru reducerea dependenței de combustibilii fosili din Rusia, în conformitate cu planul REPowerEU.

⁽²⁴⁾ Fișele informative pe țări privind sprijinul pentru reforme sunt disponibile [aici](#).

Prezenta anexă exemplifică capacitățile și vulnerabilitățile relative ale României în materie de reziliență, utilizând tabloul de bord privind reziliența al Comisiei ⁽²⁵⁾. Tabloul de bord privind reziliența, prin cei 124 de indicatori cantitativi, oferă o imagine de ansamblu asupra capacității statelor membre de a realiza progrese în cele patru dimensiuni interdependente: socială și economică, verde, digitală și geopolitică. Indicatorii evidențiază vulnerabilități ⁽²⁶⁾ și capacități ⁽²⁷⁾ care pot deveni tot mai relevante, atât pentru a finaliza tranzițiile în curs, cât și pentru a face față eventualelor șocuri viitoare. În acest scop, tabloul de bord privind reziliența contribuie la identificarea domeniilor în care sunt necesare eforturi suplimentare pentru a crea economii și societăți mai puternice și mai reziliente. Situația privind aceste domenii este prezentată în tabelul A5.1 cu ajutorul indicilor sintetici privind reziliența, care ilustrează stadiul relativ general pentru fiecare dintre cele patru dimensiuni și domeniile subiacente pentru România și UE-27 ⁽²⁸⁾.

În conformitate cu setul de indicatori ai rezilienței din cadrul tabloului de bord privind reziliența, România prezintă, în general, un nivel similar de vulnerabilități comparativ cu media UE. România prezintă vulnerabilități medii-ridicate în ceea ce privește dimensiunile socială și economică și digitală ale tabloului de bord privind reziliența, vulnerabilități medii în ceea ce privește dimensiunea verde și vulnerabilități scăzute în ceea ce privește dimensiunea geopolitică. România are vulnerabilități mai mari decât media UE în următoarele domenii: „inegalități și impactul social

al tranzițiilor”, „sănătate, educație și muncă”, „utilizarea durabilă a resurselor”, „digitalizare” și „globalizare financiară”. România are vulnerabilități relativ scăzute în ceea ce privește „stabilitatea economică și financiară și durabilitatea”, „atenuarea schimbărilor climatice și adaptarea la acestea”, „aprovizionarea cu materii prime și energie” și „securitatea și demografia”.

Comparativ cu media UE, România prezintă un nivel general mai scăzut al capacităților pentru toți indicatorii tabloului de bord privind reziliența. România are capacități de reziliență medii-scăzute în ceea ce privește dimensiunile verde, digitală și geopolitică și capacități scăzute în ceea ce privește dimensiunea socială și economică. România nu prezintă capacități mai solide decât media UE sau similare mediei UE în niciunul dintre domeniile privind reziliența. Există suficientă marjă de îmbunătățire a capacităților comparativ cu media UE în ceea ce privește „inegalitățile și impactul social al tranzițiilor”, „sănătatea, educația și munca”, „utilizarea durabilă a resurselor”, „ecosistemele, biodiversitatea și agricultura durabilă”, toate domeniile aferente dimensiunii digitale, precum și „securitatea și demografia”.

⁽²⁵⁾ Pentru detalii, a se vedea https://ec.europa.eu/info/strategy/strategic-planning/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report/resilience-dashboards_ro; a se vedea, de asemenea, Raportul pe 2020 de analiză prospectivă strategică [COM (2020) 493].

⁽²⁶⁾ Prin „vulnerabilități” se înțeleg aspectele care pot amplifica impactul negativ al crizelor și al tranzițiilor sau obstacolele care pot împiedica realizarea obiectivelor strategice pe termen lung.

⁽²⁷⁾ Capacitățile se referă la factorii favorizanți sau la capacitățile care permit abordarea crizelor și schimbărilor structurale și care contribuie la gestionarea tranzițiilor.

⁽²⁸⁾ Prezenta anexă este legată de anexa 1 privind ODD, de anexa 6 privind Pactul verde, de anexa 8 privind tranziția echitabilă către neutralitatea climatică, de anexa 9 privind productivitatea, eficiența și circularitatea resurselor, de anexa 10 privind tranziția digitală și de anexa 14 privind Pilonul european al drepturilor sociale.

Tabelul A5.1: Indicii rezilienței care sintetizează situația la nivelul dimensiunilor și domeniilor tabloului de bord privind reziliența

Dimensiune/Domeniu	Vulnerabilități		Capacități	
	RO	UE-27	RO	UE-27
Social și economic				
Inegalități și impactul social al tranzițiilor				
Sănătate, educație și muncă				
Stabilitate și sustenabilitate financiară și economică				
Politici verzi				
Atenuarea schimbărilor climatice și adaptarea la acestea				
Utilizarea durabilă a resurselor				
Ecosisteme, biodiversitate, agricultură durabilă				
Digital				
Digitalizarea pentru spațiul personal				
Digitalizarea pentru industrie				
Digitalizarea pentru spațiul public				
Securitatea cibernetică				
Geopolitic				
Materii prime și aprovizionarea cu energie				
Lanțuri valorice și comerț				
Globalizarea financiară				
Securitate și demografie				

Indicele vulnerabilităților

- Ridicat
- Mediu-ridicat
- Mediu
- Mediu-reduc
- Reduc
- Nu este disponibil

Indicele capacităților

- Ridicat
- Mediu-ridicat
- Mediu
- Mediu-reduc
- Reduc
- Nu este disponibil

(1) Datele se referă la 2021, iar „UE-27” se referă la valoarea pentru UE în ansamblul său. Datele care stau la baza indicatorului care se referă la vulnerabilitățile UE-27 din domeniul „lanțuri valorice și comerț” nu sunt disponibile, deoarece cuprind măsuri de concentrare a partenerilor care nu sunt comparabile cu valorile de la nivelul statelor membre.

Sursa: Tablourile de bord privind reziliența ale JRC – Comisia Europeană

Tranziția României către o economie verde necesită acțiuni continue cu privire la mai multe aspecte, inclusiv energia din surse regenerabile, transportul durabil și calitatea aerului, precum și adaptarea la schimbările climatice. Punerea în aplicare a Pactului verde european este în curs în România; prezenta anexă oferă o imagine de ansamblu a principalelor domenii vizate ⁽²⁹⁾.

România nu a definit încă toate măsurile de politică în domeniul climei necesare pentru atingerea obiectivului climatic pentru 2030 pentru sectoarele vizate de partajarea eforturilor ⁽³⁰⁾. Se preconizează că datele pentru 2021 privind emisiile de gaze cu efect de seră din aceste sectoare vor indica faptul că România a generat mai puține emisii anuale comparativ cu alocarea anuală ⁽³¹⁾. Conform proiecțiilor, politicile actuale din România vor contribui la menținerea unei creșteri controlate a acestor emisii, la 5 % în 2030 comparativ cu nivelurile din 2005. Prin măsurile suplimentare propuse, creșterea ar urma

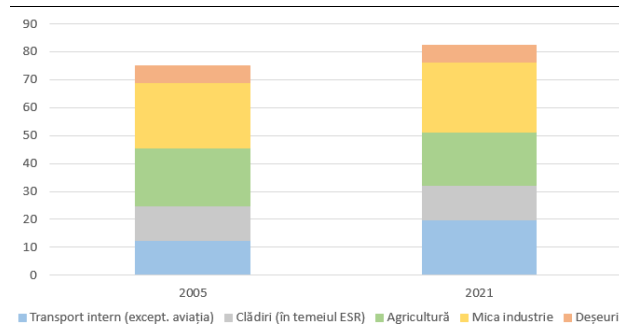
⁽²⁹⁾ Imaginea de ansamblu oferită de prezenta anexă este completată de informațiile din anexa 7 privind securitatea energetică și accesibilitatea energiei din punctul de vedere al prețurilor, din anexa 8 privind tranziția echitabilă către neutralitatea climatică și durabilitatea mediului, din anexa 9 privind productivitatea, eficiența și circularitatea resurselor, din anexa 11 privind inovarea și din anexa 19 privind fiscalitatea.

⁽³⁰⁾ Regulamentul (UE) 2023/857 („Regulamentul privind partajarea eforturilor”) de modificare a Regulamentului (UE) 2018/842 a sporit nivelul de ambiție al obiectivelor privind emisiile de gaze cu efect de seră stabilite de statele membre pentru 2030 („obiectivele privind partajarea eforturilor”), cu scopul de a alinia acțiunea în sectoarele vizate la obiectivul de a atinge, la nivelul UE, reduceri ale emisiilor de gaze cu efect de seră la nivelul întregii economii de cel puțin 55 % față de nivelurile din 1990. Regulamentul stabilește obiective naționale pentru sectoarele care nu intră sub incidența sistemului UE de comercializare a certificatelor de emisii, în special: clădirile (încălzire și răcire), transportul rutier, agricultură, deșeuri și industrie mică. Emisiile care intră sub incidența EU ETS și a Regulamentului privind partajarea eforturilor sunt completate de eliminări nete în sectorul exploatării terenurilor, reglementate de Regulamentul (UE) 2018/841 [Regulamentul privind exploatarea terenurilor, schimbarea destinației terenurilor și silvicultură (LULUCF)], modificat prin Regulamentul (UE) 2023/839.

⁽³¹⁾ Alocările anuale ale României pentru 2021 au fost de aproximativ 86,1 Mt CO₂ echivalent, iar emisiile pentru 2021 au fost în jur de 82,3 Mt [a se vedea Comisia Europeană, *Accelerating the transition to climate neutrality for Europe’s security and prosperity: EU Climate Action Progress Report 2022*, SWD(2022) 343].

să se limiteze la 2 %. Acest nivel este prea ridicat pentru a atinge obiectivul de partajare a eforturilor, fiind prea ridicat pentru a atinge chiar și obiectivul mai puțin ambițios de dinainte de obiectivul UE de 55 %, același lucru fiind valabil și în ceea ce privește respectarea noului obiectiv al României de reducere a emisiilor cu 12,7 % ⁽³²⁾. În planul de redresare și reziliență, România a atribuit 41 % din alocările Mecanismului de redresare și reziliență reformelor și investițiilor esențiale pentru atingerea obiectivelor climatice ⁽³³⁾. Legea României privind decarbonizarea vizează închiderea definitivă a centralelor electrice pe bază de cărbune și a minelor de cărbune până în 2030.

Graficul A6.1: Tematic – emisiile de gaze cu efect de seră din sectoarele vizate de partajarea eforturilor, în Mt CO₂ echivalent, 2005-2021

Sursa: Agenția Europeană de Mediu.

În România, eliminarea gazelor cu efect de seră prin sectorul exploatării terenurilor depășește emisiile agricole. În cazul României, obiectivul stabilit pentru 2030 în ceea ce privește exploatarea terenurilor, schimbarea destinației terenurilor și silvicultura (LULUCF) presupune eliminări nete de 25 665 kt CO₂ echivalent (a se vedea tabelul A6.1) ⁽³⁴⁾. În ultimii ani, eliminările nete cu ajutorul sectorului exploatării terenurilor

⁽³²⁾ A se vedea informațiile din tabelul A6.1 privind intervalul rămas până la atingerea obiectivului stabilit pentru 2030 referitor la politica privind clima. Măsuri existente și măsuri suplimentare la 15 martie 2021.

⁽³³⁾ De exemplu, măsuri legate de energie și climă și reforme emblematiche privind eliminarea treptată a cărbunelui și decarbonizarea transportului rutier, eficiența energetică a clădirilor private și publice, infrastructurile de încărcare cu energie electrică, adaptarea la schimbările climatice și economia circulară.

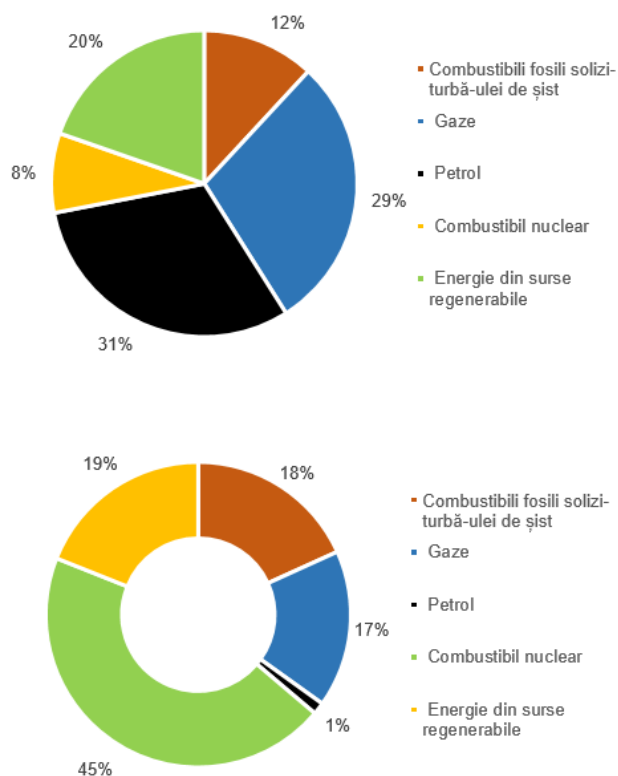
⁽³⁴⁾ Această valoare are titlu indicativ și va fi actualizată în 2025 [conform prevederilor Regulamentului (UE) 2023/839].

au fost mai mari decât volumul emisiilor agricole, ceea ce a dus la mici eliminări nete în sectorul terenurilor în ansamblul său. Cu toate acestea, conform practicilor actuale de amenajare a teritoriului, se preconizează că România va înregistra o scădere a eliminărilor nete până în 2030.

Combustibilii fosili au în continuare un rol semnificativ în mixul energetic al României, în timp ce, în 2021, ponderea energiei din surse regenerabile a scăzut. Ponderea gazelor naturale în mixul energetic al României a fost stabilă, de la 31 % în 2011 la 29 % în 2021. Ponderea cărbunelui și a produselor din cărbune în mixul energetic al României a scăzut de la 23 % în 2011 la 12 % în 2021. Ponderea petrolului a crescut însă semnificativ, de la 24 % în 2011 la 31 % în 2021. Deși ponderea energiei din surse regenerabile a fost de aproape 20 % din mixul energetic național în 2021, aceasta rămăsese stabilă în cei 7 ani precedenți. Energia nucleară este ultima componentă a mixului energetic, având o pondere de 8 %. România are în vedere eliminarea treptată a cărbunelui și dezafectarea centralelor electrice pe bază de cărbune până în 2032. Cu toate acestea, sunt necesare mai multe eforturi pentru a se asigura faptul că energia din surse regenerabile are un rol mult mai important în mixul energetic național.

Graficul A6.2: **Mixul de energie (sus) și mixul de energie electrică (jos), 2021**

Mixul energetic se bazează pe consumul intern brut și exclude energia termică și energia electrică. Ponderea energiei din surse regenerabile include biocombustibilii și deșeurile neregenerabile.

Sursa: Eurostat

Energia din surse regenerabile îndeplinește un rol important în decarbonizarea sistemului energetic al României. Obiectivul inclus de România în Planul național privind energia și clima ca, până în 2030, 30,7 % din consumul final brut de energie să fie din energie din surse regenerabile a fost considerat neambițios în evaluarea din 2020 a Comisiei. România va trebui să își consolideze în mod semnificativ obiectivul privind energia din surse regenerabile în Planul național actualizat privind energia și clima pentru a reflecta obiectivele mai ambițioase ale UE în materie de climă și energie din pachetul „Pregătiți pentru 55” și din planul REPowerEU. Producția de energie curată, bazată pe utilizarea energiei din surse regenerabile și a proceselor de producție conexe, și a hidrogenului (și în special a hidrogenului verde), corelată cu eliminarea treptată a producției de energie electrică pe bază de cărbune și lignit, reprezintă o componentă importantă a planului de redresare și reziliență al României. Principalele măsuri incluse în această componentă vor permite:

- i) simplificarea procedurilor de acordare a

autorizațiilor pentru energia din surse regenerabile; ii) instalarea a cel puțin 3 GW de energie din surse regenerabile (energie eoliană și solară) până la 30 iunie 2026; iii) adăugarea unei noi capacități de stocare a energiei electrice produse din surse regenerabile de cel puțin 240 MW până la sfârșitul anului 2025; iv) producerea de hidrogen verde (cel puțin 100 MW în electrolizoare) și v) reducerea capacității de producție de cărbune cu 85 % până la sfârșitul anului 2025, cu eliminarea treptată până în 2032.

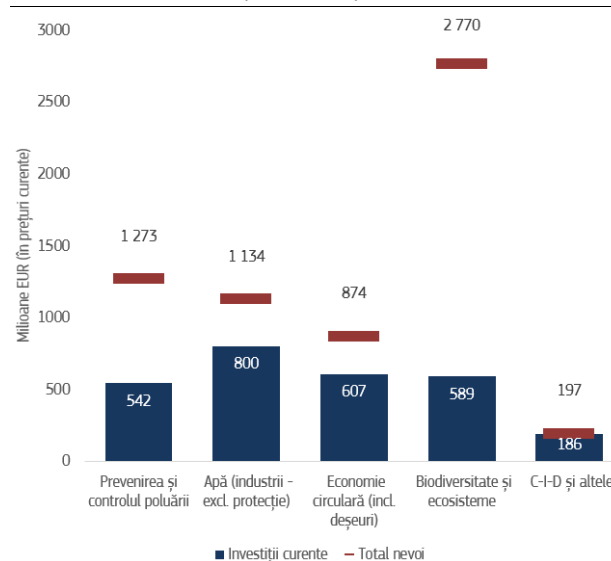
Acțiunile ambițioase în materie de eficiență energetică incluse în PNRR necesită o punere în aplicare rapidă. Obiectivele incluse de România în Planul național privind energia și clima în ceea ce privește consumul de energie primară și consumul final de energie în 2030 au fost considerate în evaluarea Comisiei din 2020 ca fiind obiective puțin ambițioase și, respectiv, foarte puțin ambițioase. De asemenea, pe baza traiectoriei consumului de energie pentru perioada 2018-2021, se preconizează că România nu va putea atinge obiectivul stabilit pentru 2030 în privința consumului de energie primară și nici în privința consumului final de energie, în forma în care au fost notificate în Planul național privind energia și clima ⁽³⁵⁾. Planul de redresare și reziliență al României include multe măsuri referitoare la eficiența energetică: i) renovarea moderată și temeinică din perspectivă energetică și seismică a clădirilor publice (2,4 milioane m²) și a clădirilor private (4,4 milioane m²); ii) reforma sistemului centralizat de termoficare prin dezvoltarea cogenerării de energie electrică și termică flexibilă și foarte eficientă pe bază de gaze, cu o capacitate de producție a energiei electrice de cel puțin 300 MW și iii) reforme pentru creșterea decarbonizării sectorului de încălzire-răcire.

Transformarea sistemului de transport din România trebuie accelerată, iar calitatea aerului rămâne o preocupare majoră. În ceea ce privește mobilitatea, ponderea vehiculelor cu emisii zero în autoturismele noi înmatriculate a crescut substanțial în ultimii ani, dar reprezintă numai aproximativ jumătate din media UE.

⁽³⁵⁾ După încheierea negocierilor pentru o Directivă privind eficiența energetică reformată, se preconizează că atât obiectivele UE și naționale, cât și măsurile naționale privind eficiența energetică în vederea îndeplinirii acestor obiective vor fi mai ambițioase.

România poate îmbunătăți situația în ceea ce privește numărul, capacitatea și acoperirea teritorială a punctelor de încărcare publice. Doar puțin peste o treime din rețeaua feroviară este electrificată, fiind însă electrificată aproape întreaga secțiune românească a rețelei transeuropene de transport, unde se concentrează cea mai mare parte a traficului. Transportul individual amplifică problemele sezoniere legate de poluarea aerului și de congestiunea traficului, cu costuri sanitare și economice semnificative. Calitatea aerului continuă să reprezinte un motiv serios de îngrijorare (a se vedea tabelul A6.5). În ceea ce privește depășirea standardelor de calitate a aerului aplicabile, s-au atins limitele în cazul dioxidului de azot (NO₂) în trei zone de calitate a aerului și al particulelor în suspensie (PM₁₀) în patru zone. Valorile-țintă pentru concentrația de ozon au fost depășite în mai multe zone de calitate a aerului. România are, de asemenea, deficiențe în sistemul de monitorizare a calității aerului și trebuie să pună în aplicare Programul Național de Control al Poluării Atmosferice, care a fost adoptat abia recent.

Graficul A6.3: Tematic – nevoile de investiții în domeniul mediului și investițiile actuale

Sursa: Comisia Europeană

România ar avea de câștigat dacă ar investi mai mult în protecția mediului și în măsurile de protejere a biodiversității și de combatere a poluării ⁽³⁶⁾. În perioada 2014-2020, nevoile de

⁽³⁶⁾ Printre obiectivele de mediu se numără prevenirea și controlul poluării, gospodărirea apelor și industriile, economia circulară și deșeurile, biodiversitatea și ecosistemele

investiții în domeniul mediului au fost estimate la cel puțin 6,2 miliarde EUR, în timp ce investițiile au fost de aproximativ 2,7 miliarde EUR, creându-se un decalaj de cel puțin 3,5 miliarde EUR pe an (a se vedea graficul A6.3) ⁽³⁷⁾. România protejează prin lege 23,4 % din zonele terestre și 21,5 % din zonele marine ⁽³⁸⁾. Sunt recenzate 606 situri Natura 2000, dar rețeaua nu este încă finalizată, trebuind să se indice planurile de gestionare pentru multe situri și să se realizeze progrese în ceea ce privește gestionarea eficientă, inclusiv prin alocarea de resurse suficiente.

Impactul schimbărilor climatice asupra României impune o abordare strategică în ceea ce privește adaptarea ⁽³⁹⁾. România se confruntă cu o serie de provocări legate de schimbările climatice, în special cu inundații provocate de revărsări ale râurilor și cu inundații produse în zone de coastă, precum și cu o incidență mai mare a secetelor, care se preconizează că va crește în următorii ani. Cu toate acestea, România nu are o strategie actualizată de adaptare la schimbările climatice ⁽⁴⁰⁾. În PNRR sunt incluse măsuri privind eliminarea și stocarea apei, reducerea riscurilor de inundații și adaptarea ecosistemelor forestiere. România are deficiențe importante în ceea ce privește protecția în materie de asigurări pentru inundații, lucru care ar putea reprezenta un risc pentru finanțele

publice dacă numărul contractelor de asigurare încheiate rămâne scăzut ⁽⁴¹⁾.

România oferă în continuare subvenții pentru combustibilii fosili și alte subvenții dăunătoare mediului care ar putea face obiectul reformelor, asigurând în același timp securitatea alimentară și energetică și atenuând efectele sociale. Subvențiile pentru combustibilii fosili în România s-au ridicat la 970 de milioane EUR în 2021, ceea ce reprezintă o creștere de 14 % față de 2015, creând dezavantaje pentru alternativele cu emisii reduse de dioxid de carbon. Au fost identificate subvenții dăunătoare mediului, în cadrul unei evaluări inițiale, în sectoarele agriculturii, silviculturii și pescuitului, energiei electrice, gazelor, aburului și aerului condiționat, transporturilor și stocării. Printre exemplele de astfel de subvenții se numără cota redusă de TVA pentru îngrășăminte și pesticide ⁽⁴²⁾. O cartografiere a tuturor subvențiilor dăunătoare mediului pe care România le acordă ar contribui la prioritizarea elementelor care ar putea face obiectul reformelor.

Taxele de mediu pot fi majorate în România. România s-ar putea baza mai mult pe taxele de mediu pentru a internaliza și mai mult costul poluării aerului, pentru a promova reducerea deșeurilor și pentru a limita poluarea apei ⁽⁴³⁾ (a se vedea anexa 19), de exemplu, prin scheme de plată în funcție de cantitatea de deșuri generată astfel încât rata de reutilizare și reciclare să crească. România a introdus un sistem de returnare a garanției pentru ambalajele

(Comisia Europeană, Evaluarea din 2022 a punerii în aplicare a politicilor de mediu, [Raport de țară – România](#)).

⁽³⁷⁾ Atunci când se iau în considerare, de asemenea, nevoile estimate doar la nivelul UE (de exemplu, protecția apei, o mai mare circularitate, strategia în domeniul biodiversității).

⁽³⁸⁾ În 2021, 23,4 % din teritoriul României reprezenta zone terestre protejate (Natura 2000 și zone desemnate la nivel național) față de media UE de 26,4 % (Agenția Europeană de Mediu, 2023, [Barometrul Natura 2000](#)).

⁽³⁹⁾ Agenția Europeană de Mediu, Progrese înregistrate în direcția rezilienței la schimbările climatice în Europa, publicația va apărea curând.

⁽⁴⁰⁾ Având în vedere evoluțiile recente, este necesar să se actualizeze și să se extindă sfera Strategiei naționale privind schimbările climatice 2013-2020. Cele mai recente proiecții ale Grupului interguvernamental privind schimbările climatice indică faptul că în acest secol va continua încălzirea climatică, iar precipitațiile din regiune se vor modifica, iernile devenind mai umede și verile mai uscate. De asemenea, creșterea preconizată a nivelului Mării Negre va afecta țara.

⁽⁴¹⁾ [Tabloul de bord al Autorității Europene de Asigurări și Pensii Ocupaționale \(EIOPA\) privind deficitul de protecție prin asigurare în caz de catastrofe naturale](#).

⁽⁴²⁾ Cifrele în EUR din 2021 privind combustibilii fosili provin din Raportul Comisiei privind starea uniunii energetice în 2022. Evaluarea inițială a subvențiilor dăunătoare mediului efectuată de Comisie în contextul [setului de instrumente pentru reformarea subvențiilor dăunătoare mediului în Europa din 2022](#), pe baza definițiilor OCDE și a următoarelor seturi de date: Monitorizarea și evaluarea politicii agricole realizată de OCDE; baza de date a OCDE privind instrumentele de politică în domeniul mediului; baza de date statistică a OCDE privind sprijinul pentru combustibilii fosili; estimările FMI privind subvențiile pentru energie la nivel de țară. [Anexa 4](#) referitoare la setul de instrumente conține exemple detaliate de subvenții care ar putea face obiectul reformelor.

⁽⁴³⁾ Comisia Europeană, 2021, *Green taxation and other economic instruments – Internalising environmental costs to make the polluter pay*, [Ensuring that polluters pay](#).

reutilizabile. De asemenea, are un sistem de tarife pentru alimentarea cu apă și canalizare. În PNRR s-a recunoscut necesitatea unei modificări a cadrului fiscal. Este planificată o analiză a cadrului fiscal în vederea extinderii impozitării verzi și a orientării regimului fiscal către aplicarea de taxe verzi, ținându-se seama de impactul distributiv.

Prin alocarea unei ponderi mai mari din veniturile sistemului UE de comercializare a certificatelor de emisii (EU ETS) pentru acțiuni în domeniul climei, România și-ar putea reduce expunerea la costul carbonului.

În 2021, veniturile din EU ETS au fost de aproape 490 de milioane EUR. Din 2017, quantumul provenit din aceste venituri pe care România l-a cheltuit în scopuri legate de climă și energie nu a atins 50 %, nivelul minim stabilit prin Directiva ETS, înregistrându-se deficite semnificative în acest sens până în 2021.

Tabelul A6.1: Indicatorsi care monitorizează progresele înregistrate în ceea ce privește Pactul verde european dintr-o perspectivă macroeconomică

			2005	2017	2018	2019	2020	2021	„Pregătiți pentru 55” șintă/valoare distanța			
									2030	WEM	WAM	
Progrese în vederea atingerii obiectivelor de politică	Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră în sectoarele vizate de partajarea eforturilor ⁽¹⁾	Mt CO ₂ echiv.; %; pp	75,5	0%	3%	0%	2%	-	-12,7%	-17,7	-14,7	
	Eliminări nete de dioxid de carbon aferente LULUCF ⁽²⁾	kt CO ₂ echiv.	-33 494	-50 533	-48 208	-48 223	-50 407	-49 258	-25665	n/a	n/a	
				2005	2017	2018	2019	2020	2021	Contribuția națională la obiectivul UE pentru 2030		
	Ponderea energiei din surse regenerabile în consumul final brut de energie ⁽³⁾	%	18%	24%	24%	24%	24%	24%	31%			
	Eficiența energetică: consumul de energie primară ⁽³⁾	Mtep	36,1	32,5	32,6	32,1	30,9	33,1	32,3			
	Eficiența energetică: consumul de energie finală ⁽³⁾	Mtep	24,6	23,3	23,6	23,9	23,5	25,4	25,7			
			România						UE			
Indicatori fiscali și financiar	Taxe de mediu (% din PIB)	% din PIB	2,4	2,0	2,0	2,1	1,9	2,0	2,4	2,2	2,2	
	Taxe de mediu (% of totalul impozitării) ⁽⁴⁾	% din impozitare	9,3	7,8	7,6	8,1	7,3	7,4	5,9	5,6	5,5	
	Cheltuieli publice pentru protecția mediului	% din total chelt.	1,8	1,5	2,1	2,0	1,6	1,8	1,7	1,6	1,6	
	Investiții în protecția mediului ⁽⁵⁾	% din PIB	0,4	0,2	0,3	0,3	-	-	0,4	0,4	0,4	
	Subvenții pentru combustibilii fosili ⁽⁶⁾	mld EUR 2020	1,1	1,0	1,0	0,6	0,8	1,0	53,0	50,0	-	
	Decalajul în materie de protecție a climei ⁽⁷⁾	punctaj 1-4					1,7	2,1			1,5	
Climă	Emisii nete de gaze cu efect de seră	1990 = 100	46,0	44,0	44,0	43,0	41,0	46,0	76,0	69,0	72,0	
	Intensitatea emisiilor de gaze cu efect de seră în economie	kg/EUR10	0,77	0,74	0,71	0,66	0,65	-	0,31	0,30	0,26	
	Intensitatea energetică a economiei	kgep/EUR10	0,21	0,21	0,20	0,19	0,19	-	0,11	0,11	-	
Energie	Consumul de energie finală (CEF)	2015=100	101,8	16,8	108,0	109,3	107,7	116,1	102,9	94,6	-	
	CEF în sectorul clădirilor rezidențiale	2015=100	100,5	104,8	105,4	105,1	108,6	118,8	101,3	101,3	106,8	
	CEF în sectorul clădirilor pentru servicii	2015=100	102,5	105,5	112,2	111,4	104,1	105,2	100,1	94,4	100,7	
Poluare	Intensitatea emisiilor precusoare ale smogului (în raport cu PIB) ⁽⁸⁾	tone/EUR10	2,32	2,08	1,98	1,95	1,86	-	0,9	0,9	-	
	Ani de viață pierduți din cauza poluării aerului cu PM _{2,5}	la 100 000 loc.	1271,4	1369,4	1369,1	1120,4	1210,9	-	581,6	544,5	-	
	Ani de viață pierduți din cauza poluării aerului cu NO ₂	la 100 000 loc.	225,6	258,0	274,8	286,0	174,7	-	309,6	218,8	-	
	Nitrați în apa subterană	mg NO ₃ /litru	-	-	-	-	-	-	21,0	20,8	-	
Biodiversitate	Zone terestre protejate	% din total	22,2	23,4	-	23,4	23,4	23,4	26,2	26,4	26,4	
	Zone marine protejate	% din total	21,4	-	-	21,5	-	21,4	10,7	-	12,1	
	Agricultură ecologică	% din totalul suprafeței agricole utilizate	1,7	1,9	2,4	2,9	3,6	4,4	8,5	9,1	-	
			2017	2018	2019	2020	2021	2022	2020	2021	2022	
Mobilitate	Ponderea vehiculelor cu emisii zero ⁽⁹⁾	% din noile înmatriculări	0,2	0,4	1,0	2,3	5,3	8,1	5,4	8,9	10,7	
	Numărul punctelor de încărcare CA/CC (clasificare conform RICA)		-	-	-	478	1212	1518	188626	330028	432518	
	Ponderea căilor ferate electrificate	%	37,4	37,4	37,4	37,4	37,4	37,5	56,6	n/a	56,6	
Numărul orelor de congestie pe șofer navetist pe an		31,9	30,5	32,4	32,7	n/a	n/a	28,7	n/a	n/a		

Surse: (1) Emisiile istorice și pe termen lung preconizate, precum și obiectivele de politică în materie de climă ale statelor membre și emisiile din anul de referință 2005 prevăzute de Decizia privind partajarea eforturilor (pentru 2020) sunt măsurate în valorile potențialului de încălzire globală (GWP) din cel de Al patrulea raport de evaluare (AR4) al Grupului interguvernamental privind schimbările climatice (IPCC). Obiectivele de politică în materie de climă ale statelor membre și emisiile din anul de referință 2005 prevăzute de Regulamentul privind partajarea eforturilor (pentru 2030) sunt exprimate în valorile GWP din cel de Al 5-lea raport de evaluare (AR5). Tabelul de mai sus prezintă emisiile din anul de referință 2005 prevăzute de Decizia privind partajarea eforturilor, folosind valorile GWP din AR4. Emisiile pentru perioada 2017-2021 sunt exprimate ca variație procentuală față de emisiile din anul de referință 2005, în valorile GWP din AR4. Datele pentru 2021 sunt preliminare. Tabelul prezintă obiectivul pentru 2030 prevăzut de Regulamentul (UE) 2023/857, care aliniaza acest obiectiv la obiectivul UE de 55 %, ca variație procentuală față de emisiile din anul de referință 2005 (GWP din AR5). Intervalul rămas până la atingerea obiectivului este ecartul dintre obiectivul statelor membre pentru 2030 (exprimat în valorile GWP din AR5) și emisiile proiectate date fiind măsurile existente (WEM) și, respectiv, măsurile suplimentare (WAM) (exprimate în valorile GWP din AR4), exprimat ca variație procentuală față de emisiile din anul de referință 2005. Din cauza diferenței dintre valorile potențialului de încălzire globală, intervalul rămas până la atingerea obiectivului este furnizat numai cu titlu ilustrativ. Măsurile incluse reflectă situația la 15 martie 2021.

(2) Eliminările nete sunt exprimate în cifre negative, emisiile nete sunt exprimate în cifre pozitive. Datele raportate provin din informațiile transmise cu privire la inventarul gazelor cu efect de seră pentru 2023. Valoarea din 2030 a eliminărilor nete de gaze cu efect de seră, conform Regulamentului (UE) 2023/839 de modificare a Regulamentului (UE) 2018/841 (Regulamentul LULUCF) - anexa IIa, kilotone CO₂ echivalent, pe baza informațiilor transmise în 2020.

(3) Obiectivele privind energia din surse regenerabile și eficiența energetică și contribuțiile naționale sunt conforme cu metodologia stabilită în temeiul Regulamentului (UE) 2018/1999 (Regulamentul privind guvernanța).

(4) Procentajul veniturilor totale din impozite, taxe și contribuții sociale (excluzând contribuțiile sociale imputate). Veniturile din sistemul UE de comercializare a certificatelor de emisii sunt incluse în veniturile provenite din taxele de mediu.

(5) Cheltuielile cu formarea brută de capital fix pentru producția de servicii de protecție a mediului (reducerea și prevenirea poluării) care acoperă administrația publică, industria și furnizorii specializați.

(6) Comisia Europeană, *Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union*, ediția 2022.

(7) Decalajul în materie de protecție climatică se referă la ponderea pierderilor economice neasigurate cauzate de catastrofe legate de schimbările climatice. Acest indicator are la bază modelarea riscurilor actuale generate de inundații, incendii forestiere, furtuni și cutremure, precum și o estimare a ratei actuale a contractelor de asigurare încheiate. Indicatorul nu furnizează informații cu privire la defalcarea costurilor în funcție de sectorul privat și cel public ale catastrofelor legate de climă. Un punctaj de 0 puncte înseamnă că nu există niciun decalaj în materie de protecție, în timp ce un punctaj de 4 puncte corespunde unui decalaj foarte ridicat (EIOPA, 2022).

(8) Oxizi de sulf (echivalent SO₂), amoniac, particule < 10μm, oxizi de azot în economia totală (împărțiți la PIB).

(9) Vehiculele electrice cu baterie (BEV) și vehiculele electrice cu pilă de combustie (FCEV).

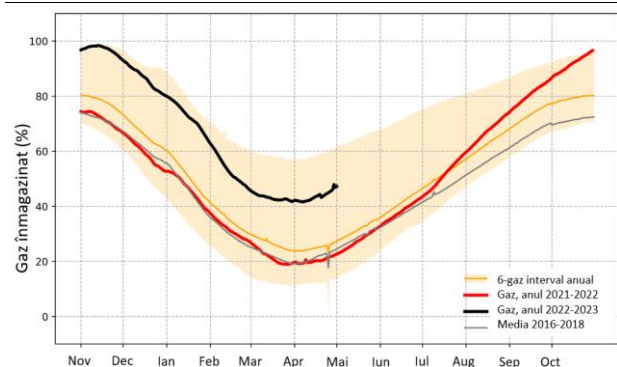
Datorită producției interne semnificative de gaze naturale, România este mai puțin expusă la gazele rusești decât multe alte state membre. Cu toate acestea, România depinde în mare măsură de combustibilii fosili în general, în special pentru petrol, iar economia a fost grav afectată de evoluția prețurilor la energie, astfel încât România a fost nevoită să își intensifice eforturile în ceea ce privește tranziția energetică și să protejeze consumatorii vulnerabili. Prezenta anexă ⁽⁴⁴⁾ descrie acțiunile întreprinse de România în vederea atingerii obiectivelor REPowerEU, inclusiv prin punerea în aplicare a PNRR, a îmbunătățirii securității energetice și a accesibilității energiei din punctul de vedere al prețurilor, accelerând în același timp tranziția către o energie curată și contribuind la consolidarea competitivității UE în sectorul energiei curate ⁽⁴⁵⁾.

România este al doilea cel mai mare producător de gaze din UE după Țările de Jos, are capacitatea de a produce o mare parte (până la 80 %) din gazele naturale de care are nevoie și importă diferența în perioadele de vârf ale cererii din timpul iernii, în principal din Rusia. Producția de gaze a scăzut din 2017, ajungând la 8,8 miliarde de metri cubi în 2021 (-4,5 %/an); tendința descendentă a fost inversată în 2022 (+2,5 % comparativ cu 2021), exploatarea rezervelor offshore contribuind la aceasta. Producția a acoperit 76 % din consum în 2021, iar importurile au crescut la 3,6 miliarde de metri cubi. În special în lunile de iarnă, România depinde de gazul rusesc.

Instalațiile de înmagazinare din România contribuie în mod semnificativ la asigurarea securității aprovizionării sale cu gaze în

cazul întreruperii aprovizionării cu gaze. România și-a îndeplinit obligațiile în materie de înmagazinare a gazelor iarna trecută, ajungând la 96,78 % până la 1 noiembrie (cu peste 16 puncte procentuale peste obligația sa legală) și a încheiat sezonul de încălzire cu stocuri în instalațiile de înmagazinare a gazelor de 42,92 % la 15 aprilie 2023 ⁽⁴⁶⁾. România exploatează șapte instalații subterane de înmagazinare a gazelor ⁽⁴⁷⁾ cu o capacitate de înmagazinare a gazelor de 3,36 miliarde de metri cubi (acoperind aproximativ un sfert din consumul său anual și aproape echivalentul importurilor sale totale de gaze în 2021).

Graficul A7.1: Nivelurile de înmagazinare subterană a gazelor în România

Sursa: Calcul efectuat de JRC pe baza Platformei de transparență AGSI+, 2022 (ultima actualizare la 2 mai 2023)

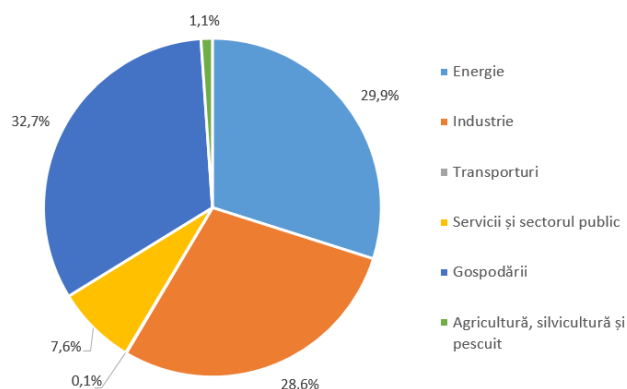
⁽⁴⁴⁾ Anexa este completată de anexa 6, întrucât Pactul verde european pune accentul pe tranziția către o energie curată, de anexa 8 privind acțiunile întreprinse pentru atenuarea sărăciei energetice și protejarea celor mai vulnerabile persoane, de anexa 9, întrucât tranziția la o economie circulară va debloca economii semnificative de energie și de resurse, consolidând și mai mult securitatea energetică și accesibilitatea energiei din punctul de vedere al prețurilor, precum și de anexa 12 privind industria și piața unică, care completează eforturile în curs din cadrul Pactului verde european și al REPowerEU.

⁽⁴⁵⁾ În conformitate cu Planul industrial al Pactului verde COM(2023) 62 final și cu Propunerea de regulament privind industria care contribuie la obiectivul zero emisii nete, COM(2023) 161 final.

⁽⁴⁶⁾ Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) 2017/1938 și a Regulamentului (CE) nr. 715/2009 în ceea ce privește înmagazinarea gazelor și a Regulamentului (UE) 2022/2301 din 23 noiembrie 2022 de stabilire a traiectoriei de constituire de stocuri cu obiective intermediare pentru 2023 pentru fiecare stat membru care dispune de instalații de înmagazinare subterană a gazelor pe teritoriul său și direct interconectate la zona sa de piață.

⁽⁴⁷⁾ Doi operatori de înmagazinare gestionează instalațiile de înmagazinare subterană: Depomureș – 0,3 miliarde de metri cubi (UGS Târgu Mureș) și Depogaz Ploiești – 2,87 miliarde de metri cubi (UGS Bălăceanca – 0,05 miliarde de metri cubi, Bilciurești – 1,31 miliarde de metri cubi, Cetatea de Baltă, Ghercești – 0,15 miliarde de metri cubi, Sărmășel – 0,9 miliarde de metri cubi, Urziceni – 0,36 miliarde de metri cubi).

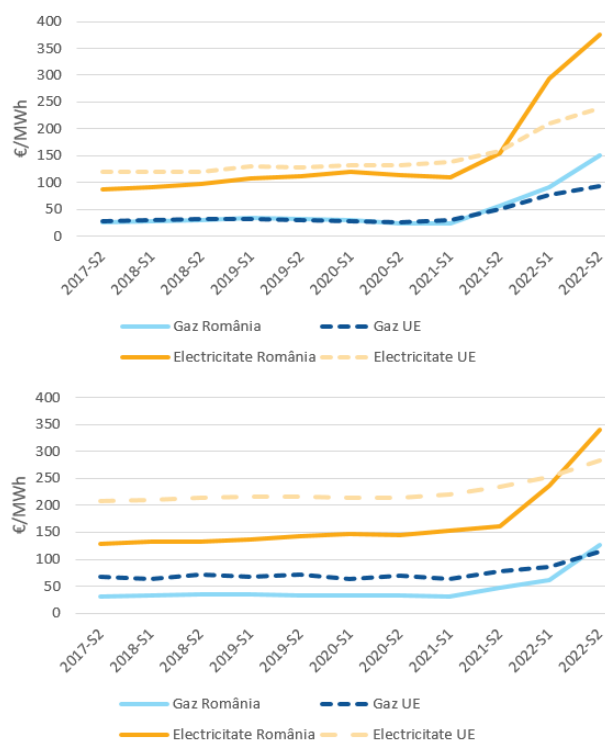
Graficul A7.2: **Ponderea consumului de gaze pe sectoare, 2021**

Sursa: Eurostat

România are o infrastructură de gaze naturale bine dezvoltată (infrastructură de transport și de înmagazinare), inclusiv conexiuni transfrontaliere, dar nu dispune de un terminal de gaze naturale lichefiate pentru înmagazinare sau regazeificare. Se preconizează că, până în 2029, capacitatea de înmagazinare a gazelor va crește cu 1,6 miliarde de metri cubi. În a cincea listă de proiecte de interes comun (PIC) figurează mai multe proiecte în domeniul gazelor la care participă România, care urmează să fie demarate: creșterea capacității de înmagazinare subterană a gazelor la Depomureș, extinderea depozitului de la Bilciurești și faza II a BRUA, un proiect care vizează extinderea capacității interne de transport către Ungaria și preluarea gazelor din Marea Neagră.

Graficul A7.3: **Prețurile cu amănuntul ale energiei din România pentru industrie (sus) și gospodării (jos)**

(1) În ceea ce privește energia electrică, consumul continuu este DC pentru gospodării și ID pentru industrie.
 (2) În ceea ce privește gazele, consumul continuu este D2 pentru gospodării și I4 pentru industrie.

Sursa: Eurostat

Măsurile recente adoptate de România și prețurile ridicate la energie au condus la reducerea cererii de gaze cu aproximativ 20 % în perioada august 2022-martie 2023, în comparație cu media celor 5 ani anteriori. Reducerea cererii de energie a fost obținută exclusiv pe baza unor măsuri voluntare, majoritatea fiind determinate de nivelul ridicat al prețurilor. Printre măsurile puse în aplicare de România se numără repornirea temporară a centralelor electrice pe bază de cărbune oprite, precum și măsuri compensatorii pentru consumatorii casnici și necasnici până în august 2023. România a introdus, de asemenea, o măsură de reducere a veniturilor suplimentare realizate de producătorii de energie și de alți participanți la lanțul valoric, cum ar fi traderii și furnizorii, contribuțiile fiind direcționate direct către fondul pentru tranziția energetică și utilizate pentru a finanța măsuri pentru consumatori și stimulente pentru tranziția către o energie verde.

România a înregistrat progrese bune în ceea ce privește licitațiile și adaptarea cadrului legislativ și de reglementare pentru componenta de renovare a planului său de redresare și reziliență.

Sprijinul financiar pus la dispoziție de autorități pentru renovarea blocurilor de apartamente multifamiliale și a clădirilor publice constă adesea într-un grant pentru întreaga sumă, ceea ce limitează impactul și reverberează mai puțin la nivelul pieței. Se acordă mai puțin sprijin financiar pentru renovarea locuințelor unifamiliale, deși acestea reprezintă cea mai mare parte a parcului imobiliar rezidențial. De asemenea, se acordă doar un sprijin limitat pentru tehnologiile aferente energiei din surse regenerabile și pentru pompele de căldură pentru încălzirea clădirilor. Deși renovarea energetică a parcului imobiliar este o prioritate, ritmul actual ar trebui accelerat astfel încât România să poată atinge obiectivul pentru 2030 privind o rată de renovare de 3,4 %/an și să obțină economiile de energie și reducerile de emisii de gaze cu efect de seră indicate în strategia de renovare pe termen lung. Îmbunătățirea structurală a sectorului clădirilor nu va contribui doar la atingerea obiectivelor în materie de decarbonizare, ci va contribui, de asemenea, la protejarea gospodăriilor și întreprinderilor de prețurile ridicate la energie, îmbunătățind în același timp confortul locuințelor și contribuind la atenuarea sărăciei energetice. Nu s-au dezvoltat suficient activitățile suplimentare de formare și educație legate de renovarea energetică și integrarea energiei din surse regenerabile în clădiri astfel încât să ducă la potențialul estimat de creare de locuri de muncă și să asigure punerea în aplicare corespunzătoare a măsurilor de evitare a efectelor de blocare cauzate de execuția necorespunzătoare a lucrărilor.

În urma creșterii dramatice a prețurilor la energie după octombrie 2021, România a adoptat o serie de măsuri care să atenueze impactul creșterii prețurilor la energie asupra consumatorilor casnici și necasnici vulnerabili. Măsurile constau în compensații pentru facturile la energie, acordate în anumite condiții consumatorilor casnici, dar și consumatorilor necasnici (de exemplu, întreprinderi mici și mijlocii, instituții publice). Se preconizează că prin aceste măsuri se vor atenua consecințele creșterii prețurilor la energie resimțite de gospodării, în special de familiile cu venituri mici, și de sectorul industrial, întrucât sărăcia energetică afectează 10,1 % din populație, după cum reiese din datele colectate în 2021 cu privire

la incapacitatea autodeclarată de încălzire a locuinței în mod adecvat, 7,3 % dintre gospodării declarând că înregistrează întârzieri în plata facturilor la utilități.

Utilizarea energiei din surse regenerabile în România

a atins un total de 11 138 MW în 2021, crescând cu 0,15 % comparativ cu 2020 ⁽⁴⁸⁾. Cea mai mare parte a acestei creșteri a provenit din energia solară (+ 1 % în 2021). În prezent, România nu dispune de energie eoliană offshore și în 2021 nu s-au instalat noi instalații eoliene onshore. În 2022 a fost lansată o licitație pentru instalarea a aproximativ 950 MW de capacitate de energie din surse regenerabile (energie solară și eoliană). România a luat, de asemenea, măsuri pentru a clarifica statutul consumatorilor autonomi de energie din surse regenerabile și pentru a simplifica procedurile de acordare a autorizațiilor pentru proiectele referitoare la energia din surse regenerabile, printre care se numără și introducerea unei proceduri simple de notificare. Sunt în curs de pregătire o strategie națională și un plan de acțiune privind hidrogenul și a fost lansată o schemă de ajutoare de stat pentru a da în funcțiune o capacitate de cel puțin 100 MW în instalații de electroliză.

România investește foarte puțin în activitatea de cercetare și inovare (C-I), sprijinind prioritățile uniunii energetice.

Investițiile publice în C-I ⁽⁴⁹⁾ au scăzut constant în ultimii ani: acestea au fost de 8,9 milioane EUR în 2017 (echivalentul a 0,005 % din PIB), 6,9 milioane EUR în 2018, 1,2 milioane EUR în 2019 și 200 000 EUR în 2020 (mai puțin de 0,001 % din PIB). România are una dintre cele mai scăzute rate de participare (în special în domeniul energiei) la programul Orizont Europa al UE. În același timp, investițiile private în C-I ⁽⁵⁰⁾ au fost de 18,1 milioane, 32 de milioane și, respectiv, 26,1 milioane EUR ⁽⁵¹⁾ (reprezentând cheltuieli cu aproximativ un ordin de mărime mai mare ca procent din PIB decât cheltuielile publice). Investițiile de capital de risc în întreprinderile

⁽⁴⁸⁾ Capacitatea de producție de energie din surse regenerabile a crescut, dar ponderea energiei din surse regenerabile în consumul total de energie a scăzut în 2021, în principal ca urmare a ponderii semnificativ mai scăzute a energiei hidroelectrice.

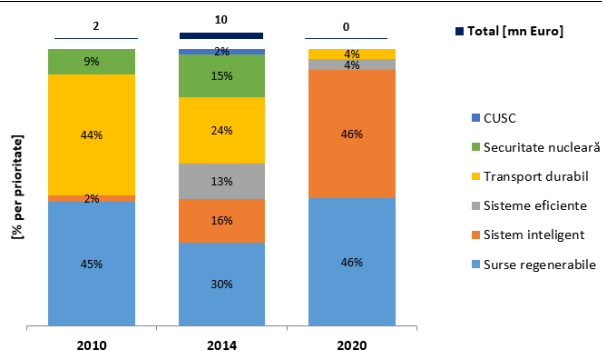
⁽⁴⁹⁾ Sursa: JRC SETIS (2022). Cifrele nu includ finanțarea UE.

⁽⁵⁰⁾ Idem.

⁽⁵¹⁾ Nu există cifre disponibile pentru 2020.

nou-înființate din domeniul tehnologiilor climatice s-au ridicat la 0,7 milioane EUR în 2019, reprezentând doar 2,4 % din totalul investițiilor de capital de risc. Numărul familiilor de brevete depuse în 2019 pentru tehnologii curate a fost de 41 ⁽⁵²⁾, aproximativ o treime fiind pentru energia din surse regenerabile, o treime pentru transportul durabil, iar restul pentru alte tehnologii (de exemplu, eficiența energetică sau sistemele energetice inteligente). Aceasta înseamnă puțin peste 2 familii de brevete la un milion de locuitori sau de 10 ori mai puțin decât media UE. România nu efectuează controale ale produselor care fac obiectul proiectării ecologice și al etichetării energetice. Acest lucru cauzează preocupări serioase în ceea ce privește asigurarea unor condiții de concurență echitabile în rândul operatorilor economici și incertitudine în ceea ce privește nivelurile de conformitate ale produselor în cauză și, prin urmare, posibile șanse pierdute de reducere a consumului de energie și a CO₂. ⁽⁵³⁾

Graficul A7.4: Investițiile publice în C-I pentru prioritățile C-I ale uniunii energetice

Sursa: JRC SETIS (2022).

⁽⁵²⁾ Ibidem.

⁽⁵³⁾ Sistemul de informare și comunicare bazat pe internet pentru supravegherea paneuropeană a pieței.

Tabelul A7.1: **Principalii indicatori legați de energie**

	ROMÂNIA				UE				
	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021	
DEPENDENȚA ENERGETICĂ	De combustibili fosili solizi	24%	30%	28%	32%	58%	61%	57%	56%
	De petrol și produse petroliere	18%	22%	22%	23%	44%	44%	36%	37%
	De gaze naturale	63%	65%	65%	68%	95%	97%	97%	92%
	Dependența de combustibilii fosili din Rusia [%]	12%	23%	17%	23%	83%	90%	84%	83%
	De cărbune superior	93%	99%	99%	99%	40%	44%	49%	47%
	De țiței	43%	39%	32%	27%	30%	27%	26%	25%
	De gaze naturale	87%	37%	45%	78%	40%	40%	38%	41%
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
ENERGIA ELECTRICĂ	Producția brută de energie electrică (GWh)	66 296	65 103	64 296	64 876	59 623	55 935	59 470	-
	Combustibili	28 604	26 871	28 672	27 308	23 787	20 088	22 162	-
	Energie nucleară	11 640	11 286	11 509	11 377	11 280	11 466	11 284	-
	Energie hidroelectrică	17 007	18 536	14 853	18 097	16 006	15 701	17 745	-
	Energie eoliană	7 063	6 590	7 407	6 322	6 773	6 945	6 576	-
	Energie solară	1 982	1 820	1 856	1 771	1 778	1 733	1 703	-
	Energie geotermică	0	0	0	0	0	0	0	-
	Alte surse de energie	0	0	0	0	0	0	0	-
	Importuri nete de energie electrică (GWh)	-6 728	-5 017	-2 894	-2 544	1 518	2 792	2 199	-
	Ca % din energia electrică disponibilă pentru consumul final	-14%	-11%	-6%	-5%	3%	6%	4%	-
Interconectarea rețelelor electrice (%)	-	-	6,90 %	10,02 %	9,1%	9,3%	7,6%	14,6%	
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
DIVERSIFICAREA APROVIZIONĂRII CU GAZE	Consumul de gaze (în mld metri cubi)	11,2	11,4	12,3	12,0	11,2	11,8	12,1	10,2
	Importurile de gaze – pe tipuri (în mld metri cubi)	0,2	1,5	1,2	1,5	2,7	2,1	3,6	-
	Importurile de gaze – conducte	0,2	1,5	1,2	1,5	2,7	2,1	3,6	-
	Importurile de gaze – GNL	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
	Importurile de gaze - în funcție de principala sursă de furnizare (în mld metri cubi)* (1)								
	Rusia	0,2	1,5	1,2	1,3	1,0	1,0	2,8	-
	Bulgaria	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,7	-
	Ungaria	0,0	0,0	0,0	0,2	1,6	1,1	0,1	-
	Grecia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
		2019	2020	2021	2022				
DIVERSIFICAREA APROVIZIONĂRII CU GAZE	Terminale GNL								
	Numărul de terminale GNL (2)	0	0	0	0				
	Capacitatea de înmagazinare GNL (m3 GNL)	0	0	0	0				
	Înmagazinare subterană								
	Numărul instalațiilor de înmagazinare	7	7	7	7				
Capacitatea operațională de înmagazinare (mld metri cubi)	3,4	3,4	3,4	3,4					
	2019	2020	2021	2022					
ENERGIE CURATĂ	Investiții de capital de risc în întreprinderi nou-înființate și în curs de extindere din domeniul climate tech (mil. EUR) (3)	0,7	0,4	0,0	n.a.				
	Ca % din totalul investițiilor de capital de risc din România	2,4%	1,9%	0,0%	n.a.				
	Cheltuielile cu cercetarea-inovarea pentru prioritățile C-I ale uniunii energetice (2)								
	C-I, sectorul public (mil. EUR)	1,2	0,2	n.a.	n.a.				
	C-I, sectorul public (% din PIB)	0,001%	0,000%	n.a.	n.a.				
	C-I, sectorul privat (mil. EUR)	26,1	n.a.	n.a.	n.a.				
C-I, sectorul privat (% din PIB)	0,01%	n.a.	n.a.	n.a.					

(1) Clasamentul principalilor furnizori are la bază cele mai recente cifre disponibile (pentru 2021).

(2) Inclusiv unitățile plutitoare de stocare și regazeificare a GNL (FSRU).

(3) Investițiile de capital de risc cuprind tranzacțiile cu capital de risc (toate etapele) și acordurile de creștere/extindere a capitalului privat (pentru societățile care au făcut anterior parte din portofoliul unei firme de investiții cu capital de risc).

Sursa: Eurostat, Gas Infrastructure Europe (Storage and LNG Transparency Platform), JRC SETIS (2022), prelucrarea JRC pe baza datelor PitchBook (06/2022).

ANEXA 8: TRANZIȚIA ECHITABILĂ CĂTRE NEUTRALITATEA CLIMATICĂ

Prezenta anexă monitorizează progresele înregistrate de România în asigurarea unei tranziții echitabile către neutralitatea climatică și durabilitatea mediului, în special pentru lucrătorii și gospodăriile aflați în situații vulnerabile. Pentru a asigura o tranziție verde echitabilă în conformitate cu recomandarea Consiliului ⁽⁵⁴⁾, recalificarea și perfecționarea lucrătorilor din sectoarele aflate în declin și în curs de transformare sunt esențiale și au înregistrat o creștere puternică în România. Ponderea considerabilă a locurilor de muncă din sectoarele energointensive în totalul locurilor de muncă evidențiază necesitatea unor investiții continue în competențe care să sprijine tranziția echitabilă și punerea în aplicare a REPowerEU. Conform Planului de redresare și reziliență al României (PNRR), investițiile vor sprijini dezvoltarea unor scheme de certificare în domeniul performanței energetice a clădirilor pentru specialiști și calificările pentru lucrătorii din construcții. ⁽⁵⁵⁾ Fondul social european Plus (FSE+) contribuie la competențele și locurile de muncă verzi prin investiții în educație și formare.

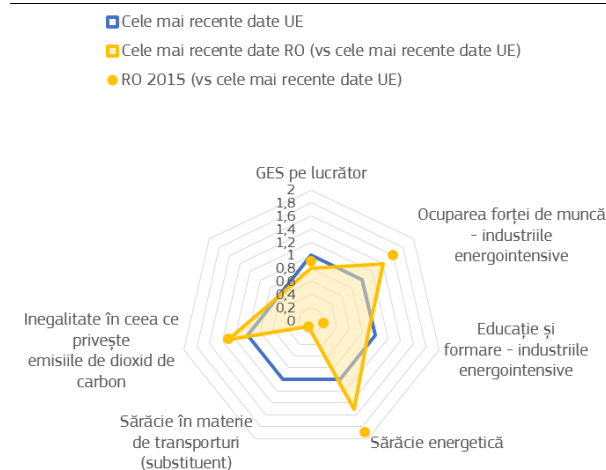
Ocuparea forței de muncă în sectoarele cele mai afectate de tranziția verde rămâne stabilă, iar economia verde se extinde, însă lucrătorii care își desfășoară activitatea în sectoarele în declin au nevoie de sprijin activ. Intensitatea emisiilor de gaze cu efect de seră (GES) produse de forța de muncă din România a scăzut în perioada 2015-2021 și se ridică la 11,5 tone pe lucrător, sub media UE de 13,7 tone (a se vedea graficul A8.1 și tabelul A8.1). Ocuparea forței de muncă în industriile energointensive reprezintă o pondere în scădere în totalul ocupării forței de muncă și a fost de 4,3 % în 2020 (comparativ cu media UE de 3,0 %). Ocuparea forței de muncă în industria extractivă a scăzut cu 20,7 % din 2015. Numărul total de locuri de muncă în sectorul bunurilor și serviciilor de mediu a crescut cu 2,1 % în perioada 2015-2019 (UE: + 8,3 %), ajungând la 1,9 % din totalul ocupării forței de muncă, cifră apropiată de media UE (a se vedea, în particular, anexa 9

⁽⁵⁴⁾ Recomandarea Consiliului din 16 iunie 2022 privind asigurarea unei tranziții echitabile către neutralitatea climatică (2022/C 243/04) vizează ocuparea forței de muncă, competențele, beneficiile fiscale și sistemele de protecție socială, precum și serviciile esențiale și locuințele.

⁽⁵⁵⁾ Pentru o imagine de ansamblu, a se vedea Raportul de țară pentru 2022 (anexa 6) și anexa 3.

pentru locurile de muncă circulare). Rata locurilor de muncă vacante este relativ scăzută, inclusiv în sectorul construcțiilor, un sector-cheie pentru tranziția verde (0,4 % față de 4,0 % în UE în 2022) ⁽⁵⁶⁾. Strategia națională pentru locuri de muncă verzi (2018-2025) stabilește cadrul de analiză a politicilor pentru efectele transformatoare ale tranziției verzi asupra pieței forței de muncă, inclusiv asupra cererii de noi competențe. Se preconizează că se vor pierde peste 32 000 de locuri de muncă ca urmare a impactului tranziției asupra sectoarelor în declin și în curs de transformare din cele șase județe în care sunt localizate industriile cu cea mai mare intensitate a emisiilor de dioxid de carbon. Lucrătorii din regiunile afectate vor avea nevoie de sprijin activ pentru a dobândi noi calificări.

Graficul A8.1: **Provocările tranziției echitabile în România**

Sursa: Eurostat, proiectele EMPL-JRC GD-AMEDI/AMEDI+ și World Inequality Database (a se vedea tabelul A8.1).

Acțiunile de perfecționare și recalificare în sectoarele aflate în declin și în transformare au înregistrat o creștere puternică. Competențele sunt esențiale pentru o tranziție lină pe piața forței de muncă și pentru păstrarea locurilor de muncă în sectoarele în curs de transformare. În industriile energointensive, participarea lucrătorilor la educație și formare a crescut puternic de la 2,3 % în 2015 la 9,4 % în 2022, procentul situându-se în continuare sub media UE (10,4 %). În România, 47 % dintre cetățeni consideră că nu dețin competențele necesare pentru a contribui la tranziția verde (UE:

⁽⁵⁶⁾ Eurostat (JVS_A_RATE_R2).

Tabelul A8.1: Indicatori-cheie pentru o tranziție echitabilă în România

Indicator	Descriere	RO 2015	RO - cele mai recente date	UE - cele mai recente date
GES pe lucrător	Gaze cu efect de seră pe lucrător - tone de CO ₂ echivalent	11,8	11.5 (2021)	13.7 (2021)
Ocuparea forței de muncă - industriile energointensive	Ponderea ocupării forței de muncă în industriile energointensive, inclusiv în industria extractivă (NACE B), substanțe chimice (C20), minerale (C23), industria metalurgică (C24), industria auto (C29) - %	4,7	4.3 (2020)	3 (2020)
Educație și formare - industriile energointensive	Participarea adulților la educație și formare (ultimele 4 săptămâni) în industriile energointensive - %	2,3	9.4 (2022)	10.4 (2022)
Sărăcie energetică	Procentul populației totale care locuiește într-o locuință pe care nu o poate încălzi în mod corespunzător - %	13,1	10.1 (2021)	6.9 (2021)
Sărăcie în materie de transporturi (substituent)	Ponderea estimată a populației AROP care cheltuiește peste 6 % din venituri pe carburant în scopul deplasărilor personale	3,2	4.3 (2023)	37.1 (2023)
Înegalitate în ceea ce privește emisiile de dioxid de carbon	Emisiile medii pe cap de locuitor ale celor mai mari 10 % emițători față de cei 50% cei mai mici emițători	6,4	6.5 (2020)	5 (2020)

Sursa: Eurostat (env_ac_ainah_r2, nama_10_a64_e, ilc_md501), Ancheta statistică la nivelul UE asupra forței de muncă (întrerupere a seriilor cronologice în 2021), proiectele EMPL-JRC GD-AMEDI/AMEDI+ și World Inequality Database (WID).

38 %) ⁽⁵⁷⁾. Planul de redresare și reziliență al României va contribui la consolidarea competențelor profesionale pentru intervenția în domeniul eficienței energetice și a utilizării eficiente a resurselor în clădirile istorice și va sprijini formarea funcționarilor publici ca experți în dezvoltare durabilă la nivel central și local. Mecanismul pentru o tranziție justă oferă formare pentru recalificarea lucrătorilor din regiunile afectate de tranziție și pune la dispoziție o ofertă mai amplă de formare la nivel național și mecanisme de flexibilitate pentru a încuraja formarea la locul de muncă. În România, suma de 117,5 milioane EUR, reprezentând finanțare din FSE+, contribuie la competențele și locurile de muncă verzi prin intermediul programului „Educație și ocuparea forței de muncă”, oferind formare și îndrumare profesională pentru a accelera dezvoltarea competențelor verzi și a locurilor de muncă aferente.

În pofida ameliorărilor din ultimii ani, România avea deja o pondere relativ ridicată a gospodăriilor afectate de sărăcia energetică înainte de recenta creștere bruscă a prețurilor la energie și se poate preconiza că acest lucru va agrava situația. Ponderea populației care nu este în măsură să își mențină locuința la un nivel de încălzire adecvat a scăzut de la 13,1 % în 2015 la 10,1 % în 2021 (nivel care se situează în continuare peste media UE de 6,9 %) ⁽⁵⁸⁾. În special, 21,9 % din populația expusă riscului de sărăcie a fost afectată în 2021 (UE: 16,4 % în 2021), precum și 9,3 % din

gospodăriile cu venituri medii inferioare (în decilii 4-5) în 2021 (UE: 8,2 % în 2021). Înainte de creșterea prețului la energie, se estimează că 53,2 % din populația totală și 52,4 % din populația expusă riscului de sărăcie (AROP) (pe baza cheltuielilor) alocă pentru cheltuielile cu energia electrică, gaze și alți combustibili ⁽⁵⁹⁾ peste 10 % din bugetul familial total (peste mediile estimate la nivelul UE de 26,9 % și, respectiv, 48,2 %). O listă de acțiuni menite să îmbunătățească protecția socială în cazul categoriilor vulnerabile în fața sărăciei energetice a fost inclusă în Strategia națională de renovare pe termen lung ⁽⁶⁰⁾. Printre aceste măsuri se numără extinderea sferei definiției grupurilor vulnerabile, pregătirea unui plan de acțiune pentru combaterea sărăciei energetice și punerea în aplicare a programelor de renovare a clădirilor, ce prevăd măsuri menite să asigure accesul la finanțare pentru grupurile vulnerabile din punct de vedere social.

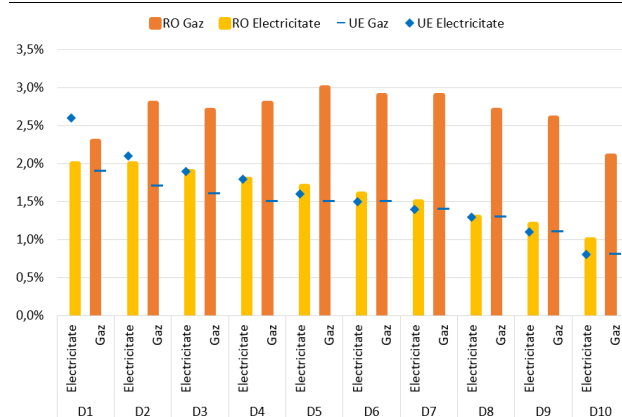
⁽⁵⁷⁾ Eurobarometrul special nr. 527. Percepția echității tranziției verzi (sondaj realizat în perioada mai-iunie 2022).

⁽⁵⁸⁾ Sărăcia energetică este un concept multidimensional. Indicatorul utilizat se bazează pe consecințele sărăciei energetice. Sunt disponibili și alți indicatori pe [Platforma de consiliere privind sărăcia energetică](#).

⁽⁵⁹⁾ Produse definite în conformitate cu Clasificarea europeană a consumului individual pe destinații (ECOICOP): CP045.

⁽⁶⁰⁾ Evaluarea primelor strategii de renovare pe termen lung în temeiul Directivei privind performanța energetică a clădirilor (articolul 2a).

Graficul A8.2: Impactul distributiv al prețurilor la energie ca urmare a creșterii cheltuielilor cu energia (2021-2023)

Variația medie a cheltuielilor cu energia ca procent (%) din totalul cheltuielilor în funcție de decilii de venit (D) ca urmare a variațiilor observate ale prețurilor (august 2021 - ianuarie 2023 comparativ cu cele 18 luni anterioare), din care sunt excluse sprijinul de politică și răspunsurile comportamentale.

Sursa: Proiectele EMPL-JRC GD-AMEDI/AMEDI+, pe baza anchetei statistice din 2015 privind bugetul gospodăriilor și a datelor Eurostat privind inflația pentru CP0451 și CP0452.

Creșterea prețurilor la energie din perioada 2021-2023 afectează bugetele gospodăriilor, în special cele ale grupurilor cu venituri mici.

Ca urmare a variației prețurilor în perioada august 2021-ianuarie 2023 comparativ cu cele 18 luni anterioare (cf. anexa 7), în lipsa unui sprijin politic și a unor răspunsuri comportamentale, ponderea persoanelor care trăiesc în gospodării care cheltuiesc pentru energie peste 10 % din bugetul lor ar fi crescut cu 16,0 puncte procentuale pentru întreaga populație și cu 14,7 puncte procentuale în rândul populației expuse riscului de sărăcie (AROP) (pe baza cheltuielilor), o creștere ușor mai mică în comparație cu nivelul din UE (16,4 puncte procentuale și, respectiv, 19,1 puncte procentuale) ⁽⁶¹⁾. Cotele de cheltuieli ale grupurilor cu venituri mici și medii inferioare ar fi crescut cel mai mult pentru energia electrică, în timp ce, pentru gaze, decilii medii ar fi fost cei mai afectați, astfel cum se arată în graficul A8.2. În rândul populației AROP (pe baza cheltuielilor), ponderea persoanelor care trăiesc în gospodării care alocă peste 6 % din buget pentru carburant în scopul deplasărilor private ⁽⁶²⁾ ar fi crescut mai puțin decât media UE (1,0 punct procentual față de 5,3 puncte procentuale) și este de 4,3 % în ianuarie 2023 din

⁽⁶¹⁾ [EMPL-JRC GD-AMEDI/AMEDI+](#); a se vedea detaliile din nota tehnică aferentă.

⁽⁶²⁾ ECOICOP: CP0722.

cauza creșterii prețurilor carburanților, cu mult sub media UE (37,9 %). Planul de redresare și reziliență include măsuri care vizează integrarea tehnologiilor eficiente din punct de vedere energetic în infrastructura educațională și socială.

În ceea ce privește accesul la transportul public, există discrepanțe între zonele urbane și cele rurale. Cetățenii percep transportul public ca fiind relativ disponibil (57 % față de 55 % în UE), accesibil din punctul de vedere al prețului (58 % față de 54 %) și de bună calitate (55 % față de 60 %). În ceea ce privește aceste percepții, în zonele rurale din România rezultatele sunt mai slabe decât în zonele urbane, dar se află, în general, la un nivel similar cu cel al zonelor rurale din UE ⁽⁶³⁾. Amprenta de carbon medie a segmentului superior de 10 % dintre emițătorii în rândul populației din România este de aproximativ 6,5 ori mai mare decât cea a segmentului inferior de 50 % (a se vedea graficul A8.1), un nivel mai pronunțat decât media UE (de 5,0 ori). În România, nivelurile medii de poluare atmosferică în 2020 s-au situat peste media UE (15,2 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ comparativ cu 11,2 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ $\text{PM}_{2,5}$), toate regiunile fiind expuse unor niveluri critice de poluare atmosferică ⁽⁶⁴⁾, cu consecințe semnificative asupra sănătății, în special în cazul grupurilor vulnerabile, și 21 560 de decese premature anual ⁽⁶⁵⁾.

⁽⁶³⁾ UE (zone rurale): 46%, 48% și, respectiv, 56%. Eurobarometrul special nr. 527.

⁽⁶⁴⁾ De două ori mai mare decât recomandările din Orientările OMS privind calitatea aerului (expunere anuală de $5\mu\text{g}/\text{m}^3$).

⁽⁶⁵⁾ [AEM – Evaluarea riscurilor pentru sănătate cauzate de calitatea aerului](#)

Tranziția la economia circulară este o etapă esențială pentru atingerea obiectivelor UE în materie de climă și mediu și oferă importante beneficii socioeconomice. Aceasta stimulează creșterea locurilor de muncă, inovarea și competitivitatea și promovează reziliența și securitatea resurselor. Tranziția industriei, a mediului construit și a sectorului agroalimentar la economia circulară poate genera îmbunătățiri semnificative în materie de mediu (a se vedea anexa 6), deoarece acestea se numără printre sistemele mari consumatoare de resurse.

Demersurile României în privința tranziției la economia circulară sunt insuficiente și trebuie accelerate pentru a îndeplini obiectivele UE în materie de economie circulară. Planul de acțiune al UE pentru economia circulară din 2020 vizează dublarea ratei de utilizare circulară a materialelor în perioada 2020-2030. Utilizarea (secundară) circulară a materialelor a scăzut în România de la 1,7 % în 2016 la 1,4 % în 2021. Acest procent este foarte mic în comparație cu media UE de 11,7 % și a scăzut din 2017. Planul de acțiune pentru economia circulară urmărește, de asemenea, să reducă în mod semnificativ amprenta materiilor prime a UE. În 2020, amprenta materiilor prime a României (29,6 tone pe cap de locuitor) a fost cu mult peste media UE-27 din 2020 (13,7 tone pe cap de locuitor) și confirmă tendința ascendentă care se înregistrează din 2017. Beneficiile pe piața forței de muncă ale tranziției circulare sunt limitate, cu o creștere minoră a numărului de locuri de muncă circulare directe în 2019. Referitor la sănătatea și siguranța în ceea ce privește locurile de muncă circulare, accidentele mortale în gestionarea deșeurilor și recuperarea materialelor sunt peste media tuturor sectoarelor economice și peste media UE ⁽⁶⁶⁾.

România a adoptat recent noi politici pentru a aborda provocările economiei circulare, dar sunt necesare mai multe măsuri. În septembrie 2022, România a publicat o strategie națională

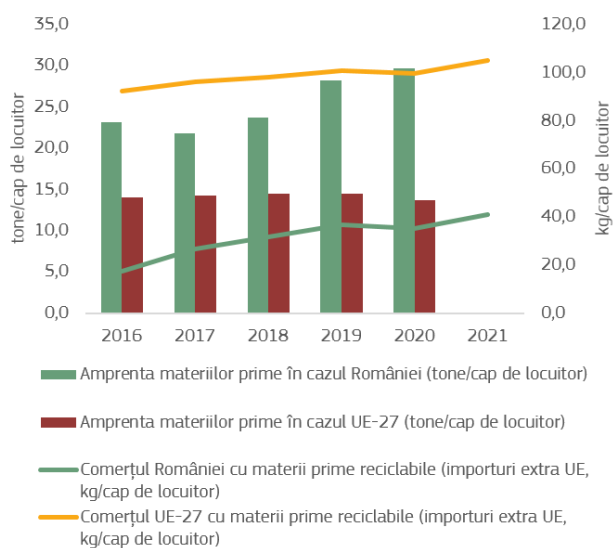
pentru economia circulară, care a fost elaborată cu ajutorul Instrumentului de sprijin tehnic, ca parte a PNRR. S-au constatat progrese odată cu adoptarea în 2021 a celor 41 de planuri județene de gestionare a deșeurilor și a planului de gestionare a deșeurilor al municipiului București. Programul național de prevenire a generării deșeurilor pentru 2017 și planul de gestionare a deșeurilor trebuie revizuite.

Rezultatele României în materie de reciclare au stagnat în ultimii ani, rămânând cu mult sub obiectivele obligatorii ale UE. Dat fiind că rata de reciclare a deșeurilor municipale era de 11,3 % în 2021, România nu a atins obiectivul UE de reciclare stabilit la 50 % până în 2020. România riscă să nu atingă obiectivele UE de reciclare a ambalajelor și a deșeurilor municipale pentru 2025, iar ecartul este foarte mare în ceea ce privește obiectivul de reducere a depozitelor de deșeuri cu 10 % până în 2035. În 2021, România a depozitat 75,5 % din deșeurile sale municipale, o rată de peste trei ori mai mare decât media UE de 23 %. Rata de reciclare nu a înregistrat progrese semnificative în ultimii 5 ani (de la 13,4 % în 2016 a ajuns la 11,3 % în 2021). România trebuie să depună eforturi importante pentru a îndeplini obiectivele UE în materie de reciclare prin îmbunătățirea colectării diferențiate și a tratării deșeurilor în vederea reciclării și prin îmbunătățirea gestionării datelor privind deșeurile, pentru a prezenta seturi de date coerente și care se pot verifica. Depozitarea ilegală sau neconformă a deșeurilor este încă larg răspândită, deturnând materiale și resurse care ar putea fi reutilizate, refabricate sau reciclate.

⁽⁶⁶⁾ Eurostat [HSW_N2_02] pentru sectorul E38 din NACE Rev. 2; 13,8 accidente mortale la 100 000 angajați în perioada 2018-2020 în România față de 3,5 pentru toate sectoarele din RO; 6,3 în UE pentru E38.

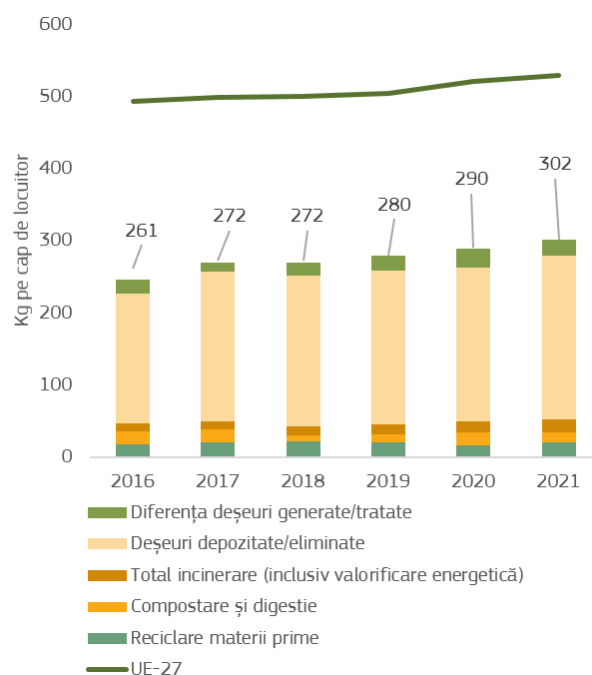
Graficul A9.1: **Tendința în utilizarea materialelor**

Sursa: Eurostat

Sistemul industrial nu este suficient de circular. Economia României, în special industria, este mai puțin eficientă în privința utilizării materialelor prime decât media UE, cu o productivitate a resurselor de 0,8 standard al puterii de cumpărare pe kilogram față de 2,3 pentru UE în 2021. Acest lucru reprezintă un obstacol în calea rezilienței României (a se vedea anexa 5). Productivitatea resurselor se menține stabilă, dar scăzută din 2016, ceea ce indică un potențial semnificativ de stimulare a reparării, a reutilizării și a utilizării materialelor prime secundare. Amprenta consumului este în creștere, dar rămâne sub media UE. Strategia națională pentru economia circulară stabilește o direcție generală pentru accelerarea tranziției de la un model de economie liniară la un model de economie circulară, oferind o imagine de ansamblu asupra a 14 sectoare economice din România în ceea ce privește potențialul lor de circularitate. Dintre aceste sectoare economice, 7 au fost identificate ca având cel mai mare potențial.

Graficul A9.2: **Tratarea deșeurilor municipale**

Sursa: Eurostat

Sistemul de mediu construit continuă să exacerbeze epuizarea resurselor, în pofida îmbunătățirilor recente. Rata de recuperare a deșeurilor din construcții și demolări a crescut în 2020 și a fost aproape de media UE (88 % față de 89 %). Cu toate acestea, nu sunt disponibile date pentru 2017 și 2019. S-au înregistrat progrese în ceea ce privește impermeabilizarea solului în perioada 2016-2018. Există marjă pentru renovarea clădirilor existente și îmbunătățirea utilizării acestora în locul construirii unor clădiri noi, precum și pentru creșterea ponderii materialelor prime secundare utilizate în construcții.

Sistemul agroalimentar nu a progresat încă în direcția circularității. În România, compostarea și digestia anaerobă pe cap de locuitor rămân cu mult sub media UE, cu 14 kg pe cap de locuitor față de 100 kg pe cap de locuitor. România ar trebui să își intensifice eforturile de creștere a compostării și a digestiei anaerobe pentru a-și eficientiza economia circulară și pentru a-și consolida autonomia strategică prin generarea de biometan și/sau prin producerea de îngrășăminte organice. Planul strategic PAC al României include fonduri pentru economia circulară în sectorul agroalimentar.

Există în continuare un deficit de finanțare în economia circulară, inclusiv în ceea ce privește gestionarea deșeurilor. Vor fi necesare investiții suplimentare pentru a răspunde nevoilor tot mai mari. Deficitul de finanțare a fost estimat la 267 de milioane EUR pe an în perioada 2014-2020. În această perioadă, nevoile de investiții au fost estimate la cel puțin 874 de milioane EUR pe an, în timp ce valorile de referință ale investițiilor au fost de 607 milioane EUR pe an (a se vedea anexa 6).

Tabelul A9.1: **Indicatori globali și sistemici privind circularitatea**

DOMENIU	2016	2017	2018	2019	2020	2021	UE-27	Cel mai recent an UE-27
Stadiul general al economiei circulare								
Amprenta materiilor prime (tone/cap de locuitor)	23,2	21,8	23,7	28,2	29,6	-	13,7	2020
Creșterea anuală exprimată în persoane angajate în economia circulară (%) ¹	2,6	-2,5	-0,6	1,3	-	-	2,9	2019
Indicele de exploatare a apei plus (WEI+) (%)	15,0	22,0	19,4	9,0	-	-	3,6	2019
Industrie								
Productivitatea resurselor [standardul puterii de cumpărare (SPC) per kilogram]	0,7	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	2,3	2021
Rata de utilizare circulară a materialelor (%) ²	1,7	1,7	1,5	1,3	1,5	1,4	11,7	2021
Rata de reciclare (% din deșeurile municipale)	13,4	14,0	11,1	11,5	11,9	11,3	49,6	2021
Mediul construit								
Rata de recuperare a deșeurilor din construcții și demolări (%) ³	85,0	-	74,0	-	88,0	-	89,0	2020
Indicele de impermeabilizare a solului (anul de bază = 2006) ⁴	106,0	-	109,3	-	-	-	108,3	2018
Agroalimentar								
Deșeuri alimentare (kg pe cap de locuitor) ⁵	-	-	-	-	-	-	131,0	2020
Compostare și digestie (kg pe cap de locuitor)	18,0	18,0	9,0	12,0	18,0	14,0	100,0	2021

(1) În categoria „persoane angajate în economia circulară” intră numai locurile de muncă directe din subsectoarele selectate de la codurile NACE E, C, G și S. (2) Rata de utilizare circulară a materialelor măsoară procentul de materiale – din totalul materialelor utilizate – recuperate și reintroduse în economie. (3) Rata de recuperare a deșeurilor din construcții și demolări include deșeurile care sunt pregătite pentru reutilizare, reciclate sau care fac obiectul valorificării materiale, inclusiv prin operațiuni de rambleiaj. (4) Impermeabilizarea solului: coloana 2016 se referă la datele din 2015. (5) În categoria „deșeuri alimentare” intră producția primară, prelucrarea și fabricarea, comerțul cu amănuntul și distribuția, restaurantele și serviciile alimentare, precum și gospodăriile.

Sursa: Eurostat, Agenția Europeană de Mediu

Transformarea digitală este esențială pentru asigurarea unei economii reziliente și competitive. În conformitate cu programul de politică privind deceniul digital și, în special, cu obiectivele stabilite prin programul respectiv privind transformarea digitală până în 2030, prezenta anexă descrie rezultatele României în ceea ce privește competențele digitale, infrastructura/conectivitatea digitală și digitalizarea întreprinderilor și a serviciilor publice. După caz, prezenta anexă face trimitere la progresele înregistrate în ceea ce privește punerea în aplicare a PNRR. România alocă 20,5 % din bugetul total al PNRR pentru sectorul digital (6 miliarde EUR) ⁽⁶⁷⁾.

Programul de politică privind deceniul digital stabilește calea de urmat pentru realizarea cu succes a transformării digitale a Europei până în 2030. Programul prevede un cadru pentru evaluarea transformării digitale a UE și a statelor membre, în special prin intermediul indicelui economiei și societății digitale (DESI). De asemenea, programul pune la dispoziția UE și a statelor membre modalități de cooperare, inclusiv prin intermediul unor proiecte multinaționale, de accelerare a progreselor în direcția atingerii țintelor digitale și a obiectivelor generale ale deceniului digital ⁽⁶⁸⁾. În general, mai multe aspecte ale transformării digitale sunt deosebit de relevante în contextul actual. În 2023, Anul european al competențelor, crearea unui set adecvat de competențe pentru a valorifica pe deplin oportunitățile pe care le oferă transformarea digitală este o prioritate. O populație care are competențe digitale contribuie la consolidarea dezvoltării și adoptării tehnologiilor digitale și duce la creșterea productivității ⁽⁶⁹⁾. Tehnologiile, infrastructura și instrumentele digitale au toate un rol în transformarea fundamentală necesară pentru adaptarea

sistemului energetic la provocările structurale actuale ⁽⁷⁰⁾.

Lipsa competențelor digitale de bază și a specialiștilor TIC reprezintă provocări-cheie pentru România. România a obținut punctaje mult sub media UE în ceea ce privește ambii indicatori. Doar 28 % dintre persoanele cu vârsta cuprinsă între 16 și 74 de ani au cel puțin competențe digitale de bază, comparativ cu media UE de 54 %. Proporția specialiștilor TIC ca parte a forței de muncă este de 2,6 %, tendința fiind de creștere, dar cu mult sub media UE de 4,5 %. Cu toate acestea, trebuie precizat că România are al doilea cel mai ridicat punctaj din UE în ceea ce privește proporția absolvenților de TIC (6,7 % în rândul tuturor absolvenților al unei forme de învățământ superior) și că proporția femeilor specializate în TIC este una dintre cele mai ridicate din UE. Această discrepanță se explică în mare măsură prin exodul creierelor. România pune deja în aplicare o serie de măsuri din PNRR care se preconizează că vor contribui la realizarea de progrese în acest domeniu, cum ar fi un nou cadru legislativ pentru digitalizarea educației, o schemă de granturi pentru sprijinirea competențelor digitale în IMM-uri, sprijin pentru biblioteci astfel încât să devină centre de competențe digitale și sprijin pentru digitalizarea universităților.

Conectivitatea digitală este domeniul în care România obține cele mai bune rezultate. Țara înregistrează un punctaj cu mult superior mediei UE și înregistrează în continuare progrese rapide în ceea ce privește acoperirea rețelelor de foarte mare capacitate (VHCN) (96 % față de media UE de 73 %) și a fibrei până în interiorul clădirii (*fibre to the premises - FTTP*) (96 % față de 56 %). De asemenea, adoptarea acestui tip de rețele a evoluat pozitiv și este cu mult peste media UE, inclusiv în ceea ce privește conexiunile de 1 Gbps sau mai mult. Aceste rezultate se datorează unei combinații între dinamica pieței și intervenția publică. Însă acoperirea 5G este cu mult sub media UE, atât în ceea ce privește acoperirea 5G în ansamblu (27 % comparativ cu media UE de 81 %) și acoperirea în banda de frecvențe 3,4-3,8 GHz, esențială pentru favorizarea aplicațiilor avansate care necesită o lărgime de

⁽⁶⁷⁾ Ponderea alocărilor financiare care contribuie la obiectivele digitale a fost calculată utilizând anexa VII la Regulamentul privind Mecanismul de redresare și reziliență.

⁽⁶⁸⁾ Obiectivele deceniului digital, astfel cum sunt măsurate prin intermediul indicatorilor DESI și ai surselor de date complementare, sunt integrate în măsura în care sunt disponibile în prezent și/sau sunt considerate deosebit de relevante în contextul specific al statelor membre.

⁽⁶⁹⁾ A se vedea, de exemplu, OCDE (2019): *OECD Economic Outlook, Digitalisation and productivity: A story of complementarities*, [OECD Economic Outlook, volumul 2019, numărul 1 | OECD iLibrary \(oecd-ilibrary.org\)](https://www.oecd-ilibrary.org/economic-outlook/volumul-2019-numarul-1).

⁽⁷⁰⁾ Necesitatea întreprinderii unor acțiuni și posibilele acțiuni pentru digitalizarea sistemului energetic sunt prezentate în Comunicarea „Digitalizarea sistemului energetic – Planul de acțiune al UE” [COM(2022) 552].

bandă mare (26 % comparativ cu media UE de 41 %). Se preconizează că o serie de măsuri care au fost puse în aplicare în temeiul PNRR vor duce la progrese, printre aceste măsuri numărându-se: o licitație pentru licențele 5G, noua lege privind securitatea rețelelor 5G, adoptarea strategiei naționale de securitate cibernetică și punerea în aplicare a diferitelor recomandări prevăzute în setul de instrumente al UE pentru conectivitate. Cu toate acestea, se estimează că aceste progrese vor fi lente din cauza mai multor factori, inclusiv a lipsei cererii de pe piață.

România înregistrează rezultate foarte slabe în ceea ce privește digitalizarea întreprinderilor. Ponderea IMM-urilor care dețin cel puțin un nivel de bază de intensitate digitală, precum și adoptarea unor tehnologii avansate precum serviciile de *cloud computing*, inteligența artificială și volumele mari de date rămân cu mult sub media UE. Doar 53 % dintre IMM-uri au cel puțin un nivel de bază de intensitate digitală, în comparație cu media UE de 69 %, decalajul față de media UE fiind și mai mare în cazul indicatorilor care evidențiază adoptarea tehnologiilor digitale avansate. Se preconizează că mai multe măsuri prevăzute în PNRR și care sunt în curs de aplicare vor duce la obținerea de progrese în acest domeniu, printre aceste măsuri numărându-se participarea României la proiectul important de interes european comun (PIIEC) privind procesoarele de mică putere și cipurile semiconductoare, precum și diversele scheme de sprijin direct pentru digitalizarea întreprinderilor prin granturi și instrumente financiare.

Serviciile publice digitale reprezintă o provocare majoră pentru România. România are un punctaj cu mult sub media UE în ceea ce privește disponibilitatea serviciilor publice digitale atât pentru cetățeni, cât și pentru întreprinderi. De asemenea, doar 24 % dintre utilizatorii online români interacționează activ cu serviciile de e-guvernare, în comparație cu media UE de 74 %. Se preconizează că prin diversele măsuri prevăzute în PNRR, de exemplu intrarea în vigoare a cadrului legislativ necesar pentru crearea unui *cloud* guvernamental, inclusiv o ordonanță de urgență privind înființarea *cloudului* guvernamental și legea privind interoperabilitatea, se vor înregistra progrese în acest domeniu. În prezent, România nu a notificat niciun sistem de identificare electronică (eID). Cu toate acestea, PNRR include măsuri de furnizare de cărți de identitate electronice unui număr de 8 milioane de cetățeni până în 2026. De

asemenea, România este implicată prin intermediul entităților publice și private în două proiecte-pilot de mare amploare care vizează testarea portofelului european pentru identitatea digitală într-o serie de situații din viața de zi cu zi. În fine, România înregistrează rezultate cu mult sub media UE în ceea ce privește accesul la dosarul electronic de sănătate. Există un serviciu de acces centralizat, însă s-ar putea extinde în mod semnificativ datele de sănătate disponibile și serviciile de acces ar putea fi puse mai bine la dispoziția întregii populații și a diferiților furnizori de servicii medicale. PNRR prevede investiții semnificative în infrastructura de e-sănătate și în serviciile de telemedicină care conectează pacienții și personalul medical.

Tabelul A10.1: **Principalele obiective ale deceniului digital monitorizate prin intermediul indicatorilor DESI**

	România			UE	Obiectivul deceniului digital de atins până în 2030 (UE)
	DESI 2021	DESI 2022	DESI 2023	DESI 2023	
Competențe digitale					
Cel puțin competențe digitale de bază	NA	28%	28%	54%	80%
% persoane		2021	2021	2021	2030
Specialiști TIC ⁽¹⁾	2,4%	2,6%	2,6%	4,5%	20 de milioane
% persoane încadrate în muncă în vârstă de 15-74 ani	2020	2021	2021	2021	2030
Infrastructura digitală/conectivitate					
Acoperirea rețelelor fixe de foarte mare capacitate (VHCN)	76%	87%	96%	73%	100%
% gospodării	2020	2021	2022	2022	2030
Acoperirea <i>Fibre to the Premises</i> (FTTP) ⁽²⁾	76%	87%	96%	56%	-
% gospodării	2020	2021	2022	2022	2030
Acoperirea generală 5G	12%	25%	27%	81%	100%
% zone poluate	2020	2021	2022	2022	2030
Acoperirea 5G în banda de frecvențe 3,4-3,8 GHz	NA	NA	26%	41%	-
% zone poluate			2022	2022	2030
Digitalizarea întreprinderilor					
IMM-uri cu cel puțin un nivel de intensitate digitală de bază	NA	NA	53%	69%	90%
% IMM-uri			2022	2022	2030
Big data ⁽³⁾	5%	5%	5%	14%	75%
% întreprinderi	2020	2020	2020	2020	2030
Cloud ⁽³⁾	NA	11%	11%	34%	75%
% întreprinderi		2021	2021	2021	2030
Inteligența artificială ⁽³⁾	NA	1%	1%	8%	75%
% întreprinderi		2021	2021	2021	2030
Digitalizarea serviciilor publice					
Servicii publice digitale pentru cetățeni	NA	44	48	77	100
Punctaj (0-100)		2021	2022	2022	2030
Servicii publice digitale pentru întreprinderi	NA	42	45	84	100
Punctaj (0-100)		2021	2022	2022	2030
Accesul la dosarele medicale electronice	NA	NA	57	71	100
Punctaj (0-100)			2023	2023	2030

(1) Obiectivul de 20 de milioane reprezintă aproximativ 10 % din totalul forței de muncă.

(2) Indicatorul privind acoperirea *Fibre to the Premises* este inclus separat, deoarece evaluarea sa va fi, de asemenea, monitorizată separat și luată în considerare la interpretarea datelor privind acoperirea VHCN în contextul deceniului digital.

(3) Cel puțin 75 % dintre întreprinderile din Uniune au adoptat unul sau mai multe dintre următoarele elemente, în funcție de activitățile lor comerciale: (i) servicii de *cloud computing*; (ii) volume mari de date; (iii) inteligența artificială.

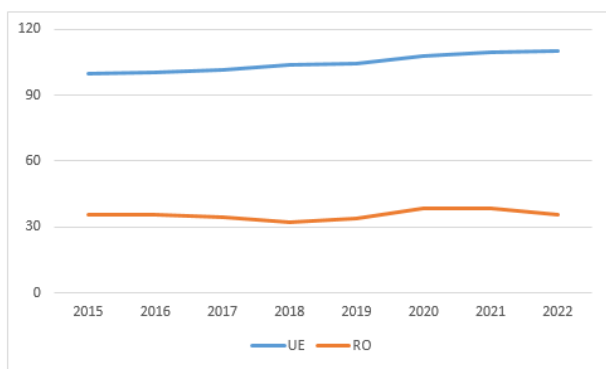
Sursa: Indicele economiei și societății digitale

Prezenta anexă oferă o imagine de ansamblu asupra rezultatelor sistemului de cercetare și inovare al României, care este esențial pentru realizarea dublei tranziții verzi și digitale.

România este un „inovator emergent”, cu cele mai slabe rezultate în materie de inovare din UE. Potrivit Tabloului de bord european privind inovarea pentru anul 2022 ⁽⁷¹⁾, rezultatele României în materie de inovare reprezintă doar 50 % din media inovatorilor emergenți, iar decalajul dintre rezultatele României și cele ale UE se adâncește.

Graficul A11.1: Rezultate în materie de inovare în perioada 2015-2022

Sursa: Tabloul de bord european privind inovarea, 2022

Intensitatea totală a C-D în România ⁽⁷²⁾ este cea mai scăzută din UE. La 0,48 % din PIB în 2021, intensitatea totală a C-D este cu mult sub media UE (2,26 %) și sub obiectivul de 2 % stabilit de România (până în 2020). În special, cheltuielile publice cu C-D au scăzut în ultimii ani și au fost de 0,19 % din PIB în 2021, ceea ce reprezintă doar un sfert din media UE (0,76 %). Acest lucru reflectă o subfinanțare profundă. Lipsa unui buget multianual creează un grad și mai mare de imprevizibilitate pentru comunitatea de cercetare și inovare (C-I) ⁽⁷³⁾. Un semn promițător pentru

⁽⁷¹⁾ Tabloul de bord european privind inovarea 2022, profilul de țară: România

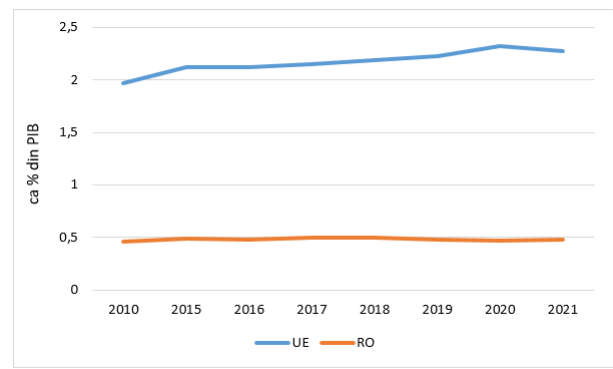
https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2022/ec_rtd_eis-country-profile-ro.pdf. Tabloul de bord european privind inovarea prezintă o analiză comparativă a rezultatelor în materie de inovare în țările UE, inclusiv punctele forte și punctele slabe relative ale sistemelor naționale de inovare (de asemenea, comparativ cu media UE).

⁽⁷²⁾ Definită drept cheltuielile interne brute (GERD) pentru C-D ca procent din PIB.

⁽⁷³⁾ Comisia Europeană (2022): *PSF Country review of the Romanian Research and Innovation System*. [https://ec.europa.eu/research-and-](https://ec.europa.eu/research-and-innovation/en/statistics/policy-support-facility/psf-country/psf-country-review-romanian-research-and-innovation-ri-system)

viitor este reiterarea de către guvern a intenției sale de a majora cheltuielile publice pentru C-D la 1 % din PIB până în 2027 ⁽⁷⁴⁾ și a angajamentului de a introduce un mecanism de finanțare bianual.

Graficul A11.2: Intensitatea C-D în perioada 2010-2021

Sursa: Eurostat, 2022

Gradul ridicat de fragmentare a sistemului public de cercetare din România a condus la o bază științifică publică slabă. Sistemul constă în patru tipuri diferite de instituții de cercetare ⁽⁷⁵⁾, toate având un anumit grad de autonomie, norme de finanțare diferite și aflându-se în responsabilitatea unor ministere diferite. Instituțiile respective nu au făcut obiectul unui proces de evaluare periodică sau al unei finanțări în funcție de rezultate. Planul de redresare și reziliență al României urmărește să abordeze fragmentarea prin introducerea unui mecanism de evaluare periodică și prin încurajarea fuzionării instituțiilor de cercetare. Atât Planul național de cercetare, dezvoltare și inovare, cât și proiectul de lege privind învățământul superior includ elemente pentru finanțarea în funcție de rezultate a cercetării.

Lipsa capitalului uman pentru C-I frânează competitivitatea României și trecerea acesteia la o economie bazată pe cunoaștere.

[innovation/en/statistics/policy-support-facility/psf-country/psf-country-review-romanian-research-and-innovation-ri-system](https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2022/ec_rtd_eis-country-profile-ro.pdf)

⁽⁷⁴⁾ A se vedea Strategia națională de cercetare, inovare și specializare inteligentă 2022-2027 și Planul național de cercetare, dezvoltare, inovare 2022-2027 – PNCDI IV.

⁽⁷⁵⁾ Acestea sunt: institutele naționale de C-D (INCD); unitățile de cercetare ale Academiei Române; ramurile academice ale diferitelor ministere, instituții de cercetare din învățământul superior. Instituțiile de învățământ superior nu dispun de un buget vizibil pentru cercetare.

Tabelul A11.1: **Principalii indicatori legați de inovare**

România	2010	2015	2019	2020	2021	Media UE (1)
Indicatori-cheie						
Intensitatea C-D (GERD ca % din PIB)	0,46	0,49	0,48	0,47	0,48	2,26
Cheltuieli publice cu C-D ca % din PIB	0,28	0,27	0,20	0,19	0,19	0,76
Cheltuielile întreprinderilor cu C-D (BERD) ca % din PIB	0,18	0,21	0,28	0,27	0,29	1,49
Calitatea sistemului de C-I						
Publicații științifice ale țării în primele 10 % din cele mai citate publicații pe plan mondial, ca % din numărul total de publicații din țară	3,2	3,5	5,6	:	:	9,8
Cereri de brevete în temeiul TCP (Tratatul de cooperare în domeniul brevetelor) la miliard PIB (în SPC)	0,2	0,3	0,1	:	:	3,5
Cooperarea dintre mediul academic și mediul de afaceri						
Publicații științifice în colaborare între sectorul public și cel privat, ca % din numărul total de publicații	3,9	4,2	6,2	5,8	6,1	7,1
Capitalul uman și disponibilitatea competențelor						
Noi absolvenți ai studiilor de știință și inginerie la mia de locuitori, în vârstă de 25-34 de ani	18,4	11,2	10,9	12	:	16
Sprjin public pentru cheltuielile întreprinderilor cu C-D (BERD)						
Total sprjin sectorul public pentru BERD ca % din PIB	0,057	0,045	0,018	:	:	0,194
Ecoinovarea						
Pondere brevetelor legate de mediu în totalul cererilor de brevete depuse în temeiul TCP (%)	12,9	6,4	8,2	:	:	13,3
Finanțare pentru inovare și reînnoire economică						
Capital de risc (statistici de piață) ca % din PIB	0,013	0,002	0,005	0,005	0,009	0,074
Gradul de ocupare a forței de muncă în întreprinderile cu creștere rapidă din cele 50% cele mai inovatoare sectoare	2,1	2,6	2	:	:	5,5

(1) Media UE pentru cel mai recent an disponibil sau pentru anul cu cel mai mare număr de date la nivel de țară.

Sursa: Eurostat, OCDE, DG JRC, Science-Metrix (baza de date Scopus și baza de date statistice a OEB privind brevetele), Invest Europe

Numărul de cercetători (în echivalent normă întreagă) angajați de sectorul public la mia de locuitori activi stagnează la urma listei tuturor țărilor, fiind cu mult sub media UE (1,6 în România în 2020, comparativ cu media UE de 4,0). Această problemă este agravată de faptul că România are cea mai mică pondere a populației cu vârsta cuprinsă între 25 și 34 de ani care a absolvit cu succes învățământul terțiar ⁽⁷⁶⁾, precum și de condițiile de muncă și perspectivele de carieră slabe pentru cercetători. Planul de redresare și reziliență al României include diverse măsuri de reformă și de investiții pentru păstrarea cercetătorilor în țară.

⁽⁷⁶⁾ În 2021, 23,3 % din populația cu vârsta cuprinsă între 25 și 34 de ani a absolvit cu succes învățământul terțiar, față de media UE de 41,2 %.

Slaba colaborare dintre mediul științific și sectorul industrial rămâne o provocare.

Publicațiile științifice în colaborare între sectorul public și cel privat, ca procent din numărul total de publicații, au crescut în ultimii zece ani, dar rămân sub media UE (6,1 % față de 7,1 % în 2020). Cheltuielile publice cu C-D finanțate de întreprinderi (naționale) au scăzut semnificativ în ultimii ani. Instituțiile publice de cercetare nu sunt stimulate sau nu sunt suficient de bine dotate pentru a căuta colaboratori din sectorul industrial, deoarece nu dispun nici de resurse interne, nici de cultura antreprenorială pentru a avea acces la finanțare publică pentru proiectele de cercetare în colaborare ⁽⁷⁷⁾.

⁽⁷⁷⁾ Sursa: ibid.

Deși în PNRR sunt incluse măsuri de îmbunătățire a cadrului de reglementare pentru a stimula colaborarea, acesta trebuie totuși să încurajeze instituțiile de învățământ superior să se implice în activități antreprenoriale și în transferul de tehnologie și de cunoștințe ⁽⁷⁸⁾.

Activitatea de inovare și capacitatea de absorbție a C-D la nivel de întreprindere sunt limitate. Cheltuielile întreprinderilor cu C-D au stagnat în ultimii ani și, la nivelul procentual de 0,29 % din PIB, reprezintă aproximativ o cincime din media UE de 1,53 % în 2020. Cheltuielile sunt angajate de câteva întreprinderi mari și nu beneficiază de sprijin direct din partea guvernului ⁽⁷⁹⁾. Referitor la comercializarea inovării, rezultatele României în ceea ce privește cererile de brevete a scăzut și sunt cele mai slabe din UE. De asemenea, extinderea întreprinderilor naționale inovatoare este împiedicată de dimensiunea limitată a pieței locale de capital de risc. ⁽⁸⁰⁾

⁽⁷⁸⁾ Sursa: ibid.

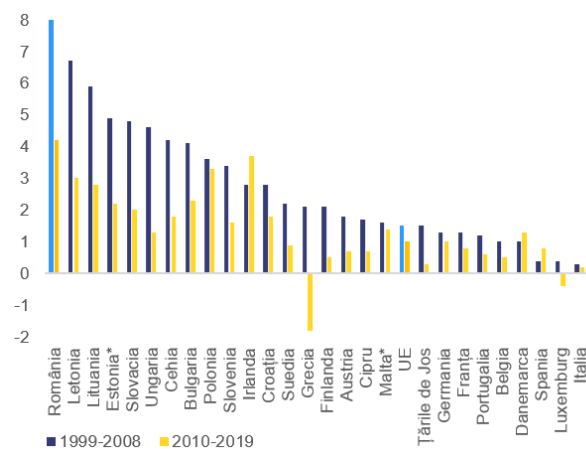
⁽⁷⁹⁾ <https://www.oecd.org/sti/rd-tax-stats-romania.pdf>

⁽⁸⁰⁾ Eurostat: Capital de risc (statistici de piață) ca % din PIB.

România este una dintre țările cu cele mai bune rezultate din UE în ceea ce privește creșterea productivității. Creșterea productivității economiei românești a fost cea mai ridicată din UE în ultimii 20 de ani ⁽⁸¹⁾.

Productivitatea a crescut într-un ritm mai puțin rapid în cei doi ani ai pandemiei, dar a crescut puternic în 2022 (4,6 %, al treilea cel mai bun nivel din UE). Punctul de plecare scăzut este important, dar rezultatele consecvente pe o perioadă îndelungată de timp au permis o recuperare semnificativă în ceea ce privește PIB-ul real pe cap de locuitor, de la sub 40 % din media UE la momentul aderării la UE la 77 % în 2022, potrivit Eurostat. Investițiile reprezintă un factor major care contribuie la aceste rezultate, deoarece atât investițiile private, cât și cele publice nete sunt cu mult peste media UE. Intensitatea capitalului economiei românești a crescut în medie cu 4,5 % pe an în perioada 2010-2019, a doua cea mai mare creștere din UE ⁽⁸²⁾.

Graficul A12.1: **Productivitatea reală a muncii pe ore lucrate, rata creșterii anuale medii pe țară, 1999-2008 și 2010-2019**

** Datele pentru 1999 nu sunt disponibile, calculul are la bază datele din perioada 2000-2008.

Sursa: Eurostat

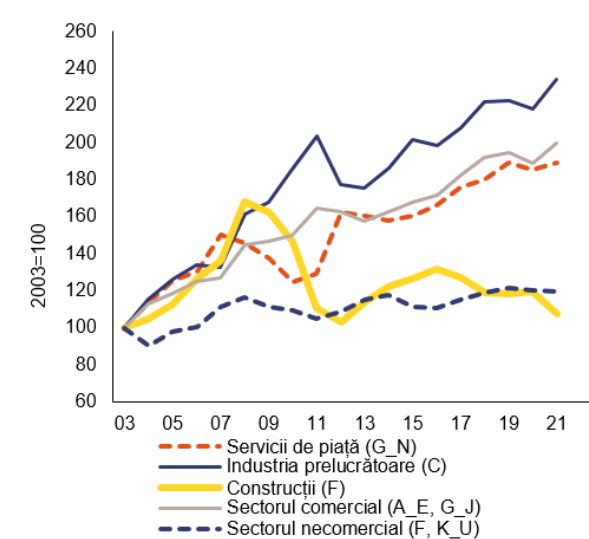
Industria are o pondere relativ ridicată în PIB și contribuie la diversificarea, reziliența și rezultatele în materie de productivitate ale economiei. În 2021, ponderea industriei (inclusiv construcțiile) în PIB a fost de 26,7 %, cu mult

⁽⁸¹⁾ A se vedea graficul 1 și previziunile Comisiei din primăvara anului 2023, anexa statistică, tabelul 28.

⁽⁸²⁾ CPB Țările de Jos, Raportul anual 2021.

peste media UE de 22,8 % ⁽⁸³⁾. În industrie lucrează 31 % din forța de muncă din sectorul privat și industria reprezintă 34 % din investițiile brute ⁽⁸⁴⁾. Acesta este, de asemenea, un exemplu în ceea ce privește indicatorii de productivitate (a se vedea graficul A12.2). Productivitatea reală a muncii pe persoană în industrie a scăzut în 2019 și 2020, s-a redresat puternic în 2021 (6,5 %) și a scăzut din nou în 2022 (-2,7 %).

Graficul A12.2: **Productivitatea pe sectoare**

Sursa: Comisia Europeană

Industria a fost puternic afectată de prețurile ridicate la energie, deși țara este unul dintre principalii producători de gaze naturale din UE. În prima jumătate a anului 2022, prețurile la energia electrică din România au fost mai mari decât media UE atât pentru consumatorii casnici, cât și pentru cei necasnici, potrivit Eurostat. Prețurile la energia electrică s-au situat la al patrulea cel mai ridicat nivel din UE pentru consumatorii necasnici. În ceea ce privește gazele naturale, prețul pentru consumatorii necasnici a fost, de asemenea, peste media UE și s-a situat la al șaselea cel mai ridicat nivel din UE ⁽⁸⁵⁾. Consumul de gaze a scăzut în întreaga economie cu 35 % în perioada ianuarie-noiembrie,

⁽⁸³⁾ Banca Mondială. În ceea ce privește anul 2022, potrivit Institutului Național de Statistică, ponderea industriei în PIB a fost de 22,5 % și în cazul construcțiilor de 6,3 %.

⁽⁸⁴⁾ Institutul Național de Statistică, https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/ac_tv_intrep_2021r.pdf.

⁽⁸⁵⁾ Eurostat.

comparativ cu aceeași perioadă din 2017-2021 ⁽⁸⁶⁾. Închiderea întreprinderilor și reducerea activității se numără printre principalii factori care au determinat această scădere semnificativă. Volumul producției industriale, măsurat prin intermediul indicelui producției industriale, a fost cu 1,8 % mai mic în 2022 comparativ cu 2021. Scăderile din industriile energointensive au fost severe – 22,1 % pentru produsele chimice, 15,1 % pentru metalurgie. ⁽⁸⁷⁾ Sprijinul energetic furnizat de autorități a fost limitat la gospodării, IMM-uri, instituții publice și întreprinderile din sectorul alimentar. Plafoanele tarifare pentru energie electrică și gaze, convenite în decembrie 2022, sunt mai mari decât cele în vigoare în alte state membre. Nu pare să existe nicio strategie pentru a proteja actorii industriali strategici ai țării și pentru a evita dezindustrializarea. În ceea ce privește obstacolele din calea investițiilor pe termen lung, 90 % dintre societățile românești au indicat costurile ridicate la energie ca fiind principalul obstacol, procent mai mare decât media UE, care este de 82 % ⁽⁸⁸⁾.

Decarbonizarea industriei se va baza pe energia din sursele regenerabile și energia nucleară. Conform statisticilor Eurostat, în 2020 România a înregistrat al treilea cel mai redus nivel în ceea ce privește emisiile de CO₂ pe cap de locuitor din UE și cel mai redus nivel în ceea ce privește utilizarea energiei pe cap de locuitor ⁽⁸⁹⁾. Dezindustrializarea profundă care a avut loc în anii '90, mai degrabă decât eficiența energetică, este factorul care explică aceste rezultate. Capacitatea instalată de producere a energiei electrice din surse regenerabile reprezintă aproape 60 % din consumul de energie electrică, peste media UE (50 %). Părțile interesate din domeniul energiei din surse regenerabile afirmă că principala problemă pentru extinderea prezenței energiei din surse regenerabile în mixul energetic este conectarea la rețea. Pentru a îmbunătăți producția de energie din surse regenerabile, sunt în curs de pregătire două studii, coordonate de Consiliul Concurenței. Se realizează investiții semnificative în domeniul

nuclear, ceea ce va spori ponderea acestui tip de energie în mixul energetic de la nivelul actual de 20 % la 36 % până în 2030.

România are potențialul necesar pentru a contribui la reducerea dependențelor strategice ale UE. Guvernul a anunțat adoptarea unei noi strategii privind resursele minerale și a unei noi legi a minelor. În calitate de țară cu resurse critice promițătoare (de exemplu, litiu, cupru, magneziu), noul cadru, dacă va fi conceput în mod corect, va putea stimula extracția și rafinarea acestor resurse.

Accesul la piața unică este o oportunitate pe care multe IMM-uri din România ar putea să o fructifice mai bine. Integrarea comercială a României pe piața unică se situează sub media UE (33,3 % din PIB față de 45,8 % din PIB). Cea mai mare parte a exporturilor în interiorul UE, în termeni valorici (70 %, peste media UE), au provenit de la întreprinderi mari ⁽⁹⁰⁾, ceea ce înseamnă că IMM-urile nu sunt atât de prezente pe piața unică pe cât ar trebui să fie. Faptul că România nu a fost încă admisă în spațiul Schengen – deși îndeplinește criteriile tehnice din 2011 – reprezintă un obstacol semnificativ pentru mediul de afaceri și pentru atragerea investițiilor străine.

Luarea de măsuri cu privire la profesiile reglementate restrictiv poate stimula productivitatea. Caracterul restrictiv al normelor care se aplică profesiilor reglementate în România este mai mare decât media UE pentru inginerii civili, arhitecți, contabilii/consultanți fiscali și ghizii turistici. Avocații din România fac obiectul unor norme în materie de incompatibilitate și al unor restricții multidisciplinare care ar putea afecta potențialul de inovare al acestui sector și punerea în aplicare a soluțiilor digitale și a noilor modele de afaceri. Sistemul fragmentat care reglementează profesia de inginer civil ar putea împiedica libera circulație a profesioniștilor, iar normele care repartizează responsabilitatea între diferite categorii de profesioniști din același

⁽⁸⁶⁾ Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/DDN-20221220-3#:~:text=The%20EU%20consumption%20of%20natural,November%20between%202017%20and%202021.>

⁽⁸⁷⁾ Institutul Național de Statistică, Indicii producției industriale, comunicat de presă, 14 februarie 2023.

⁽⁸⁸⁾ Ancheta statistică a BEI privind investițiile, 2022.

⁽⁸⁹⁾ <https://ourworldindata.org/per-capita-energy>

⁽⁹⁰⁾ Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Value_of_exports_of_goods_by_size_class_intra-EU_2020.png

domeniu de activitate ar putea avea un impact asupra eficienței furnizării serviciilor. ⁽⁹¹⁾

Achizițiile publice joacă un rol important în utilizarea fondurilor UE și naționale. România este un beneficiar important al Mecanismului de redresare și reziliență și al fondurilor politicii europene de coeziune. Pentru a maximiza beneficiile acestor fonduri, trebuie atinse mai multe jaloane importante legate de achizițiile publice. În acest sens, modificarea legislației privind căile de atac a intrat deja în vigoare. De asemenea, s-au înregistrat progrese în ceea ce privește operaționalizarea utilizării formularelor electronice standard și stabilirea Strategiei naționale actualizate în domeniul achizițiilor publice. Nivelul de stabilitate al resurselor umane și capacitățile administrative ale autorităților din domeniul achizițiilor publice, inclusiv ale Agenției Naționale pentru Achiziții Publice, sunt în continuare insuficiente. Acest aspect trebuie abordat, deoarece aceste chestiuni sunt esențiale pentru asigurarea nu numai a punerii în aplicare a strategiei în domeniul achizițiilor publice, ci și a planificării strategice și a eficienței sistemului de achiziții publice. În plus, rata ofertelor unice – după o ușoară scădere în ultimul an – a crescut la una dintre cele mai ridicate din UE (42 % în 2022). Rata atribuirilor directe a crescut, de asemenea, la 23 % (2022), o valoare care este considerată, de asemenea, una dintre cele mai ridicate din UE.

Rețelele de soluționare a litigiilor, cum ar fi SOLVIT, ajută întreprinderile în perioadele de perturbare a pieței unice. Capacitatea administrației publice române de a aplica normele UE privind piața unică poate fi îmbunătățită în continuare prin asigurarea faptului că toate autoritățile din România cooperează cu centrul național SOLVIT și că răspund prompt solicitărilor acestuia.

Mediul de afaceri și IMM-urile sunt esențiale pentru îmbunătățirea nivelului de productivitate al economiei prin stimularea investițiilor, în special pentru IMM-uri. După cum s-a evidențiat mai sus, productivitatea s-a îmbunătățit, dar este încă cu mult inferioară mediei UE (74 %). Cifrele privind înregistrarea întreprinderilor arată că mediul de afaceri este

dinamic. Aceași imagine este exprimată de cifrele mai ample privind crearea și radierea întreprinderilor din 2020 ⁽⁹²⁾. Cu toate acestea, după cum reiese din ancheta statistică a BEI privind investițiile din 2022, condițiile de afaceri sunt afectate negativ de factori precum costurile energiei (aspect evidențiat de 90 % dintre întreprinderi, cu mult peste media UE de 82 %), incertitudinea (87 % față de 78 % în UE) și infrastructura de transport (71 % față de 48 % în UE). Un indicator important pentru calitatea mediului de afaceri este nivelul investițiilor străine directe. Chiar dacă în ultimii doi ani s-a înregistrat o creștere semnificativă a fluxurilor de investiții străine directe din exterior (a se vedea Banca Națională a României, Investițiile străine directe în România în anul 2021), fluxul și stocul anual al investițiilor străine directe sunt încă modeste (fluxuri de 9 miliarde în 2021, stocuri de 100 de miliarde). Nivelul acesta este similar celui înregistrat în Ungaria, care are jumătate din populația României, și reprezintă 40 % din nivelul înregistrat în cazul Poloniei ⁽⁹³⁾. Aproximativ 40 % din stocul de investiții străine directe a fost investit în industrie. Numărul de IMM-uri pe cap de locuitor (29 la 1 000 de locuitori în România) a fost cu mult sub media UE de 58 IMM-uri la 1 000 de locuitori. ⁽⁹⁴⁾ Din totalul societăților comerciale din România, 99,7 % sunt IMM-uri (față de 99,8 % în UE), iar productivitatea lor este cu aproximativ 40 % mai scăzută decât cea a întreprinderilor mari ⁽⁹⁵⁾. După cum s-a arătat mai sus, IMM-urile efectuează doar aproximativ 30 % din exporturile totale ale României.

⁽⁹¹⁾ Comunicarea privind actualizarea recomandărilor de reformă în domeniul reglementării serviciilor profesionale, COM(2021) 385.

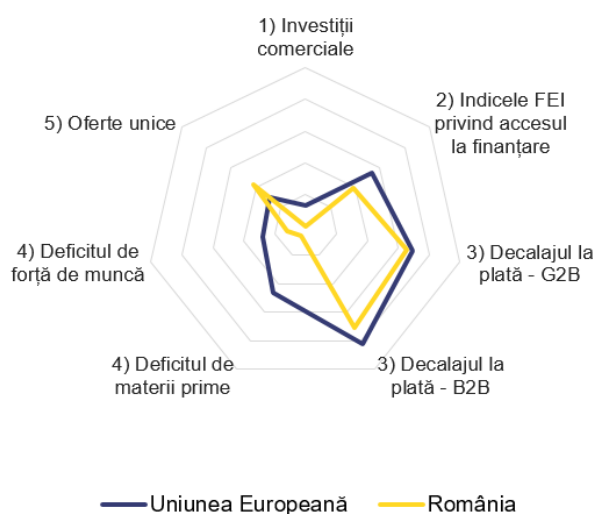
⁽⁹²⁾ Eurostat, Demografia întreprinderilor, 2020: întreprinderi create: 10,8 % RO, 8,9 % EU; întreprinderi radiate: 7,6 față de 7,2.

⁽⁹³⁾ OCDE, <https://data.oecd.org/fdi/fdi-stocks.htm>

⁽⁹⁴⁾ Raportul anual privind IMM-urile, 2019. Cu toate acestea, numărul nu poate fi corelat cu alți indicatori semnificativi, cum ar fi venitul pe cap de locuitor.

⁽⁹⁵⁾ Evaluarea performanței IMM-urilor 2022 și calcule proprii, pe baza valorii adăugate per angajat.

Graficul A12.3: **Mediul de afaceri și factorii care stimulează productivitatea**

Sursa: 1) % din PIB, Eurostat, 2021.
 2) Indicator sintetic, indicele Fondului European de Investiții privind accesul la finanțare pentru 2021.
 3) Întârzierea medie la plată, în număr de zile, 2022, Intrum.
 4) % din întreprinderile din industria prelucrătoare care se confruntă cu constrângeri, sondajul Comisiei Europene din 2022 privind activitățile economice și consumatorii.
 5) Proporția contractelor atribuite în condițiile în care a existat un singur ofertant, Tabloul de bord al pieței unice 2022.

Accesul la finanțare reprezintă o problemă pentru extinderea întreprinderilor, în special a IMM-urilor.

Pentru a se dezvolta și a deveni atât verzi, cât și digitale, IMM-urile au nevoie de resurse. La prima vedere, IMM-urile din România nu par să fie preocupate în primul rând de finanțare. Conform indicelui din 2021 al Fondului european de investiții privind accesul IMM-urilor la finanțare, România ocupă locul 20, în mare parte din cauză că sprijinul public furnizat în timpul pandemiei a facilitat accesul la finanțare – două treimi (65 %) dintre firme au primit sprijin financiar ca răspuns la pandemia de COVID-19, peste media UE de 56 %. În ultimul an dinaintea pandemiei (2019), țara s-a clasat pe locul 26. Conform anchetei statistice a BEI privind investițiile din 2022, România are a patra pondere ca mărime în ceea ce privește firmele cu constrângeri financiare din UE. În special, este marjă de îmbunătățire în ceea ce privește segmentul creditelor bancare. În 2021, ponderea societăților comerciale care nu au solicitat un împrumut a rămas ridicată, situându-se la 77 %⁽⁹⁶⁾. Doar 16 % dintre societățile comerciale au

solicitat acest tip de finanțare și au primit aprobare pentru întreaga sumă solicitată. Băncile din România se concentrează pe datoria publică guvernamentală (cea mai mare expunere din UE) și pe creditele imobiliare. Ponderea împrumuturilor sectorului privat în PIB a fost de 27,3 % în 2021 (Polonia 52 %, Ungaria 40 %). În general, societățile comerciale nu au încredere în bănci. IMM-urile au cel mai scăzut grad de încredere în sectorul bancar. Societățile comerciale românești se confruntă cu probleme structurale care le împiedică să aibă acces la împrumuturi (de exemplu, numărul de societăți comerciale cu capital negativ este al doilea cel mai mare din Europa, doar 20 % dintre societățile active având capacitatea de a atrage finanțare de la instituțiile financiare)⁽⁹⁷⁾. Acesta ar putea fi motivul pentru care creditele comerciale sunt utilizate uneori în mod intensiv de către societățile comerciale românești ca modalitate de finanțare. În 2021, creditele comerciale acordate companiilor nefinanciare s-au ridicat la 337 de miliarde lei (68 de miliarde EUR), ceea ce înseamnă de 2,3 ori valoarea restantă a creditelor bancare acordate companiilor nefinanciare (148,5 miliarde lei).

⁽⁹⁶⁾ Banca Națională a României, Sondaj privind accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România, iunie 2021.

⁽⁹⁷⁾ BEI, *Investment: What Holds Romania Back?* august 2019; Banca Națională a României, Sondaj privind accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România, iunie 2021.

Tabelul A12.1: **Industria și piața unică**

DOMENIU DE POLITICĂ		DENUMIREA INDICATORULUI	2018	2019	2020	2021	2022	Media UE-27 (*)
INDICATORI PRINCIPALI	Structura economică	Investiții private nete, nivelului stocului de capital privat, fără amortizare, % PIB ⁽¹⁾	3,5	4,7	5,6	5,9	5,4	3,4
		Investiții publice nete, nivelului stocului de capital public, fără amortizare, % PIB ⁽¹⁾	0,7	1,5	2,6	2,2	3,4	0,6
		Productivitatea reală a forței de muncă pe persoană în industrie (variație % anuală) ⁽²⁾	7,6	-0,2	-1,1	6,8	-2,7	1,4
	Competitivitate prin costuri	Costul unitar nominal al forței de muncă în industrie (variație % anuală) ⁽²⁾	-2,7	9	3	-4,5	14,7	2,9
REZILIENȚĂ	Deficite	Deficit de materii prime (industrie), firme care se confruntă cu constrângeri, % ⁽³⁾	2	2	3	7	7	47
		Deficit de forță de muncă conform datelor anchetei (industrie), firme care se confruntă cu constrângeri, % ⁽³⁾	11	13	8	10	12	28
		Rata locurilor de muncă vacante (sectorul întreprinderilor) ⁽⁴⁾	1,1	1	0,6	0,8	0,9	3,1
	Dependențe strategice	Concentrarea în materiile prime selectate, indicele concentrării importurilor pe baza unui coș de materii prime critice ⁽⁵⁾	0,16	0,17	0,18	0,19	0,19	0,18
Capacitatea instalată de energie electrică din surse regenerabile, % din totalul energiei electrice produse ⁽⁶⁾		50	56,6	57,2	63,6	n.a.	50,9	
PIAȚA UNICĂ	Integrarea pieței unice	Integrarea comerțului UE, % ⁽⁷⁾	31,4	30,6	28,7	31,6	33,3	45,8
	Restricții	Indicele de restrictivitate a schimburilor de servicii pentru SEE ⁽⁸⁾	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.		0,05
	Achiziții publice	Oferte unice, % din totalul contractanților ⁽⁹⁾	36	31	41	33	42	29
MEDIUL DE AFACERI - IMM-uri	Obstacole în calea investițiilor	Impactul reglementărilor asupra investițiilor pe termen lung, % firme care identifică reglementarea comercială ca obstacol major ⁽¹⁰⁾	30,5	26,7	29,1	16,8	25,8	29,6
	Demografia întreprinderilor	Falimente, indice (2015=100) ⁽¹¹⁾	59,8	70,6	66,8	86,7	36,9	86,8
		Întreprinderi înmatriculate, indice (2015=100) ⁽¹¹⁾	130	147,7	122,4	161,1	182,5	121,2
	Plăți efectuate cu întârziere	Decalajul la plată - între întreprinderi (B2B), diferența în zile dintre plata promisă și cea efectivă ⁽¹²⁾	-1	8	13	12	12	13
		Decalajul la plată - sectorul public, diferența în zile dintre plata promisă și cea efectivă ⁽¹²⁾	-5	17	13	9	15	15
		Ponderea IMM-urilor care au înregistrat întârzieri în efectuarea plăților în ultimele 6 luni, % ⁽¹³⁾	n.a.	53,1	52	52,6	45,2	43
	Accesul la finanțare	Indicele FEI privind accesul la finanțare - Împrumuturi, Compozit: Finanțarea externă a IMM-urilor în ultimele 6 luni, valorile indicelui sunt între 0 și 1 ⁽¹⁴⁾	0,27	0,2	0,21	0,27	n.a.	0,46
Indicele FEI privind accesul la finanțare - Titluri de capital, Compozit: capital de risc/PIB, oferte publice inițiale/PIB, IMM-uri care recurg la titluri de capital, valorile indicelui sunt între 0 și 1 ⁽¹⁴⁾		0,08	0,09	0,06	0,1	n.a.	0,23	

(*) Ultimul an disponibil

Sursa: (1) AMECO, (2) Eurostat, (3) ECFIN, Ancheta privind activitățile economice și consumatorii, (4) Eurostat, (5) COMEXT și calculele Comisiei, (6) Eurostat, (7) Eurostat, (8) OCDE, (9) Tabloul de bord al pieței unice, (10) Ancheta statistică a BEI, (11) Eurostat, (12) Intrum, (13) Sondajul SAFE, (14) Indicele FEI privind accesul IMM-urilor la finanțare.

Prezenta anexă descrie rezultatele administrației publice din România, care este esențială pentru furnizarea de servicii și realizarea reformelor. Eficacitatea guvernului în România este cu mult sub media UE. În pofida unor îmbunătățiri, în 2021 aceasta s-a menținut cu mult sub punctajul din 2017 (-0,06 în 2017 și -0,13 în 2021, cu un interval cuprins între -2,5 și 2,5) ⁽⁹⁸⁾. Planul de redresare și reziliență definește o serie de reforme în sectorul public și în sistemul judiciar. Scopul reformelor este: (i) de a îmbunătăți procesul decizional; (ii) de a crea un nou sistem național de recrutare și promovare a funcționarilor publici; (iii) de a concepe un nou sistem multianual de planificare a recrutărilor; (iv) de a reforma salariile funcționarilor publici; (v) de a crea un nou cadru de competențe și o nouă metodologie în materie de concurență. Există, de asemenea, măsuri care vizează îmbunătățirea procesului de achiziții publice, inclusiv digitalizarea și consolidarea capacităților.

România se situează cu mult sub media UE-27 în ceea ce privește utilizarea și maturitatea serviciilor publice digitale (tabelul A13.1 și anexa 10). Numai 17 % dintre cetățenii români utilizează internetul pentru a interacționa cu autoritățile publice, 11 % pentru a obține informații publice, 9 % pentru a descărca formulare administrative și 9 % pentru a transmite aceste formulare odată ce au fost completate. Tendința în ceea ce privește acești indicatori a fost pozitivă în ultimii 5 ani, dar progresele au fost lente. Tendința în ceea ce privește furnizarea serviciilor publice s-a îmbunătățit de la 36 % în 2017 la 38 % în 2019. Datele de la Autoritatea pentru Digitalizarea României ⁽⁹⁹⁾ arată că se iau măsuri practice pentru dezvoltarea serviciilor digitale, inclusiv utilizarea Fondului social european Plus și lansarea Strategiei naționale privind agenda digitală pentru România 2020. Sunt în curs de aplicare reforme și investiții prevăzute în PNRR care au scopul de a reduce fragmentarea, a îmbunătăți interoperabilitatea și a elimina barierele birocratice. Există în continuare un decalaj semnificativ între rezultatele României și media

UE-27 în ceea ce privește furnizarea de servicii publice digitale.

Rezultatele obținute de România în ceea ce privește guvernarea în materie de reglementare se situează în jurul mediei UE. Evaluarea periodică a impactului noilor proiecte de propuneri a fost stabilită în ultimii ani. Cu toate acestea, calitatea prezentării costurilor și a beneficiilor variază. Inițiativele legislative frecvente slăbesc securitatea juridică. De asemenea, România nu dispune de o abordare sistemică a evaluării *ex post* a reglementărilor existente (graficul A13.1).

Participarea funcționarilor publici la învățarea în rândul adulților este scăzută în comparație cu media UE. Acest lucru este valabil atât pentru lucrătorii din administrația publică, cât și pentru cei din sectorul educației și al asistenței medicale (graficul A13.2).

Eficiența justiției s-a îmbunătățit, însă sunt necesare acțiuni suplimentare în privința unor aspecte legate de calitatea justiției și de lupta împotriva corupției. În general, România are rezultate bune și a înregistrat îmbunătățiri în ceea ce privește toți indicatorii în 2021. Timpul necesar pentru soluționarea cauzelor de contencios administrativ a scăzut, în special în primă instanță, unde durata s-a redus de la 690 de zile în 2020 la 293 de zile în 2021. Rata de soluționare a cauzelor civile și comerciale s-a îmbunătățit semnificativ, la fel ca în cauzele de contencios administrativ în primă instanță, de la 48,4 % în 2020 la 96,6 % în 2021. Calitatea sistemului de justiție este, în general, bună, în pofida deficitului de resurse umane. Digitalizarea justiției poate fi îmbunătățită, deși instrumentele digitale sunt utilizate pe scară largă în instanțe. Cu toate acestea, persistă unele preocupări legate de independența sistemului judiciar ⁽¹⁰⁰⁾.

România are un sector relativ mare al întreprinderilor de stat. O prezentare generală recentă ⁽¹⁰¹⁾ a guvernării întreprinderilor de stat

⁽⁹⁸⁾ Indicatorii privind guvernarea la nivel mondial, date pentru 2021 (<http://info.worldbank.org/governance/wgi/>).

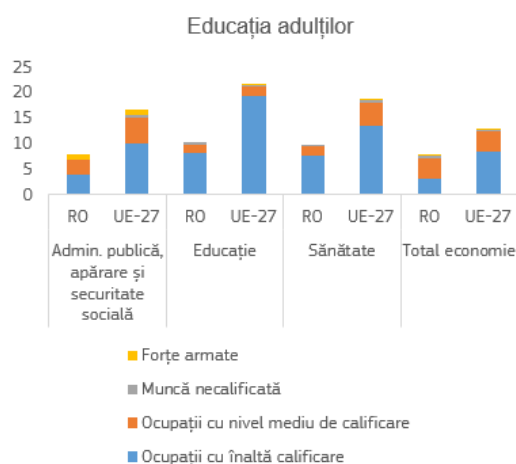
⁽⁹⁹⁾ Autoritatea pentru Digitalizarea României (<https://www.poc.research.gov.ro/uploads/2021-2027/conditie-favorizanta/bariere-digitalizare.pdf>).

⁽¹⁰⁰⁾ Pentru o analiză mai detaliată a rezultatelor sistemului de justiție din România, a se vedea [Tabloul de bord privind justiția în UE](#) pentru anul 2023 (în curs de elaborare) și capitolul consacrat României din [Raportul din 2023 privind statul de drept](#) (în curs de elaborare).

⁽¹⁰¹⁾ OCDE (2023), *OECD Review of the Corporate Governance of State-Owned Enterprises in Romania, Corporate Governance*, Editura OCDE, Paris, <https://doi.org/10.1787/fabf20a8-en>.

din România arată mai multe deficiențe. În primul rând, cadrul de proprietate este în continuare dispersat între ministerele de resort, cu o funcție de coordonare slabă în cadrul Ministerului de Finanțe. În al doilea rând, procedurile de selecție a membrilor consiliului de administrație se abat de la principiile transparenței și profesionalismului. În al treilea rând, unele întreprinderi de stat sunt protejate prin lege de procedurile de insolvență, ceea ce înseamnă că nu funcționează în condiții de concurență echitabile cu întreprinderile private. În acest context, modificările planificate ale legislației României privind întreprinderile de stat urmăresc să asigure faptul că întreprinderile de stat își desfășoară activitatea în condiții de concurență echitabile cu întreprinderile private, să consolideze raportarea financiară și nefinanciară a întreprinderilor de stat și să profesionalizeze consiliile de administrație ale întreprinderilor de stat. De asemenea, planul de redresare și reziliență stabilește obiective pentru restructurarea/cotarea întreprinderilor de stat la Bursa de Valori din România.

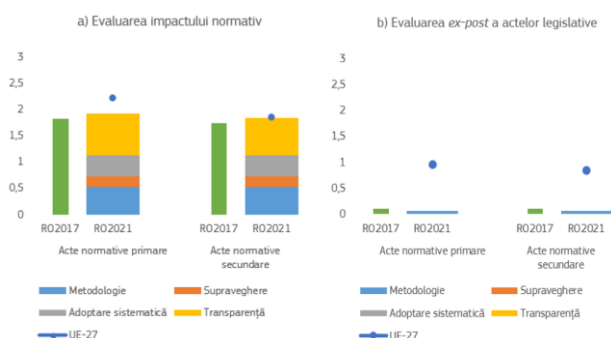
Graficul A13.2: **România. Rata de participare a persoanelor cu vârsta cuprinsă între 25 și 64 de ani la învățarea în rândul adulților (%) pe sectoare și pe ocupații**

(1) Date din 2022.

Sursa: Comisia Europeană, pe baza Anchetei asupra forței de muncă

Graficul A13.1: **România: a) evaluarea impactului normativ și b) evaluarea ex post a legislației**

Sursa: OCDE. *Indicators of Regulatory Policy and Governance Surveys*, 2017 și 2021 (<http://oe.cd/ireg>).

Tabelul A13.1: **Indicatori privind administrația publică**

RO Indicator ⁽¹⁾	2017	2018	2019	2020	2021	2022	UE-27 ⁽²⁾
E-guvernare și date publice deschise							
1	Ponderea persoanelor care au utilizat internetul în ultimul an pentru a interacționa cu autoritățile publice (%)						
	12,6	12,1	14,6	15,9	16,7	n/a	64,8
2	Punctajul general din analiza comparativă privind e-guvernarea ⁽³⁾						
	n/a	n/a	n/a	40,1	41,8	45,8	72,9
3	Indicele privind datele deschise și nivelul de maturitate al portalului						
	n/a	0,6	0,6	0,7	0,8	0,7	0,8
Nivelul de instruire, educația destinată adulților, paritatea de gen și îmbătrânirea							
4	Ponderea angajaților din administrația publică cu studii superioare (nivelurile 5-8, %)						
	54,2	55,3	56,7	54,9	53,6 (b)	54,2	52,0
5	Rata de participare a angajaților din administrația publică la programe de educare destinate adulților (%)						
	: (u)	: (u)	: (u)	: (u)	6,9 (b)	8,1	16,9
6	Paritatea de gen în posturile de rang înalt din serviciul public ⁽⁴⁾						
	3,8	0,8	7,0	8,6	7,8	0,4	11,0
7	Raportul dintre persoanele cu vârsta cuprinsă între 25-49 de ani și persoanele cu vârsta cuprinsă între 50-64 de ani în sectorul NACE O						
	4,2	3,9	3,2	2,9	2,6 (b)	2,4	1,5
Gestionarea finanțelor publice							
8	Indicele privind cadrul bugetar pe termen mediu						
	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	n/a	0,7
9	Indicele privind soliditatea regulilor politicii fiscal-bugetare						
	1,8	1,8	2,3	2,3	2,3	n/a	1,5
Elaborarea de politici bazate pe date concrete							
10	Guvernanța în materie de reglementare						
	1,39	n/a	n/a	n/a	1,47	n/a	1,7

⁽¹⁾ Valorile ridicate denotă o performanță bună, mai puțin în cazul indicatorului nr. 6. ⁽²⁾ Valoarea pentru 2022. Dacă nu este disponibilă, se indică valoarea pentru 2021. ⁽³⁾ Măsoară abordarea centrată pe utilizator (inclusiv pentru serviciile transfrontaliere) și transparența serviciilor publice digitale, precum și existența unor factori-cheie pentru furnizarea acestor servicii. ⁽⁴⁾ Definită ca valoarea absolută a diferenței dintre procentul de bărbați și femei în posturile de rang înalt din administrația publică.

Marcaje: (b) întrerupere a seriilor cronologice; (d) definiția diferă; (u) fiabilitate scăzută.

Sursa: Ancheta privind utilizarea TIC, Eurostat (# 1); Raportul de analiză comparativă privind e-guvernarea (# 2); Raportul privind maturitatea datelor deschise (# 3); Ancheta asupra forței de muncă, Eurostat (# 4, 5, 7), Institutul European pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați (# 6); Baza de date privind guvernanța fiscală (# 8, 9); OCDE, *Indicators of Regulatory policy and governance* (# 10).

ANEXA 14: PROVOCĂRI ÎN MATERIE DE OCUPARE A FORȚEI DE MUNCĂ, COMPETENȚE ȘI POLITICĂ SOCIALĂ ÎN CONTEXTUL PILONULUI EUROPEAN AL DREPTURILOR SOCIALE

Pilonul european al drepturilor sociale este un instrument de orientare pentru asigurarea convergenței în sens ascendent către condiții de muncă și de viață mai bune în UE. Prezenta anexă oferă o imagine de ansamblu asupra progreselor înregistrate de România în ceea ce privește punerea în aplicare a celor 20 de principii ale pilonului și a obiectivelor principale ale UE și a obiectivelor naționale pentru 2030 în materie de ocupare a forței de muncă, competențe și reducerea sărăciei.

Piața forței de muncă se confruntă cu provocări importante. Rata de ocupare a forței de muncă a crescut constant, în concordanță cu creșterea economică puternică din ultimii zece ani. Rata de ocupare a forței de muncă a ajuns la 68,5 % în 2022, dar rămâne una dintre cele mai scăzute din UE. Rata șomajului (5,6 % în 2022) este sub media UE, deși peste nivelul de dinainte de pandemie. Participarea pe piața forței de muncă a femeilor, a tinerilor, a persoanelor cu handicap, a persoanelor slab calificate și a romilor este în continuare limitată. Disparitatea de gen în ceea ce privește ocuparea forței de muncă a fost printre cele mai ridicate din UE în 2022 (18,6 puncte procentuale față de 10,6 puncte procentuale în UE). Participarea scăzută a femeilor pe piața forței de muncă se datorează în principal responsabilităților de îngrijire și lipsei de oportunități de angajare în zonele rurale. În cadrul Fondului social european Plus (FSE+), România a adoptat măsuri pentru a sprijini angajatorii să creeze structuri de îngrijire a copiilor și să pună la dispoziție forme flexibile de muncă. Dacă înainte de pandemie șomajul în rândul tinerilor era în scădere, acum este în creștere, iar rata tinerilor care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare este una dintre cele mai ridicate din UE (19,8 % în 2022 față de 11,7 %). De asemenea, se mențin provocări în cazul persoanelor slab calificate, a căror rată de ocupare de 44,9 % în 2022 a fost departe de media UE și semnificativ mai scăzută decât în cazul persoanelor cu studii superioare. De asemenea, ecartul în ceea ce privește rata de ocupare a persoanelor cu handicap (32,6 puncte procentuale) este semnificativ mai mare în comparație cu media UE (23,1 puncte procentuale în 2021) și este în creștere. Doar 41 % dintre romi aveau un loc de muncă remunerat în 2021 și peste jumătate dintre tinerii romi nu urmau niciun program educațional sau de formare și nici nu erau încadrați profesional.

Tabelul A14.1: **Tabloul de bord social referitor la România**

Domeniu de politică	Indicator principal					
Egalitatea de șanse și de acces pe piața forței de muncă	Persoane care au părăsit timpuriu sistemul de educație și formare (% din populația în vârstă de 18-24 ani, 2022)	15,6				
	Ponderele persoanelor cu competențe digitale generale de bază sau peste nivelul de bază (% din populația în vârstă de 16-74 ani, 2021)	27,8				
	Rata tinerilor NEET (% din populația în vârstă de 15-29 ani, 2022)	19,8				
	Disparitatea de gen în ceea ce privește ocuparea forței de muncă (puncte procentuale, 2022)	18,6				
	Raportul dintre chintila superioară și cea inferioară (S80/S20, 2021)	7,14				
Piațe dinamice ale forței de muncă și condiții de muncă echitabile	Rata de ocupare a forței de muncă (% din populația în vârstă de 20-64 ani, 2022)	68,5				
	Rata șomajului (% din populația activă în vârstă de 15-74 ani, 2022)	5,6				
	Șomajul de lungă durată (% din populația activă în vârstă de 15-74 ani, 2022)	2,2				
	GDHI pe cap de locuitor (2008=100, 2020)	142,79				
Protecția socială și incluziunea socială	Rata riscului de sărăcie sau excludiune socială (% din populația totală, 2021)	34,5				
	Rata riscului de sărăcie sau excludiune socială în cazul copiilor (% din populația în vârstă de 0-17 ani, 2021)	41,7				
	Impactul transferurilor sociale (altele decât pensiile) asupra reducerii sărăciei (reducerea în % a AROP, 2021)	17,88				
	Decalajul în ceea ce privește ocuparea forței de muncă în rândul persoanelor cu handicap (puncte procentuale, 2021)	32,6				
	Rata de împovărare financiară legată de costurile mari ale locuințelor (% din populația totală, 2021)	7,6				
	Copii cu vârsta de până la 3 ani care beneficiază de servicii formale de îngrijire (% din populația cu vârsta sub 3 ani, 2021)	9,5				
	Nevoi nesatisfăcute autoraportate de îngrijire medicală (% din populația în vârstă de 16+, 2021)	4,4				
Situație critică	De supraveghere	Performanță slabă, dar în curs de îmbunătățire	Performanță bună, dar de monitorizat	Performanță medie	Performanță peste medie	Performanță optimă

Actualizare din 27 aprilie 2023. Statele membre sunt clasificate în tabloul de bord social în conformitate cu o metodologie statistică convenită cu comitetele EMCO și SPC. Tabloul de bord analizează nivelurile și variațiile indicatorilor în comparație cu mediile UE aferente și clasifică statele membre în șapte categorii. În ceea ce privește detaliile metodologice, vă rugăm să consultați Raportul comun privind ocuparea forței de muncă din 2023. Ca urmare a modificărilor aduse definiției nivelului de competențe digitale al persoanelor în 2021, la evaluarea acestui indicator se utilizează, în mod excepțional, numai nivelurile; NEET: tineri care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare; GDHI: venitul brut disponibil al gospodăriilor populației (indicatorul de creștere pe cap de locuitor nu este încă disponibil pentru 2021).

Sursa: Eurostat

milioane EUR în 2020, reprezentând 0,1 % din PIB), subvențiile pentru ocuparea forței de muncă, care sunt slab direcționate și care nu sprijină suficient formarea, având o pondere ridicată. Ratele scăzute de activitate evidențiază, de asemenea, necesitatea sporirii eficacității serviciilor publice de ocupare a forței de muncă. De asemenea, numărul mare de persoane strămutate din Ucraina care trebuie integrate pe piața forței de muncă creează noi provocări. Se preconizează că digitalizarea serviciilor publice de ocupare a forței de muncă prevăzută în PNRR și investițiile substanțiale din FSE+ vor îmbunătăți integrarea pe piața forței de muncă. Rolul partenerilor sociali în conceperea și punerea în aplicare a politicilor este în continuare limitat. Prin abordarea tuturor acestor provocări s-ar sprijini activarea și capacitatea de inserție profesională, contribuindu-se astfel la atingerea obiectivului privind o rată de ocupare a forței de muncă la nivel național de 74,7 % până în 2030.

Deficitele și neconcordanțele în materie de forță de muncă reprezintă în continuare provocări presante, exacerbate de tendințele demografice negative. Ritmul rapid preconizat de scădere a populației în vârstă de muncă (cu 8,8 % în 2030) riscă să creeze deficite semnificative de forță de muncă și să submineze potențialul de creștere al economiei. Nivelurile scăzute de competențe digitale (27,8 % dintre persoanele cu vârsta cuprinsă între 16 și 74 de ani dețin cel puțin competențe de bază) și participarea la învățarea în rândul adulților (5,4 % în ultimele 4 săptămâni în 2022 față de 11,9 % în UE) afectează capacitatea de inserție profesională. Doar 8,4 % dintre absolvenții unei forme de învățământ și formare profesională au participat la un curs de formare la locul de muncă în 2022 (față de 60,1 % la nivelul UE), ceea ce evidențiază legăturile slabe dintre sistemul de educație și formare și nevoile pieței forței de muncă. PNRR și FSE+ prevăd măsuri de îmbunătățire a calității și a relevanței educației și formării profesionale pentru piața forței de muncă, precum și a învățământului superior și a participării la învățarea pe tot parcursul vieții. Se preconizează că acest lucru va contribui la atingerea obiectivului național ca cel puțin 17,4 % dintre adulți să participe la o formă de învățare în fiecare an până în 2030. Cu toate acestea, vor fi necesare eforturi suplimentare pentru perfecționarea și recalificarea populației, având în vedere tendințele demografice și impactul tranziției verzi și al celei digitale asupra pieței forței de muncă.

Tabelul A14.2: **Situația României în ceea ce privește obiectivele pentru 2030 în materie de ocupare a forței de muncă, competențe și reducerea sărăciei**

Indicatori	Cele mai recente date	Tendința (2015-2022)	Obiectivul național până în 2030	Obiectivul UE până în 2030
Ocuparea forței de muncă (%)	68,5 (2022)		75	78
Educația adulților ¹ (%)	5,8 (2016)		17	60
Reducerea sărăciei ² (mii)	-446 (2021)		-2 532	-15 000

(1) Ancheta privind educația adulților, adulți care au urmat un program de învățare în ultimele 12 luni

(2) Numărul de persoane expuse riscului de sărăcie sau de excludere socială (AROPE), anul de referință 2019.

Sursa: Eurostat, DG EMPL.

Se menține calitatea slabă a sistemului de educație și formare și accesul inegal la acesta. Ponderea copiilor cu vârsta mai mică de 3 ani care beneficiază de servicii formale de îngrijire a copiilor este foarte scăzută (9,5 % față de 36,2 % în UE în 2021) și a fost în scădere în ultimii 5 ani. Numai 27 % dintre copiii romi (cu vârsta cuprinsă între 3 și 6 ani) au beneficiat de educație și îngrijire timpurie în 2021. În ultimii zece ani, țara a înregistrat progrese limitate în ceea ce privește îmbunătățirea ratei abandonului școlar timpuriu (de la 18,1 % în 2011 la 15,6 % în 2022), însă această rată este în continuare mult mai mare decât media UE; copiii din zonele rurale și elevii romi sunt expuși unui risc disproporționat. Rata de ocupare a proaspeților absolvenți (57,5 % în 2022) este una dintre cele mai scăzute din UE, ceea ce evidențiază o nealiniere la nevoile pieței forței de muncă. Se preconizează că sprijinul acordat în temeiul Mecanismului de redresare și reziliență și al FSE+, în valoare totală de peste 5 miliarde EUR, va ajuta România să își transforme sistemul de educație și formare (a se vedea anexa 15).

România se confruntă în continuare cu un risc ridicat de sărăcie și inegalitate, deși tendința aceasta este în scădere. Inegalitatea veniturilor este în continuare printre cele mai ridicate din UE și a crescut în 2021. Și ponderea persoanelor expuse riscului de sărăcie sau de excludere socială (AROPE) este în continuare printre cele mai ridicate din UE (34,4 % în 2021 față de 21,7 %). Persoanele care trăiesc în zone rurale, comunitățile marginalizate și grupurile vulnerabile, inclusiv persoanele cu handicap și romii, sunt afectate în mod deosebit. De exemplu, 7 din 10 persoane sărace din România trăiesc în zone rurale. Rata AROPE în rândul copiilor a fost una dintre cele mai ridicate din UE, situându-se la

41,5 % în 2021, 28,2 % dintre copii confruntându-se cu lipsuri materiale și sociale grave. Ponderea persoanelor vârstnice expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială este, de asemenea, printre cele mai ridicate. Impactul transferurilor sociale (cu excepția pensiilor) asupra reducerii sărăciei este unul dintre cele mai scăzute din UE, în timp ce adecvarea pensiilor și adecvarea și acoperirea venitului minim sunt, de asemenea, reduse. Se preconizează că reforma venitului minim de incluziune efectuată în temeiul PNRR va contribui la soluționarea acestei probleme. Lacunele în ceea ce privește accesul la protecție socială sunt larg răspândite și afectează cel mai mult șomerii și persoanele cu forme atipice de ocupare a forței de muncă.

Accesul redus la servicii sociale și de sănătate, în special al grupurilor defavorizate, contribuie la adâncirea disparităților.

Grupurile marginalizate, cum ar fi cele din zonele rurale îndepărtate, persoanele cu handicap și romii, sunt printre cele mai afectate. Trăiesc în condiții precare de locuit 70 % dintre romi față de 28 % din populația generală. Mulți români încă nu au asigurare medicală, în special cei din zonele rurale și cei fără cărți de identitate. Disparitățile în ceea ce privește accesul în timp util la îngrijire sunt cauzate, de asemenea, de distribuția geografică inegală și de deficitele semnificative de forță de muncă în domeniul sănătății. Nevoile nesatisfăcute de asistență medicală au scăzut, dar se mențin la unul dintre cele mai mari niveluri din UE, diferențele fiind semnificative între grupurile de venituri, zonele urbane și rurale și regiuni. Nevoile nesatisfăcute de îngrijire pe termen lung sunt semnificativ mai mari decât media UE. Dezinstituționalizarea continuă, dar progresele sunt lente, în special în cazul adulților cu handicap, din cauza disponibilității limitate a serviciilor integrate. În temeiul PNRR, România s-a angajat să accelereze procesul de dezinstituționalizare ⁽¹⁰²⁾. Punerea în aplicare a PNRR și a FSE+ va contribui la îmbunătățirea situației și la îndeplinirea obiectivului pentru 2030 de reducere cu 2,5 milioane a numărului de persoane expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială.

⁽¹⁰²⁾S-au aprobat Strategia națională privind prevenirea instituționalizării persoanelor adulte cu dizabilități și Legea privind susținerea procesului de dezinstituționalizare a persoanelor adulte cu dizabilități și aplicarea unor măsuri de accelerare a acestuia, însoțite de un ghid privind accelerarea procesului de dezinstituționalizare.

Prezenta anexă descrie principalele provocări cu care se confruntă sistemul de educație și formare din România, având în vedere țintele la nivelul UE și alți indicatori contextuali din cadrul strategic al Spațiului european al educației, pe baza Monitorului educației și formării din 2022.

În general, rezultatele slabe ale sistemului de educație și formare reprezintă un obstacol esențial în calea înzestrării persoanelor cu competențele adecvate.

Nivelul de instruire este unul dintre cele mai scăzute din UE, iar rezultatele școlare sunt afectate în mare măsură de factori socioeconomi. Educația și formarea profesională și învățământul superior nu sunt suficient de bine adaptate la piața forței de muncă. Deși participarea adulților la învățare s-a îmbunătățit, aceasta se menține la un nivel scăzut (4,9 % în 2021, media UE: 10,8 %). Aceste provocări de lungă durată se traduc în persistența deficitului și a necorelării competențelor (a se vedea anexa 14). Cheltuielile publice cu educația sunt, de asemenea, scăzute (3,7 % din PIB în 2020, media UE: 5 %).

Participarea la educația și îngrijirea timpurie este scăzută și are o tendință descendentă.

Rata de înscriere a copiilor cu vârsta cuprinsă între 3 ani și vârsta de începere a învățământului primar obligatoriu este una dintre cele mai scăzute din UE (78,2 % față de media UE de 93 %). Ratele de participare sunt, în general, mai mici în cazul grupurilor defavorizate, al romilor ⁽¹⁰³⁾ și în zonele rurale ⁽¹⁰⁴⁾. Ponderea copiilor cu vârsta cuprinsă între 0 și 3 ani care beneficiază de servicii de îngrijire a copiilor a fost, de asemenea, scăzută în comparație cu media UE (9,5 % față de 36,6 %), parțial din cauza lipsei creșelor. Cu sprijin din partea Mecanismului de redresare și reziliență (MRR), România își extinde capacitățile de infrastructură pentru educația și îngrijirea timpurie, formarea personalului și îmbunătățirea legislației.

Îmbunătățirea politicilor privind cadrele didactice este o problemă presantă.

În multe rapoarte ⁽¹⁰⁵⁾ se identifică profesia de cadru didactic ca fiind fundamentală pentru îmbunătățirea rezultatelor școlare slabe din România. În pofida luării unor măsuri ⁽¹⁰⁶⁾, principalele provocări din acest sector sunt în mare parte neabordate. Atractivitatea profesiei este destul de scăzută; atragerea de cadre didactice înalt calificate în școlile defavorizate este deosebit de dificilă. Acest lucru afectează în special zonele rurale, unde profesorii predau adesea materii pentru care nu sunt calificați, pentru a-și completa norma de predare de 18 ore/săptămână. Formarea inițială și continuă a cadrelor didactice nu este suficient de bine aliniată la nevoile elevilor, iar evaluarea cadrelor didactice nu este eficace. Se preconizează că revizuirea în curs a Legii educației va aborda unele dintre aceste aspecte.

Rata abandonului școlar timpuriu se menține la un nivel ridicat.

În 2022, ponderea persoanelor cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani care au părăsit timpuriu sistemul de educație și formare a crescut ușor, ajungând la 15,6 % și menținându-se cu mult peste media UE (9,6 %). Rata abandonului școlar timpuriu este deosebit de ridicată în rândul romilor și în zonele rurale (24,5 %). În 2022 a fost introdus Programul Național pentru Reducerea Abandonului Școlar, cu finanțare din MRR.

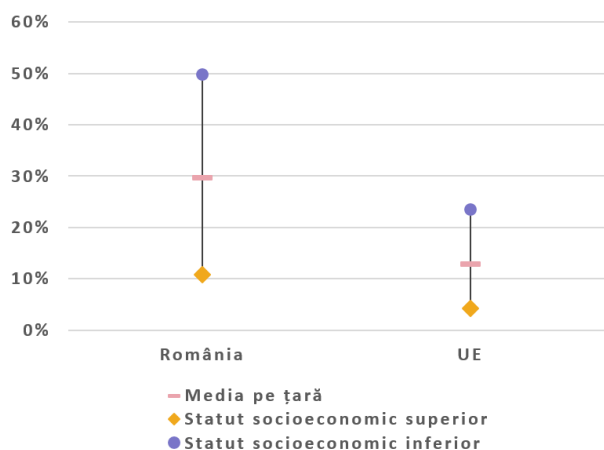
⁽¹⁰³⁾Potrivit estimărilor Consiliului Europei, romii reprezintă aproximativ 9 % din populația României.

⁽¹⁰⁴⁾Rata brută de școlarizare (3-5 ani) este de 80 % în zonele rurale și de 89 % în zonele urbane (Institutul Național de Statistică).

⁽¹⁰⁵⁾A se vedea Administrația Prezidențială (2021), [Raportul „România Educată”](#), OCDE (2017), [Review of Evaluation and Assessment in Education](#) și OCDE (2020), [Improving the Teaching Profession in Romania](#).

⁽¹⁰⁶⁾A se vedea Comisia Europeană, Monitorul educației și formării 2020, 2021 și 2022.

Graficul A15.1: **Ponderea elevilor cu rezultate slabe la citire, matematică și științe (corelate) în funcție de statutul socioeconomic, PISA 2018**

Sursa: OCDE (PISA, 2018).

O mare parte dintre elevii români nu au competențe de bază. Conform Programului OCDE pentru evaluarea internațională a elevilor (PISA) din 2018, 40,8 % dintre elevii în vârstă de 15 ani nu aveau competențe de bază la citire, 46,6 % la matematică și 43,9 % la științe. Lipsa competențelor de bază este deosebit de acută în rândul elevilor defavorizați (de exemplu, 62 % au rezultate slabe la citire față de 19 % în rândul colegilor avantajați). Procentul elevilor defavorizați cu rezultate slabe la toate cele trei discipline testate în cadrul PISA este unul dintre cele mai ridicate din UE. Ecartul în privința rezultatelor slabe la învățatură dintre elevii din medii avantajate și cei din medii defavorizate este cel mai mare (39 de puncte procentuale, față de media UE de 19,3 puncte procentuale) (a se vedea graficul A15.1). De asemenea, în 2021, doar 50 % dintre persoanele cu vârsta cuprinsă între 16 și 19 de ani aveau cel puțin competențe digitale de bază (media UE: 69 %) ⁽¹⁰⁷⁾. MRR acordă sprijin pentru laboratoarele școlare și laboratoarele informatice atât în școlile generale, cât și în școlile profesionale, cursuri de formare în materie de competențe digitale pentru 100 000 de profesori și măsuri de digitalizare în 61 de universități.

Decalajul dintre mediul rural și cel urban și situația romilor în educație sunt în continuare aspecte critice. Dintre copiii romi cu vârsta cuprinsă între 0 și 17 ani, 79 % ⁽¹⁰⁸⁾ sunt

⁽¹⁰⁷⁾Indicele economiei și societății digitale (DESI) 2021, [România](#).

⁽¹⁰⁸⁾ Agenția pentru Drepturi Fundamentale, 2022, Indicatori principali ai Cadrelor strategice al UE pentru egalitatea,

expuși riscului de sărăcie, ceea ce duce la un dezavantaj educațional din cauza statutului socio-economic și apartenenței la un grup minoritar. Datele PISA arată că elevii defavorizați tind să se concentreze în anumite școli, ceea ce duce la segregare. În 2020, 51 % dintre copiii romi cu vârsta cuprinsă între 6 și 15 ani au frecventat școli în care „toți colegii sau majoritatea colegilor de școală erau romi” (ibid.). Reflectând calitatea mai scăzută a educației și aspectele socioeconomice, toți indicatorii educaționali sunt, de regulă, mai slabi în zonele rurale, unde trăiește peste 40 % din populație.

Rata de absolvire a învățământului terțiar a crescut, dar este în continuare cea mai scăzută din UE. În 2022, rata s-a îmbunătățit, dar numai 24,7 % dintre românii cu vârsta cuprinsă între 25 și 34 de ani aveau o diplomă de studii superioare (media UE: 42 %). Prin urmare, în pofida ponderii ridicate a absolvenților în domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC), precum și al științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii (STIM) ⁽¹⁰⁹⁾, numărul profesioniștilor formați este scăzut. Competențele absolvenților unei forme de educație și formare profesională și de învățământ superior nu corespund așteptărilor angajatorilor. Angajatorii consideră că programa școlară din învățământul secundar și terțiar este prea abstractă și insuficient axată pe aplicarea practică a cunoștințelor și pe soluționarea problemelor ⁽¹¹⁰⁾.

includerea și participarea romilor pentru perioada 2020-2030.

⁽¹⁰⁹⁾În cazul TIC, 6,7 % (media UE: 3,9 %), iar în cazul STIM, 29,1 % (media UE: 24,9 %), conform celor mai recente date disponibile.

⁽¹¹⁰⁾Banca Mondială (2020), [Markets and People: Romania Country Economic Memorandum. International Development in Focus](#).

Tabelul A15.1: **Obiectivele la nivelul UE și alți indicatori contextuali din cadrul strategic al Spațiului european al educației**

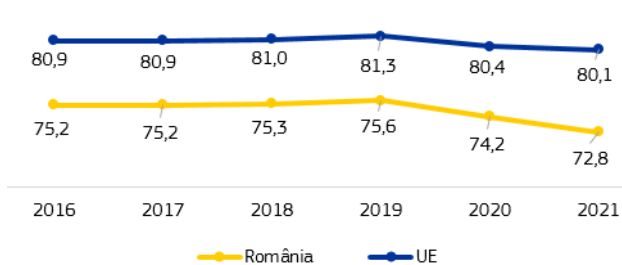
Indicator	Țintă	2015		2022			
		România	UE-27	România	UE-27		
¹ Participarea la educația și îngrijirea timpurie (peste 3 ani)	96%	84,6%	91,9%	78,2% ²⁰²⁰	93,0% ²⁰²⁰		
² Tineri în vârstă de 15 ani cu rezultate slabe la:	Citire	< 15 %	38,7%	20,0%	40,8% ²⁰¹⁸	22,5% ²⁰¹⁸	
	Matematică	< 15 %	39,9%	22,3%	46,6% ²⁰¹⁸	22,9% ²⁰¹⁸	
	Științe	< 15 %	38,5%	21,1%	43,9% ²⁰¹⁸	22,3% ²⁰¹⁸	
³ Total	< 9 %	19,1%	11,0%	15,6%	9,6%		
³ Pe sexe	Bărbați		19,5%	12,5%	16,2%	11,1%	
	Femei		18,5%	9,4%	15,0%	8,0%	
⁴ În funcție de gradul de urbanizare	Orașe		5,9%	9,6%	3,9%	8,6%	
	Zone rurale		27,8%	12,2%	24,5%	10,0%	
Persoane care au părăsit timpuriu sistemul de educație și formare (vârsta 18-24 de ani)	Persoane autohtone		19,1%	10,0%	15,6%	8,3%	
	⁵ În funcție de țara nașterii						
	Persoane născute în UE		: ^u	20,7%	: ^u	20,3%	
	Persoane născute în afara UE		: ^u	23,4%	: ^u	22,1%	
⁶ Indicator de echitate (puncte procentuale)			:	:	39 ²⁰¹⁸	19,3 ²⁰¹⁸	
⁷ Expunerea absolvenților EFP la învățarea la locul de muncă	Total	≥ 60 % (2025)	:	:	8,4%	60,1%	
Nivel de absolvire a învățământului terțiar (vârsta 25-34 de ani)	⁸ Total	45%	25,5%	36,5%	24,7%	42,0%	
	⁸ Pe sexe	Bărbați		22,9%	31,2%	21,2%	36,5%
		Femei		28,3%	41,8%	28,4%	47,6%
	⁹ În funcție de gradul de urbanizare	Orașe		44,7%	46,2%	46,5%	52,2%
		Zone rurale		8,6%	26,9%	9,2%	30,2%
	Persoane autohtone		25,5%	37,7%	24,6%	43,0%	
	¹⁰ În funcție de țara nașterii						
Persoane născute în UE		:	32,7%	: ^u	39,5%		
Persoane născute în afara UE		: ^u	27,0%	: ^u	35,7%		
¹¹ Ponderele cadrelor didactice (ISCED 1-3) care au 50 de ani sau mai mult		28,6%	38,3%	30,5% ²⁰²⁰	39,2% ²⁰²⁰		

Sursa: (1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11) = Eurostat; 2 = OCDE (PISA); 6 = Comisia Europeană (Centrul Comun de Cercetare). Observații: Nu sunt încă disponibile date pentru restul obiectivelor de la nivelul UE în temeiul cadrului strategic al Spațiului european al educației, care vizează rezultatele slabe în ceea ce privește competențele digitale și participarea adulților la învățare. Indicatorul de echitate arată decalajul în ceea ce privește ponderea rezultatelor slabe la citire, matematică și științe (combinat) în rândul tinerilor în vârstă de 15 ani, între cel mai scăzut și cel mai înalt nivel al statutului socioeconomic.

O populație sănătoasă și un sistem de sănătate eficace, accesibil și rezilient sunt premisele unei economii și societăți durabile. Prezenta anexă descrie succint starea de sănătate a populației și sistemul de sănătate din România.

Speranța de viață la naștere în România este a doua cea mai scăzută din UE, disparitatea dintre femei și bărbați fiind semnificativă. În 2021, o creștere abruptă (mai mult decât dublul) a mortalității raportate ca urmare a pandemiei de COVID-19 ⁽¹¹⁾ a dus la una dintre cele mai mari scăderi anuale ale speranței de viață din toate țările UE, reducerea fiind de 1,3 ani (graficul A16.1). În 2020, printre principalele cauze de deces s-au numărat bolile sistemului circulatoriu („bolile cardiovasculare”, rata mortalității cauzate de boala ischemică fiind de peste două ori mai mare decât media UE), urmate de cancer. Rata mortalității cauzate de cancer este peste media UE, determinată de cancerul pulmonar și, în ultimii ani, de cancerul colorectal. Acest lucru indică posibile deficiențe ale procedurilor de diagnosticare și ale rezultatelor tratamentelor oncologice.

Graficul A16.1: **Speranța de viață la naștere, în ani**

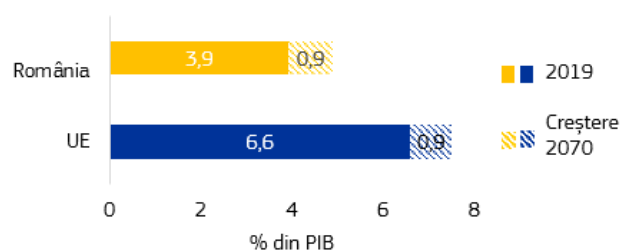

Sursa: Eurostat

Cheltuielile totale pentru sănătate pe cap de locuitor în 2020 au fost cele mai scăzute din UE, în pofida unei creșteri semnificative în ultimii 5 ani. Ponderea cheltuielilor publice pentru sănătate în totalul cheltuielilor publice este puțin sub media UE (și a scăzut în timpul pandemiei de COVID-19). Sistemul de sănătate este caracterizat de o utilizare excesivă a serviciilor spitalicești (numărul de paturi din spitale pentru terapie acută fiind relativ mare), ceea ce face ca cheltuielile pentru serviciile spitalicești (ca procent din totalul cheltuielilor cu asistența medicală) să depășească

media UE. Cheltuielile scăzute cu asistența medicală primară și ambulatorie – penultimul nivel din UE, atât în termeni relativi, cât și absoluți – sunt asociate faptului că nu este exploatat suficient rolul de „filtru” pe care trebuie să îl aibă asistența medicală primară în ceea ce privește stabilirea necesității sau a lipsei acesteia ca persoana în cauză să fie direcționată către asistența medicală de a doua linie (către specialiști). Reprezentând aproximativ 19 % din totalul cheltuielilor curente cu sănătatea, ponderea costurilor plătite din buzunarul gospodăriilor este peste media UE. Se preconizează creșterea cheltuielilor publice pentru sănătate cu 0,9 puncte procentuale din PIB până în 2070, în concordanță cu media UE (a se vedea anexa 11 și graficul A16.2).

Graficul A16.2: **Creșterea preconizată a cheltuielilor publice pentru îngrijirile medicale în perioada 2019-2070**

Scenariul de referință AWG.

Sursa: Comisia Europeană/EPC (2021).

În 2020, cheltuielile în materie de prevenție din România s-au ridicat la doar 2 % din totalul cheltuielilor cu îngrijirile medicale (comparativ cu 3,4 % pentru întreaga UE).

Acest nivel este scăzut. Alte șase state membre raportează, de asemenea, un nivel de până la 2 %. În raport cu 2019, în 2020 cheltuielile României cu prevenția au crescut cu 28 % (în comparație cu o creștere de 26 % pentru UE în ansamblul său). În UE, această creștere a fost determinată în principal de cheltuielile cu programele de depistare, supraveghere, control al bolilor și de răspuns la boli, ca parte a răspunsului în materie de sănătate publică la COVID-19. Pe lângă cheltuielile scăzute cu prevenția, au fost raportate provocări în domenii specifice, cum ar fi cancerul sau sănătatea mamei și a copilului. În mod evident, acest lucru indică nivelul general ridicat în rândul populației al mortalității care poate fi evitată. Consumul de antibiotice este semnificativ mai mare decât media UE și este în creștere (contrar tendinței generale de scădere din UE). Acest lucru generează și mai multe preocupări de sănătate publică cu privire la crearea rezistenței la antimicrobiene.

⁽¹¹⁾„Pe baza datelor furnizate direct de statele membre către ECDC în cadrul Sistemului european de supraveghere (date actuale la 13 aprilie 2023)”

Tabelul A16.1: **Principalii indicatori de sănătate**

	2017	2018	2019	2020	2021	Media UE (cel mai recent an)
Mortalitate prin cauze tratabile la 100 000 locuitori (mortalitate care se putea evita prin îngrijiri de sănătate de calitate optimă)	206,0	210,6	208,6	235,1	NA	91,7 (2020)
Mortalitate cauzată de cancer la 100 000 locuitori	275,6	273,2	264,1	260,3	NA	242,2 (2020)
Cheltuieli curente în domeniul sănătății, % PIB	5,2	5,6	5,7	6,3	NA	10,9 (2020)
Pondere publică a cheltuielilor în domeniul sănătății, % din cheltuielile curente în domeniul sănătății	78,7	79,7	80,5	80,3	NA	81,2 (2020)
Cheltuielile cu prevenirea, % din cheltuielile curente în domeniul sănătății	1,8	1,4	1,5	2,0	NA	3,4 (2020)
Paturi pentru terapie acută la 100 000 locuitori	525	529	533	556	NA	387,4 (2019)
Doctori la 1 000 locuitori *	2,9	3,0	3,2	3,3	NA	3,9 (2020)
Asistenți medicali la 1 000 locuitori *	7,0	7,2	7,5	7,7	NA	8,3 (2020)
Consumul de agenți antibacterieni pentru uz sistemic în cadrul comunității, doza zilnică definită la 1 000 locuitori (consum total pentru CY și CZ) **	NA	NA	24,0	23,7	24,3	14,5 (2021)

Notă: Media UE este ponderată pentru toți indicatorii, cu excepția (*) și (**), pentru care s-a utilizat media simplă la nivelul UE. Media simplă pentru (*) utilizează datele pentru anul 2020 sau pentru cel mai recent an, dacă primele nu sunt disponibile. Datele privind densitatea medicilor se referă la medicii practicanți pentru toate țările, cu excepția EL, PT (medici cu autorizație de practică) și SK (medici activi din punct de vedere profesional). Datele privind densitatea asistenților medicali se referă la asistenții medicali practicanți pentru toate țările, cu excepția FR, PT, SK (asistenți medicali activi din punct de vedere profesional) și EL (asistenți medicali care lucrează numai în spitale).

Sursa: Eurostat; cu excepția: ** ECDC

Rămânerea în urmă în asigurarea accesibilității la îngrijiri medicale reprezintă o provocare pentru sistemul de sănătate și este legată de deficitul de personal și de asistența medicală primară subdezvoltată.

România are una dintre cele mai ridicate rate ale nevoilor nesatisfăcute din UE, și anume 4,4 % (a se vedea anexa 14), diferențele fiind mari între grupurile de venituri și regiuni. Nivelurile scăzute de finanțare, reflectate în disponibilitatea scăzută a personalului și în costurile ridicate plătite de gospodăria din propriul buzunar, împiedică accesul la îngrijiri medicale de calitate. Numărul de consultații în serviciile de medicină de familie și în serviciile ambulatorii pe persoană pe an în România este printre cele mai scăzute din UE (4,6 față de 7). Accesul la îngrijirile medicale este influențat de penuria semnificativă și de dezechilibre teritoriale (nu numai în zonele rurale) în ceea ce privește personalul medical. În pofida numărului mare de noi absolvenți de medicină, disponibilitatea cadrelor medicale este sub media UE. Acest lucru se explică probabil prin rata ridicată a emigrării forței de muncă. Se estimează că la nivelul UE medicii și asistenții medicali formați în România reprezintă 12 % și, respectiv, 11 % din forța de muncă din domeniul sănătății care a emigrat ⁽¹¹²⁾. În plus, lipsa de integrare a diferitelor structuri de îngrijire constituie riscuri pentru succesul viitoarelor reforme planificate în domeniul sănătății.

România a alocat 9,8 % din resursele din cadrul planului de redresare și reziliență investițiilor în domeniul sănătății.

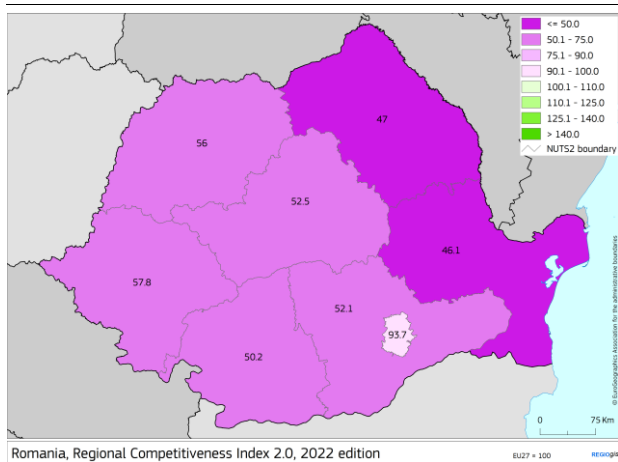
S-a alocat o sumă de aproximativ 2,85 miliarde EUR pentru un set ambițios de reforme și investiții, cu scopul de a consolida infrastructura fizică și digitală (măsurile legate de e-sănătate și telemedicină) și de a îmbunătăți calitatea, accesibilitatea și eficiența serviciilor de asistență medicală. Este planificat un cadru pentru dezvoltarea resurselor umane din domeniul sănătății și pentru profesionalizarea gestionării serviciilor de asistență medicală, cu scopul de a elimina lacunele în materie de resurse umane din sectorul sănătății. Prin înființarea Agenției Naționale pentru Dezvoltarea Infrastructurii în Sănătate (ANDIS), România urmărește îmbunătățirea capacității de planificare, gestionare și monitorizare a investițiilor strategice la scară largă destinate dezvoltării infrastructurii din domeniul sănătății. În general, scopul investițiilor este de a sprijini o agendă de reforme echilibrată prin asigurarea unei infrastructuri ambulatorii adecvate. Acest lucru ar trebui să contribuie la asigurarea unui acces sporit la servicii de asistență medicală mai bune (în special în ceea ce privește serviciile de medicină de familie) și la o dezvoltare mai echilibrată din punct de vedere teritorial a serviciilor de sănătate (care să acopere mai bine zonele sau comunitățile insuficient deservite).

⁽¹¹²⁾A se vedea: baza de date a profesiilor reglementate, <https://ec.europa.eu/growth/toolsdatabases/regprof/home>.

Prezenta anexă descrie dinamica economică și socială regională din România, oferind informații actualizate privind coeziunea economică, socială și teritorială la nivelul regiunilor și între regiunile României în comparație cu UE în ansamblu și principalele provocări regionale în materie de redresare economică.

Disparitățile regionale din România se mențin la un nivel foarte ridicat. Acest lucru este cauzat de productivitatea muncii și de decalajele în materie de investiții și de ocupare a forței de muncă dintre capitală și restul regiunilor. Cu toate acestea, regiunile din România au recuperat decalajul în ceea ce privește PIB-ul pe cap de locuitor și s-au apropiat de media UE (de la 52 % din media UE pe cap de locuitor în 2010 la 74 % în 2021), dar disparitățile regionale persistă. În regiunea capitalei, PIB-ul pe cap de locuitor este de 166 % din media UE, urmată de Regiunea Vest, unde ponderea este de 75 %. PIB-ul pe cap de locuitor variază între 49 % și 71 % din media UE în celelalte regiuni. Deși cinci regiuni, inclusiv regiunea capitalei, au înregistrat un ritm al creșterii mai mare decât media UE, una dintre cele mai sărace trei regiuni, Regiunea Nord-Est, a înregistrat o scădere a PIB-ului pe cap de locuitor între 2010 și 2021.

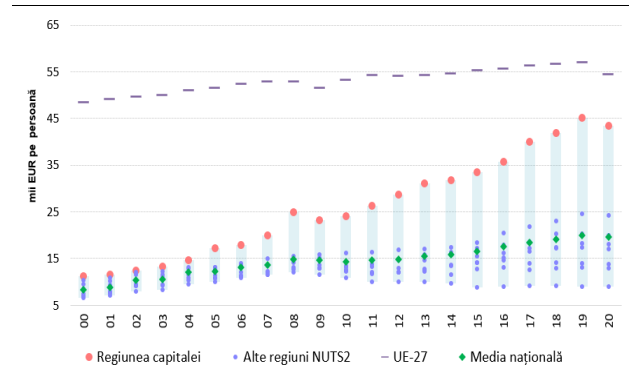
Harta A17.1: **Indicele competitivității regionale în regiunile din România (2022)**

Disparitățile în ceea ce privește PIB-ul pe cap de locuitor dintre capitală și restul țării reflectă disparitățile în productivitatea muncii. În 2020, productivitatea muncii în România (de 76 %) s-a situat sub media UE. Productivitatea muncii a variat considerabil între regiuni, de la 143 % în regiunea capitalei (București-Ilfov), la 43 % în Regiunea Nord-Est, cea mai slab dezvoltată regiune a țării. Se

înregistrează, de asemenea, diferențe semnificative în ceea ce privește creșterea productivității. Ritmul cel mai rapid de creștere a productivității reale s-a înregistrat în perioada 2011-2020 în Regiunea Vest (6,28 %), urmată de regiunea capitalei (6,09 %). Celelalte regiuni au înregistrat o creștere mai lentă a productivității, dar, cu excepția Regiunii Sud-Muntenia și a Regiunii Sud-Vest Oltenia, ritmul creșterii a fost mai rapid decât media UE (productivitatea a scăzut în regiunea cel mai puțin dezvoltată, respectiv Regiunea Nord-Est). Evoluția productivității muncii (a se vedea graficul A17.1) arată că toate regiunile recuperează decalajul față de media UE, regiunea capitalei tinzând spre convergență în cel mai rapid ritm (133 % în 2018; 143 % în 2020) și Regiunea Nord-Est în cel mai lent ritm (39 % în 2018; 43 % în 2020). Un obstacol în calea dezvoltării teritoriale este lipsa unor active esențiale, cum ar fi infrastructura de transport și lucrătorii calificați, în regiunile mai puțin dezvoltate, corelată cu lipsa capacității administrative în toate regiunile. În unele regiuni, abandonul școlar timpuriu a fost de peste 20 % în rândul persoanelor cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani, iar ocuparea forței de muncă în sectoarele de înaltă tehnologie și cheltuielile pentru CD sunt la niveluri extrem de scăzute.

Graficul A17.1: **Evoluția productivității muncii [valoarea adăugată brută (VAB) reală pe lucrător] în România (2000-2020)**

Sursa: EUROSTAT

Rezultatele în materie de inovare sunt slabe, iar investițiile în C-D (0,5 % din PIB în 2019) se mențin cu mult sub media UE de 2,3 %. Numai regiunea capitalei are o intensitate a C-D mai mare decât media națională (1,1 % din PIB), ca urmare a ratelor mai ridicate de ocupare a forței de muncă în sectoarele de înaltă tehnologie și în serviciile cu grad ridicat de cunoștințe. În 2020, 10 % din locurile de muncă din regiunea capitalei erau în sectoare de înaltă tehnologie, iar

Tabelul A17.1: Indicatorsi specifici la nivel regional în România

Denumirea regiunii	PIB pe locuitor (standard al puterii de cumpărare/SPC)	Productivitatea [Valoarea adăugată brută (SPC) pe angajat]	Creșterea productivității reale	Creșterea PIB-ului pe locuitor	Creșterea populației	Rata șomajului	Persoane expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială	Persoane care au părăsit timpuriu școala	Cheltuieli cu C-D	Utilizarea internetului de către persoane: interacțiunea cu autoritățile publice	Indicele competitivității regionale
	UE-27=100, 2021	UE-27=100, 2021	Variația % medie față de anul anterior, 2011-2020	Variația % medie față de anul anterior, 2010-2020	Total variație %, 2011-2020	% din populația activă, 2021	% din populația activă, 2021	% din populația în vârstă de 18-24 ani, 2021	% din PIB, 2019	% persoane în ultimele 12 luni, 2021	Intervalul 0-100, 2022
Uniunea Europeană	100	100	0,23	0,60	1,7	7,0	21,70	9,7	2,32	58	100,0
România	74	86	3,24	3,48	-5,1	5,6	22,60	15,3	0,48	15	56,4
Nord-Vest	70	79	3,97	4,78	-2,6	3,1	14,10	16,3	0,18	13	56,0
Centru	71	94	2,13	3,09	-2,6	5,1	20,20	20,2	0,31	17	52,5
Nord-Est (RO)	49	51	-2,03	-0,28	-4,1	6,8	35,60	15,3	0,30	12	47,0
Sud-Est	59	75	3,32	4,10	-8,1	6,0	30,50	22,9	0,08	13	46,1
Sud - Muntenia	57	70	0,32	0,56	-9,1	7,7	23,00	15,1	0,36	10	52,1
București - Ilfov	166	162	6,09	6,80	2,0	3,5	2,90	7,9	1,07	28	93,7
Sud-Vest Oltenia	58	66	0,27	0,63	-9,4	9,2	30,50	10,5	0,12	14	50,2
Vest	75	96	6,28	6,23	-4,2	3,5	20,70	10,3	0,38	12	57,8

Sursa: EUROSTAT

În 2021, 44,7 % din locurile de muncă din regiunea capitalei erau în domeniul serviciilor cu grad ridicat de cunoștințe. Ambele cifre sunt peste media UE.

Disparitățile digitale persistă între regiunile României. Adoptarea TIC este scăzută. România se situează pe ultimul loc din UE în ediția din 2022 a indicelui economiei și societății digitale (DESI), înregistrând, de asemenea, cea mai mică creștere anuală din UE. În 2021, numai 15 % din populație utiliza internetul pentru a interacționa cu autoritățile publice, în comparație cu media UE de 58 %. Această pondere este de 28 % în București-Ilfov, dar foarte scăzută în toate regiunile mai puțin dezvoltate, variind de la 10 % în Regiunea Sud-Muntenia la 17 % în Regiunea Centru.

Toate regiunile mai puțin dezvoltate s-au confruntat cu fenomenul depopulării. Populația din toate regiunile mai puțin dezvoltate a scăzut într-o măsură diferită în perioada 2011-2020. Cele două regiuni cele mai afectate au fost Sud-Muntenia și Sud-Vest Oltenia, ale căror populații au scăzut cu 9,1 % și, respectiv, 9,4 %. Aceste reduceri s-au datorat atât evoluțiilor naturale negative, cât și exodului net negativ, cea mai mare pondere a persoanelor părăsind cele mai sărace trei regiuni mai puțin dezvoltate.

Ponderea populației expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială (AROE) este cea mai ridicată din UE, înregistrându-se disparități majore între regiunile mai puțin dezvoltate (ponderea varia de la 25 % în Regiunea

Nord-Vest la 50,3 % în Regiunea Sud-Est) și regiunea capitalei, unde ponderea este de 16,4 %. Salariile sunt relativ mici, iar ratele sărăciei sunt ridicate în regiunile în care o mare parte a forței de muncă este concentrată în sectoare cu productivitate scăzută. Acest lucru are un impact negativ asupra coeziunii sociale. Diferențele în ceea ce privește productivitatea, investițiile, educația și sărăcia se reflectă doar parțial în cifrele privind piața forței de muncă. În 2021, rata șomajului a fost scăzută (5,6 % în total), variind de la 3,1 % în Regiunea Nord-Vest la 7,7 % în Regiunea Sud-Muntenia și la 9,2 % în Regiunea Sud-Vest Oltenia, singurele două regiuni care se situează peste media UE. Creșterea constantă scăzută a populației și emigrația forței de muncă calificate generează deficite semnificative de forță de muncă. Decalajul dintre mediul rural și cel urban este considerabil. Rata șomajului în 2021 a fost de 8,4 % în zonele rurale, comparativ cu 2,8 % în orașe, iar rata abandonului școlar a fost de 23,2 % în zonele rurale, față de 4,5 % în orașe.

Toate regiunile României au fost afectate de pandemia de COVID-19. Consecințele socioeconomice ale pandemiei par să fi fost resimțite mai puternic nu numai în regiunile care depind în mare măsură de turism și în regiunile de frontieră, ci și în regiunea capitalei. PIB-ul pe cap de locuitor a scăzut în toate regiunile din România în perioada 2019-2020. Impactul pandemiei s-a resimțit cel mai mult (-1,9 %) în regiunea cea mai dezvoltată a țării, București-Ilfov, și mai puțin în regiunile mai puțin dezvoltate (scăderea a variat de la -1,1 % în Regiunea Centru la -0,2 % în

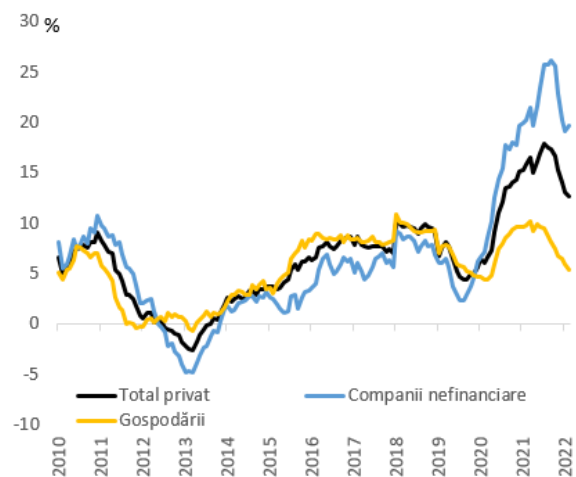
Regiunea Nord-Est și Regiunea Sud-Vest Oltenia). Prin urmare, disparitățile regionale în ceea ce privește PIB-ul pe cap de locuitor au scăzut ușor în România în comparație cu perioada de dinainte de pandemie.

România are un sector bancar restrâns, gradul de intermediere financiară fiind, în ansamblu, redus. În al treilea trimestru al anului 2022, activele totale ale instituțiilor financiare monetare au reprezentat echivalentul a 54,6 % din PIB, cea mai scăzută rată din UE, unde media este de 276,8 %. Acest lucru se explică parțial prin: (i) ponderea mare a firmelor subcapitalizate în România; (ii) disciplina insuficientă în materie de plăți în economia reală și (iii) ponderea ridicată a împrumuturilor de la acționari și a creditelor comerciale în totalul datoriei companiilor. Nivelurile scăzute de alfabetizare financiară în rândul debitorilor și digitalizarea inadecvată ⁽¹¹³⁾ împiedică, de asemenea, dezvoltarea intermedierei financiare în România.

Sectorul bancar din România este, în general, stabil și a rezistat relativ bine în fața incertitudinilor create de pandemia de COVID-19, dar există în continuare vulnerabilități. Capitalizarea sectorului bancar a fost relativ stabilă timp de mai mulți ani, rata de adecvare a capitalului fiind de 20,5 % în al treilea trimestru al anului 2022, cifră care este peste media UE de 18,6 % și ușor sub nivelurile de dinainte de pandemie. Ușoara scădere a ratei de adecvare a capitalului comparativ cu anul precedent este în principal urmarea: (i) raportării la piață a pierderilor generate de instrumentele financiare evaluate la valoarea justă în urma modificării în sens ascendent a ratei dobânzii și (ii) distribuirii dividendelor. Regulamentul revizuit privind cerințele de capital („soluția rapidă” CRR) a avut un impact pozitiv asupra capitalului, deoarece băncile române dețin o pondere ridicată a activelor investite în instrumente de datorie suverană [21,8 % în al treilea trimestru al anului 2022 ⁽¹¹⁴⁾]. CRR revizuit a sprijinit lichiditatea băncilor, dar a sporit riscul ca legătura dintre entitățile suverane și bănci să afecteze capitalul. Deși provizioanele pentru pierderi din credite au crescut în timpul pandemiei, profitabilitatea s-a menținut la un nivel solid pe parcursul întregii perioade de pandemie și s-a îmbunătățit apoi în primele trei trimestre ale anului 2022 datorită veniturilor nete din dobânzi mai mari și activității de creditare în creștere. Activitatea de creditare a crescut mai rapid decât

cea de atragere de depozite, ceea ce a dus la un raport credite acordate/depozite atrase mai mare decât în 2021 până în trimestrul al treilea al anului 2022 (71,8 %), raport care este similar cu nivelurile de dinainte de pandemie. Rentabilitatea financiară a băncilor a atins cel mai înalt nivel din 2017 în al trimestrul al treilea al anului 2022 (16,2 %). Activitatea operațională a băncilor s-a îmbunătățit atât în contextul digitalizării sporite, cât și al numărului mai mic de angajați și de sucursale, astfel încât raportul dintre costuri și venituri a scăzut la 48,4 % în al treilea trimestru al anului 2022, cel mai scăzut nivel din 2017 până în prezent. Efectele secundare ale războiului din Ucraina prezintă riscuri pentru sector, din cauza impactului macroeconomic negativ al războiului. Totodată, riscul de atacuri cibernetice a crescut în ultimii ani.

Graficul A18.1: **Evoluția activității de creditare**

Sursa: BCE.

Ca urmare a înăspririi progresive a poziției de politică monetară și a creșterii incertitudinii economice, este important să se mențină soliditatea sectorului bancar și un flux sănătos de credite către economia reală.

Activitatea de creditare în cazul gospodăriilor și, în special, al companiilor nefinanciare a crescut semnificativ în timpul pandemiei, pe fondul măsurilor de sprijin guvernamental ⁽¹¹⁵⁾, al ratelor scăzute ale dobânzii și al moratoriilor privind rambursarea datoriei private. În cazul gospodăriilor, activitatea de creditare a crescut cu

⁽¹¹³⁾Indicele economiei și societății digitale, 2021.

⁽¹¹⁴⁾BNR, Raport asupra stabilității financiare, decembrie 2022.

⁽¹¹⁵⁾În prezent, există două scheme naționale de garanții: <https://www.fngcimm.ro/>.

Tabelul A18.1: Indicators privind soliditatea financiară

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	UE	Mediană
Totalul activelor din sectorul bancar (% din PIB)	53,0	50,6	49,8	56,5	58,4	54,6	276,8	207,9
Pondere (active totale) celor mai mari cinci bănci (%)	59,5	61,6	62,6	62,4	62,5	-	-	68,7
Pondere (active totale) instituțiilor interne de credit (%)¹	22,7	25,1	26,4	29,4	31,8	31,9	-	60,2
Creșterea creditelor către companii nefinanciare (variație % anuală)	5,1	9,3	6,0	6,7	20,0	19,1	-	9,1
Creșterea creditelor către gospodării (variație % anuală)	8,5	10,9	7,0	4,7	9,7	6,0	-	5,4
Indicatori privind soliditatea financiară:¹								
- credite neperformante (% din totalul împrumuturilor)	6,6	5,0	4,3	3,9	3,4	2,9	1,8	1,8
- rata de acoperire a capitalului (%)	19,4	19,7	21,0	23,5	22,2	20,5	18,6	19,8
- rentabilitatea financiară (%) ²	11,7	13,6	12,3	9,0	13,1	16,2	6,1	6,6
Raportul cheltuieli/venituri (%)¹	54,9	53,5	53,4	51,4	51,1	48,4	60,6	51,8
Raportul credite acordate/depozite atrase (%)¹	69,2	71,7	72,0	67,6	68,6	71,8	88,6	78,0
Lichiditatea băncii centrale ca % din datorii	-	0,0	0,0	0,1	1,2	0,0	-	2,9
Datoriile sectorului privat (% din PIB)	51,3	47,1	46,5	48,0	47,9	-	-	120,7
Spreadul ratei dobânzii pe termen lung față de Bund (puncte de bază)	364,1	429,0	479,2	440,3	399,8	634,0	-	93,3
Rata finanțării pieței (%)	29,7	27,5	27,2	27,8	25,5	-	50,8	40,0
Obligațiuni verzi din totalul obligațiunilor emise (%)	-	-	-	-	0,4	0,5	3,9	2,3
	1-3	4-10	11-17	18-24	25-27			

Colorile indică clasamentul în funcție de rezultate al celor 27 de state membre ale UE.

(1) Cele mai recente date: al treilea trimestru al anului 2022.

(2) Datele sunt anualizate.

Sursa: BCE, Eurostat, S&P Global Capital IQ Pro

6 % în al treilea trimestru al anului 2022 comparativ cu al treilea trimestru al anului 2021, în timp ce împrumuturile acordate companiilor nefinanciare au crescut cu 19 %. Expansiunea creditului a generat profituri mai mari pentru bănci, sporind în același timp legăturile acestora cu datoria suverană. Totodată, calitatea activelor deținute de băncile din România a continuat să se îmbunătățească, în contextul în care creditele neperformante au scăzut constant în ultimii ani. Rata creditelor neperformante la nivelul întregului sistem a fost de 2,9 % în al treilea trimestru al anului 2022, mai puțin de jumătate din nivelul din 2017, dar totuși peste media UE de 1,8 %. Această tendință s-ar putea inversa în cazul în care condițiile macroeconomice se vor deteriora. Într-adevăr, se poate observa deja un anumit grad de deteriorare macroeconomică în ușoara creștere a ratei creditelor depreciate ⁽¹¹⁶⁾ conform datelor din iulie 2022. De asemenea, conform scenariului macroeconomic de referință al băncii centrale a țării, Banca Națională a României (BNR) ⁽¹¹⁷⁾, în cazul companiilor nefinanciare care au contractat împrumuturi bancare, probabilitatea medie de neîndeplinire a obligațiilor de plată este estimată la un nivel de aproape două ori mai mare decât în perioada precedentă. BNR subliniază, de asemenea, că o parte semnificativă a creditelor ipotecare este expusă riscului de rată a dobânzii. Acest risc ar putea fi agravat și mai mult de actualul cadru legislativ, care nu favorizează cesiunea împrumuturilor. Pe viitor, băncile

anticipează, de asemenea, condiții de creditare mai restrictive ⁽¹¹⁸⁾. Alături de înăsprirea politicii monetare de către BNR ca răspuns la inflația ridicată, aceste condiții de creditare mai stricte ar putea contribui la o încetinire a activității de creditare. În contextul deteriorării perspectivelor de creștere economică mondială și al dezechilibrelor semnificative din economia României, Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială a decis să majoreze amortizorul anticiclic cu 0,5 puncte procentuale, până la 1 %, în octombrie 2023.

Piața pensiilor private a crescut puternic, în pofida episoadelor de volatilitate care s-au înregistrat de-a lungul anilor. Activele sectorului financiar nebancau au reprezentat 11,87 % din PIB în al treilea trimestru al anului 2022, peste jumătate din acestea fiind deținute de fonduri de pensii private. Valoarea totală a activelor acestora a ajuns la 92 de miliarde RON (aproximativ 18,8 miliarde EUR) în al treilea trimestru al anului 2022, ușor mai scăzută în termeni nominali decât valoarea de la sfârșitul anului 2021 și, de asemenea, mai mică în raport cu PIB-ul [în al treilea trimestru al anului 2022, activele de pensii au fost de 6,78 % din PIB față de 7,83 % din PIB la sfârșitul anului 2021 ⁽¹¹⁹⁾]. În ceea ce privește structura, 63 % din investiții au fost în obligațiuni de stat în septembrie 2022, cu 3 puncte procentuale mai mult în obligațiuni de

⁽¹¹⁶⁾BNR, Buletin lunar, octombrie 2022.

⁽¹¹⁷⁾BNR, Raport asupra stabilității financiare, decembrie 2022.

⁽¹¹⁸⁾BNR, Sondaj privind creditarea companiilor nefinanciare și a populației, noiembrie 2022.

⁽¹¹⁹⁾Raport lunar, ASF România.

stat decât în decembrie 2021, ceea ce ar putea explica scăderea ratei de rentabilitate. Toate fondurile de pensii din România au înregistrat rate de rentabilitate anualizate mai scăzute în 2022 din cauza expunerii considerabile la obligațiunile de stat, care au pierdut din valoare ca urmare a creșterii ratei inflației și a dobânzilor. S-ar putea obține un echilibru mai eficient între risc și randament prin diversificarea portofoliilor de pensii, dar dezvoltarea limitată a pieței interne a valorilor mobiliare nu favorizează această strategie. De asemenea, legislația actuală limitează posibilitățile fondurilor de pensii de a deține anumite clase de active. Aceste limitări ar putea împiedica fondurile să își asume riscuri excesive, dar, în același timp, restrâng opțiunile de diversificare ale fondurilor.

Sectorul asigurărilor se confruntă din nou cu riscuri sporite ca urmare a falimentului recent al unuia dintre cei mai mari asigurători generali. După falimentul principalei societăți de asigurări care furniza polițe de asigurare auto în 2021 și deficiențele observate la al doilea cel mai mare asigurător ⁽¹²⁰⁾, se părea că piața a rezistat bine în fața crizei. Deși mai scăzute decât în 2021, fondurile proprii eligibile ale sectorului au fost suficiente pentru a acoperi cerințele de capital de solvabilitate (SCR) în al doilea trimestru al anului 2022, în timp ce primele brute subscrise au crescut cu aproximativ 37 % în perioada cuprinsă între al doilea trimestru al anului 2021 și al doilea trimestru al anului 2022. Cu toate acestea, piața este caracterizată în continuare de un grad ridicat de concentrare – atât în ceea ce privește expunerea în funcție de tipul de asigurare, cât și în ceea ce privește numărul de întreprinderi. Din totalul primelor brute subscrise, în iunie 2022 83 % erau pentru asigurări generale (iar din acestea, 65 % erau pentru asigurări auto). În septembrie 2022, principalii doi furnizori de asigurări de răspundere civilă auto dețineau o cotă de piață cumulată de 51,66 %, din care Euroins România deținea 31,04 %. În urma mai multor acțiuni de control inițiate de autoritatea de supraveghere din România, s-a concluzionat că, printre alte nereguli, asigurătorul nu a întrunit fondurile eligibile necesare pentru a acoperi SCR și cerința de capital minim (MCR). Prin urmare, Consiliul ASF a decis să retragă autorizația de

funcționare a Euroins România și să deschidă procedura de faliment ⁽¹²¹⁾. Atribuțiile conducerii societății au fost suspendate și, până la numirea lichidatorului judiciar, Fondul de Garantare a Asiguraților (FGA) a fost numit drept administrator interimar al societății, având sarcina de a asigura administrarea și gestionarea activității asigurătorului și de a adopta măsurile necesare pentru conservarea patrimoniului.

⁽¹²⁰⁾Primii doi asigurători, City Insurance și Euroins România, au acumulat aproximativ 75 % din portofoliul de asigurări RCA din România în 2020.

⁽¹²¹⁾<https://asfromania.ro/ro/a/2710/autoritatea-de-supraveghere-financiara-retrage-autorizatia-de-functionare-a-euroins-romania-si-constata-starea-de-insolventa-a-societatii>

ANEXA 19: FISCALITATEA

Prezenta anexă oferă o imagine de ansamblu bazată pe indicatori a sistemului fiscal al României. Anexa include informații privind structura fiscală (tipurile de impozite din care România obține cea mai mare parte a veniturilor), sarcina fiscală asupra lucrătorilor, progresivitatea și efectul redistributiv al sistemului fiscal. Anexa oferă, de asemenea, informații privind colectarea taxelor și impozitelor și respectarea normelor fiscale.

Veniturile fiscale ale României din toate sursele majore de venituri sunt relativ scăzute în raport cu PIB-ul. Tabelul A19.1 arată că veniturile fiscale ale României ca procent din PIB au fost cu mult sub nivelul agregat al UE în 2021, deși au înregistrat o ușoară creștere în ceea ce privește impozitele pe consum și pe capital în comparație cu 2020. Raportul dintre veniturile din impozitul pe veniturile salariale și veniturile fiscale totale a fost cu mult sub nivelul agregat al UE (a se vedea graficul A19.1). Toate principalele surse de venituri fiscale (exprimate ca % din PIB) s-au situat sub nivelul agregat al UE. Acest lucru indică faptul că există marjă pentru a recurge într-o mai mare măsură la bazele de impozitare de la toate nivelurile. Veniturile din impozitele pe proprietate și din impozitele recurente pe proprietate, care se numără printre impozitele cel mai puțin dăunătoare creșterii economice, au fost comparativ scăzute (exprimate ca % din PIB și ca % din totalul taxelor și impozitelor). Performanța sistemului fiscal ar trebui privită în contextul deteriorării finanțelor publice. Acest lucru sugerează că ar putea exista marjă pentru a utiliza într-o mai mare măsură tipurile de taxe și impozite subutilizate, cum ar fi impozitele și taxele salariale și impozitele și taxele recurente pe proprietate.

Planul de redresare și reziliență al României prevede o revizuire a cadrului fiscal. Scopul revizuirii sistemului fiscal prevăzute în PNRR este de a identifica denaturările și domeniile în care legislația fiscală relevantă ar trebui ajustată, în special în ceea ce privește impozitul pe profit, impozitul pe venitul persoanelor fizice și contribuțiile la asigurările sociale, precum și impozitarea proprietăților, pentru a putea decide cu privire la retragerea treptată a stimulentele fiscale excesive. De asemenea, PNRR prevede un nou sistem fiscal care să susțină decarbonizarea rutieră în conformitate cu principiul „poluatorul plătește” și cu alte principii ale taxelor de mediu. Reforma Codului Fiscal, adoptată în iulie 2022, a

introdus o cotă mai mare pentru impozitarea dividendelor, a majorat o parte din cotele reduse de TVA și a contribuit la reducerea dimensiunii facilității fiscale acordate microîntreprinderilor și

întreprinderilor din anumite sectoare. Cu toate acestea, reforma a introdus, de asemenea, o revizuire a sistemului de acordare a deducerilor personale pentru contribuabilii care obțin venituri din salarii, introducând alte scutiri în sistem. În fine, partea reformei privind impozitarea proprietăților, care ar fi avut un efect pozitiv asupra veniturilor publice, nu a fost adoptată.

România are un sistem fiscal forfetar, care este foarte puțin progresiv, spre deosebire de media UE. România are un sistem fiscal forfetar și una dintre cele mai scăzute cote din UE de impozitare a impozitului pe venitul persoanelor fizice (doar 10 %). Graficul A19.2 arată că, în 2021, în România sarcina fiscală asupra costului forței de muncă a fost mai mare decât media UE, respectiv pentru persoanele necăsătorite sarcina fiscală era de 50 % din nivelul salariului mediu, pentru salariile medii sarcina fiscală era aproape de media UE și pentru nivelurile mai ridicate ale veniturilor sarcina fiscală era sub media UE. În cazul persoanelor care contribuie cu un al doilea venit la veniturile familiei și care au un nivel salarial corespunzător nivelului de 67 % din salariul mediu, sarcina fiscală asupra costului forței de muncă a fost aproape de media UE. O sarcină fiscală relativ ridicată asupra costului forței de muncă în cazul persoanelor cu venituri salariale mici poate reduce cererea de forță de muncă pentru lucrătorii slab calificați. Progresivitatea limitată a sistemului fiscal contribuie, de asemenea, la capacitatea scăzută a sistemului fiscal și de prestații sociale de a redistribui veniturile. Impozitele și prestațiile sociale au redus coeficientul Gini (măsura inegalității veniturilor) în 2021, însă doar cu 6,4 puncte procentuale, ceea ce este cu mult sub media UE de 7,8 puncte procentuale (a se vedea tabelul A19.1).

Tabelul A19.1: **Indicatori de impozitare**

	România					UE-27					
	2010	2019	2020	2021	2022	2010	2019	2020	2021	2022	
Structura fiscală	Total taxe și impozite (inclusiv cotizațiile sociale efective obligatorii) (% din PIB)	25,8	25,9	26,1	26,5		37,9	39,9	40,0	40,6	
	Impozite și taxe salariale (ca % din PIB)	10,8	12,0	12,8	12,1		20,0	20,7	21,3	20,9	
	Taxe și impozite pe consum (ca % din PIB)	11,1	10,1	9,9	10,4		10,8	11,1	10,7	11,2	
	Taxe și impozite pe capital (ca % din PIB)	4,0	3,8	3,3	4,0		7,1	8,1	8,0	8,5	
	Total taxe și impozite pe proprietate (ca % din PIB)	0,8	0,6	0,6	0,6		1,9	2,2	2,2	2,2	
	Taxe și impozite recurente pe bunuri imobile (ca % din PIB)	0,7	0,5	0,5	0,5		1,1	1,2	1,2	1,1	
	Taxe de mediu ca % din PIB	2,1	2,1	1,9	2,0		2,4	2,4	2,2	2,2	
Progresivitate și echitate	Sarcina fiscală asupra costului forței de muncă la 50 % din salariul mediu (persoană necăsătorită) (*)	42,3	36,6	36,9	37,2	37,6	33,9	32,3	31,9	32,1	31,7
	Sarcina fiscală asupra costului forței de muncă la 100 % din salariul mediu (persoană necăsătorită) (*)	44,6	38,3	38,3	38,3	38,3	41,0	40,1	39,9	39,7	39,7
	Impozitul pe profit - cote de impozitare medii efective (1) (*)		14,4	14,4	14,4			19,5	19,4	19,1	
	Diferența în coeficientul Gini înainte și după impozitare și transferuri sociale în numerar (pensiile sunt excluse din transferurile sociale) (2) (*)	6,3	6,8	6,9	6,4		8,6	7,7	8,1	7,8	
Administrarea și conformitatea fiscale	Arierate fiscale: datoria fiscală totală la sfârșit de an (inclusiv datorii considerate neîncasabile) / total venituri (în %) (*)		41,2	48,0				31,6	40,7		
	Deficitul de încasare a TVA (% din valoarea totală a TVA-ului datorat)		35,5	35,7				11,0	9,1		

(1) Cota efectivă de impozitare prospectivă (OCDE).

(2) O valoare mai mare indică un impact redistributiv mai puternic al impozitării.

(*) Media simplă pentru UE-27.

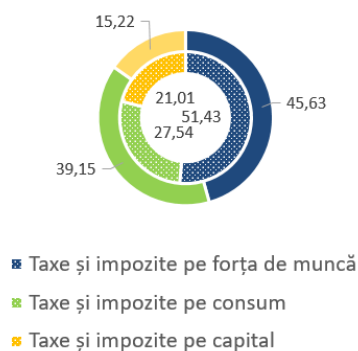
Pentru mai multe date privind veniturile fiscale, precum și metodologia aplicată, a se vedea Comisia Europeană, Direcția Generală Impozitare și Uniune Vamală, *Taxation trends in the European Union: data for the EU Member States, Iceland, Norway and United Kingdom*: ediția 2021, Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2021, <https://data.europa.eu/doi/10.2778/843047> și pagina web *Data on Taxation*, https://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation_en.

Pentru mai multe detalii privind deficitul de încasare a TVA, a se vedea Comisia Europeană, Direcția Generală Impozitare și Uniune Vamală, *VAT gap in the EU: report 2022*, Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2778/109823>.

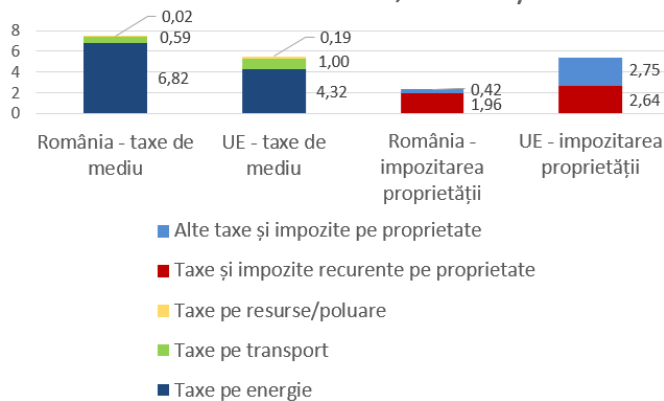
Sursa: Comisia Europeană, OCDE.

Graficul A19.1: **Venituri fiscale din diferite tipuri de taxe și impozite ca % din impozitarea totală**

Ponderea veniturilor fiscale în 2021, România (cercul exterior) și UE (cercul interior)

Taxele de mediu și pe proprietate ca % din totalul veniturilor fiscale, România și UE

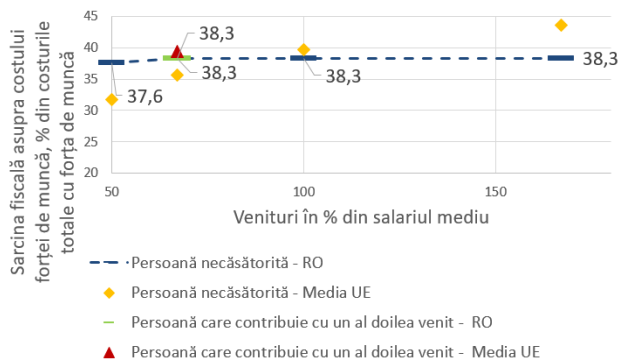
Sursa: Comisia Europeană

Există marjă de creștere a gradului de conformitate și de îmbunătățire a rezultatelor administrației fiscale române. În 2020, deficitul de conformitate în materie de TVA (diferența dintre veniturile efectiv colectate și obligația fiscală teoretică) a crescut la 35,7 % din datoria totală în materie de TVA. România are în continuare cel mai mare deficit de conformitate în materie de TVA din UE. Pentru a îmbunătăți administrarea fiscală și conformarea fiscală, Planul de redresare și reziliență al României

include măsuri de consolidare a capacității și a eficacității sistemelor de control fiscal, inclusiv prin consolidarea digitalizării administrației fiscale (de exemplu, introducerea raportării digitale și a caselor de marcat online pentru TVA și digitalizarea interacțiunii cu administrația fiscală prin extinderea spațiului privat virtual). În plus, printre inițiativele viitoare prevăzute de PNRR se va număra o platformă Big Data care să analizeze cu acuratețe și în timp util volume mari de date și unificarea diferitelor baze de date pentru a

alimenta sistemul integrat de gestionare a riscurilor fiscale.

Graficul A19.2: **Sarcina fiscală asupra costului forței de muncă în cazul persoanelor necăsătorite și al persoanelor care contribuie cu un al doilea venit la veniturile familiei, ca % din costurile totale ale forței de muncă, 2022**

Sarcina fiscală asupra costului forței de muncă în cazul persoanelor care contribuie cu un al doilea venit la veniturile familiei presupune ca veniturile salariale ale persoanei care contribuie cu primul venit să fie 100 % din salariul mediu și să nu aibă copii în întreținere.

Sursa: Comisia Europeană

Tabelul A20.1: **Principalii indicatori economici și financiari**

	2004- 2007	2008- 2012	2013- 2019	2020	2021	2022	previziune	
							2023	2024
PIB real (variație anuală)	7,6	1,1	4,0	-3,7	5,8	4,7	3,2	3,5
Creștere potențială (variație anuală)	6,4	2,5	3,6	3,4	2,8	2,9	3,3	3,2
Consum privat (variație anuală)	12,8	0,6	5,0	-3,9	8,1	5,5	3,8	3,2
Consum public (variație anuală)	1,9	1,2	2,2	1,1	1,3	4,3	-0,9	3,1
Formarea brută de capital fix (variație anuală)	23,6	-3,3	3,2	1,1	1,9	8,0	7,0	8,0
Exporturi de bunuri și servicii (variație anuală)	13,9	7,0	9,6	-9,5	12,6	9,6	4,0	4,8
Importuri de bunuri și servicii (variație anuală)	27,9	1,3	10,2	-5,2	14,9	9,9	5,1	5,5
Contribuția la creșterea PIB-ului								
Cerere internă (variație anuală)	15,2	-0,6	4,1	-2,0	5,6	6,1	4,0	4,5
Stocuri (variație anuală)	-1,4	-0,1	0,3	-0,2	1,7	-0,6	0,0	-0,5
Exporturi nete (variație anuală)	-6,4	1,3	-0,5	-1,5	-1,5	-0,7	-0,8	-0,6
Contribuția la creșterea potențială a PIB-ului:								
Total muncă (ore) (variație anuală)	-0,8	-1,1	-0,1	0,1	0,0	0,0	0,3	-0,1
Acumulare capital (variație anuală)	2,0	2,3	1,0	1,5	1,4	1,6	1,7	1,8
Productivitatea totală a factorilor (variație anuală)	5,1	1,3	2,7	1,8	1,3	1,3	1,3	1,4
Deviație PIB	4,5	-0,6	-0,6	-5,6	-2,9	-1,1	-1,2	-0,9
Rata șomajului	8,9	8,5	7,1	6,1	5,6	5,6	5,4	5,1
Deflatorul PIB (variație anuală)	13,4	6,7	3,8	4,1	5,2	13,4	10,7	5,8
Indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC, variație anuală)	8,1	5,7	1,7	2,3	4,1	12,0	9,7	4,6
IAPC, mai puțin energia și și alimentele neprelucrate (variație anuală)	7,4	5,8	1,7	3,3	3,1	8,8	10,9	6,2
Remunerarea nominală pe salariat (variație anuală)	15,8	7,8	9,5	4,0	1,9	11,1	9,6	6,7
Productivitatea muncii (reală, ore lucrate, variație anuală)	7,8	3,3	4,1	1,0	1,1	4,4	3,2	3,1
Costul unitar al muncii (CUM, întreaga economie, variație anuală)	7,4	4,6	5,2	5,8	-1,9	6,2	5,9	3,2
Costul unitar real al muncii (variație anuală)	-5,3	-1,9	1,4	1,6	-6,8	-6,3	-4,3	-2,5
Rata reală efectivă de schimb (CUM, variație anuală)	9,0	-3,4	3,0	-0,4	-4,1	2,1	-0,2	-0,6
Rata reală efectivă de schimb (IAPC, variație anuală)	8,8	-2,6	0,2	0,8	0,0	2,2	.	.
Rata economiilor nete a gospodăriilor (economii nete ca procent din venitul net disponibil)								
Fluxul de credite către sectorul privat, consolidat (% din PIB)	14,0	3,0	0,4	1,3	3,8	.	.	.
Datoria sectorului privat, consolidată (% din PIB)	43,7	69,0	55,3	48,0	47,9	.	.	.
Din care, datoriile gospodăriilor, consolidate (% din PIB)	12,0	20,9	17,0	16,1	15,8	.	.	.
Din care, datoriile companiilor nefinanciare, consolidate (% din PIB)	31,8	48,1	38,2	32,0	32,1	.	.	.
Datorii neperformante brute (% din totalul instrumentelor de datorie și din totalul împrumuturilor și avansurilor) (1)	1,4	.	9,2	3,0	2,6	.	.	.
Corporații, capacitatea netă de finanțare (+) sau necesarul net de finanțare (-) (% din PIB)								
Corporații, excedent brut de exploatare (% din PIB)	26,6	31,0	30,7	28,2	31,4	36,9	39,6	41,1
Gospodării, capacitatea netă de finanțare (+) sau necesarul net de finanțare (-) (% din PIB)	-14,8	-21,2	-23,5	-22,9
Indicele corectat al prețului locuințelor (variație anuală)								
Investiții privind construcția de locuințe (% din PIB)	2,0	2,9	2,4	2,4	2,5	2,7	.	.
Balanța contului curent (% din PIB), balanța de plăți								
Balanța comercială (% din PIB), balanța de plăți	-10,3	-6,2	-2,3	-4,9	-7,2	-9,3	-8,1	-7,9
Condițiile comerțului cu bunuri și servicii (variație anuală)	-11,4	-7,3	-1,9	-4,3	-5,7	-6,9	.	.
Soldul contului de capital (% din PIB)	7,5	0,9	1,0	3,4	0,0	-1,4	3,7	0,4
Poziția investițională internațională netă (% din PIB)	0,5	0,6	1,9	1,9	2,2	2,5	.	.
NENDI – PIIN, cu excepția instrumentelor care nu prezintă risc de neplată (% din PIB) (2)	-37,4	-60,2	-51,4	-47,6	-47,1	-41,0	.	.
PII, cu excepția instrumentelor care nu prezintă risc de neplată (% din PIB)	-5,0	-21,6	-9,7	-7,0	-6,5	-4,2	.	.
Rezultatele la export vs. țările avansate (variație % pe 5 ani)	36,1	56,3	42,4	41,7	40,3	35,1	.	.
Cota de piață a exporturilor, bunuri și servicii (variație anuală)	82,1	69,2	24,3	20,5	15,7	.	.	.
Fluxuri nete ISD (% din PIB)	13,9	2,3	5,6	1,9	0,5	5,5	1,3	1,0
Soldul bugetului general (% din PIB)	.	-2,8	.	-1,3	-3,7	-3,4	.	.
Soldul bugetar structural (% din PIB)	-1,7	-6,3	-2,3	-9,2	-7,1	-6,2	-4,7	-4,4
Datoria brută a administrației publice (% din PIB)	.	.	-2,0	-7,4	-6,2	-5,8	-4,3	-4,1
	14,8	26,2	36,8	46,9	48,6	47,3	45,6	46,1

(1) Grupurile bancare naționale și băncile independente, filialele și sucursalele din UE și din afara UE aflate sub control străin.
(2) Poziția investițională internațională netă (PIIN), exceptând investițiile directe și acțiunile de portofoliu.

Sursa: Eurostat și BCE, date la 2 mai 2023, dacă au fost disponibile; Comisia Europeană pentru cifrele prognozate (Previziunile de primăvară din 2023).

Prezenta anexă evaluează riscurile la adresa sustenabilității finanțelor publice pentru România pe termen scurt, mediu și lung.

Anexa urmează aceeași abordare multidimensională ca cea a Monitorului privind sustenabilitatea datoriei din 2022 al Comisiei Europene, actualizată pe baza previziunilor de primăvară ale Comisiei din 2023.

1 – În ansamblu, riscurile pe termen scurt la adresa sustenabilității finanțelor publice sunt scăzute.

Indicatorul de detectare timpurie (SO) al Comisiei nu semnalează riscuri bugetare pe termen scurt majore (tabelul A21.2).⁽¹²²⁾ Se preconizează că nevoile brute de finanțare vor putea fi în continuare gestionate, reprezentând aproximativ 9 % din PIB pe termen scurt (2023-2024), sub nivelul maxim înregistrat recent în 2020 (tabelul 1 din tabelul A21.1). Percepția piețelor financiare asupra riscului suveran este stabilă, fapt confirmat de ratingurile principalelor agenții.

2 – În ansamblu, riscurile pe termen mediu la adresa sustenabilității finanțelor publice sunt medii.

În cazul României, analiza de referință a sustenabilității datoriei arată că se preconizează că ponderea datoriei publice în PIB va crește continuu pe termen mediu, ajungând la aproximativ 65 % în 2033 (graficul 1).⁽¹²³⁾⁽¹²⁴⁾ Soldul structural primar

⁽¹²²⁾SO este un indicator compozit al riscului pe termen scurt de presiuni bugetare. Acest indicator are la bază o gamă largă de variabile macrofinanciare și fiscale care s-au dovedit utile în trecut în identificarea situațiilor de presiuni bugetare ulterioare.

⁽¹²³⁾Ipotezele care stau la baza scenariului de referință al Comisiei, respectiv menținerea politicilor bugetare, includ în special: (i) un deficit primar structural, fără costurile legate de îmbătrânirea populației, de 2,4 % din PIB începând din 2024; (ii) o inflație care converge liniar către nivelul ratei dobânzii pentru operațiunile swap forward pe 10 ani, indexate cu rata inflației, pe un orizont de 10 ani (care se referă la anticipațiile inflaționiste pe 10 ani peste 10 ani); (iii) ratele nominale ale dobânzii pe termen scurt și lung pentru datoriile noi și reînnoite converg liniar de la valorile curente la ratele nominale forward bazate pe piață până la T+10 (la fel ca în cazul tuturor statelor membre); (iv) ratele de creștere a PIB-ului real din previziunile Comisiei din primăvara anului 2023 până în 2024, urmate de proiecțiile

estimat (un deficit de 2,4 % din PIB) contribuie la aceste evoluții. Acesta pare a fi scăzut în comparație cu performanța bugetară anterioară, ceea ce indică faptul că este loc de măsuri corective. În plus, proiecțiile de referință până în 2029 beneficiază de un efect favorabil (deși în scădere) de „bulgăre de zăpadă”, cu o creștere medie a PIB-ului real de 2,4 % în perioada 2025-2033. Se preconizează că nevoile publice brute de finanțare vor crește în perioada de previzionare, ajungând la aproape 15 % din PIB în 2033, comparativ cu previziunile de 9 % pentru 2024.

Proiecțiile de referință au făcut obiectul unei simulări de criză în contextul a patru scenarii alternative pentru a evalua impactul modificărilor ipotezelor principale (graficul A1).

Revenirea la traiectoriile fiscal-bugetare istorice în cadrul scenariului „sold structural primar istoric (SPB)” ar crește doar ușor ponderea estimată a datoriei în 2033 comparativ cu scenariul de referință, întrucât ipoteza de referință a SPB este aproape de media istorică de 2,7 % din PIB. O înrăutățire permanentă a condițiilor macrofinanciare, astfel cum se reflectă în scenariul „diferență nefavorabilă între rata dobânzii și rata de creștere” (și anume, cu 1 punct procentual mai mare decât în scenariul de referință) ar duce la o pondere a datoriei publice în PIB cu 5 puncte procentuale mai mare până în 2033 în comparație cu scenariul de referință. O înrăutățire temporară a condițiilor financiare, astfel cum se reflectă în scenariul „criză financiară”, ar duce la o pondere a datoriei în PIB similară cu previziunile de referință. Scenariul „sold primar structural inferior (SPB)” (și anume, nivelul SPB redus permanent cu jumătate din variația cumulată preconizată) ar duce la o pondere a datoriei în PIB semnificativ mai mare în comparație cu scenariul de referință (+ 12 puncte procentuale).

metodologiei EPC/OGWG T+10 între T+3 și T+10, și anume pentru 2025-2033 (în medie 2,4 %); (v) costurile legate de îmbătrânirea populației în conformitate cu *2021 Ageing Report* (Comisia Europeană, Documentul instituțional 148, mai 2021). Pentru informații privind metodologia, a se vedea Monitorul privind sustenabilitatea datoriei din 2022 (Comisia Europeană, Documentul instituțional 199, aprilie 2023).

⁽¹²⁴⁾Tabelul 1 prezintă proiecțiile de referință ale datoriei și defalcarea în sold primar, efectul „bulgăre de zăpadă” (impactul combinat al plății dobânzilor și al creșterii PIB-ului nominal asupra dinamicii datoriei) și ajustarea stoc-flux.

De asemenea, proiecțiile stocastice privind datoria indică riscuri medii (graficul 2).⁽¹²⁵⁾

Aceste simulări stocastice indică o probabilitate de 57 % ca ponderea datoriei în 2027 să fie mai mare decât în 2022, ceea ce implică un risc scăzut, având în vedere nivelul inițial scăzut al datoriei. Cu toate acestea, astfel de șocuri indică o incertitudine semnificativă (și anume, diferența dintre percentilele 10 și 90 de distribuție a datoriei) referitor la proiecțiile de bază privind datoria publică.

3 – În ansamblu, riscurile pe termen lung la adresa sustenabilității finanțelor publice sunt medii.⁽¹²⁶⁾

Indicatorul decalajului de sustenabilitate S2 (la 3,3 puncte procentuale din PIB) indică riscuri medii, ceea ce sugerează că România ar trebui să își îmbunătățească în mod semnificativ soldul primar structural pentru a asigura stabilizarea datoriei pe termen lung. Acest lucru rezultă în principal din poziția bugetară inițială nefavorabilă (3 puncte procentuale din PIB) și din creșterea preconizată a costurilor cu asistența medicală (0,7 puncte procentuale) și a cheltuielilor cu îngrijirile de sănătate pe termen lung (0,3 puncte procentuale) (tabelul 2; impactul măsurilor referitoare la pensii luate începând cu 2020 nu este inclus în proiecțiile

⁽¹²⁵⁾Aceste proiecții arată impactul asupra datoriei a 2 000 de șocuri care afectează soldul primar public, creșterea economică, ratele dobânzilor și cursurile de schimb. Conul acoperă 80 % din toate traiectoriile simulate ale datoriei, excluzând, prin urmare, evenimentele situate la extremitățile curbei.

⁽¹²⁶⁾Indicatorul decalajului de sustenabilitate S2 măsoară efortul bugetar permanent (ajustarea SPB) în 2024 care ar fi necesar pentru stabilizarea datoriei publice pe termen lung. Acest indicator este completat de indicatorul decalajului de sustenabilitate S1, care măsoară efortul bugetar permanent necesar în 2024 pentru a aduce ponderea datoriei în PIB la 60 % pe termen lung (până în 2070). Atât pentru indicatorul S1, cât și pentru indicatorul S2, evaluarea riscurilor depinde de valoarea consolidării fiscale necesare: „risc ridicat” dacă efortul necesar depășește 6 puncte procentuale din PIB, „risc mediu” dacă se situează între 2 puncte procentuale și 6 puncte procentuale din PIB și „risc scăzut” dacă efortul este negativ sau mai mic de 2 puncte procentuale din PIB. Clasificarea globală a riscurilor pe termen lung reunește categoriile de risc derivate din S1 și S2. S1 poate modifica categoria de risc derivată din S2 atunci când semnalează un risc mai mare decât S2. Pentru mai multe detalii, a se vedea Monitorul privind sustenabilitatea datoriei din 2022.

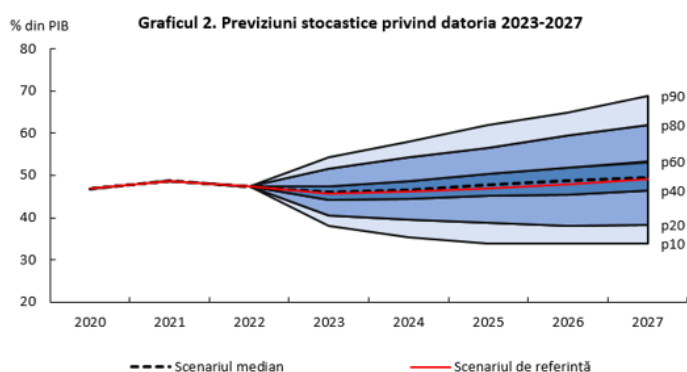
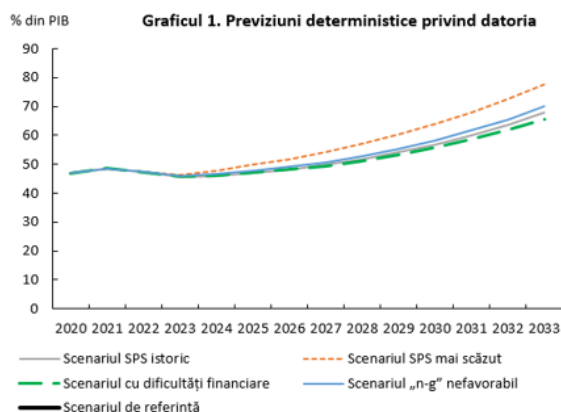
privind îmbătrânirea populației). O serie de investiții și reforme din PNRR contribuie la sprijinirea eficienței sistemului de sănătate din România, așadar, va fi important să se monitorizeze cu atenție punerea lor în aplicare.

Alături de vulnerabilitățile în materie de datorii, astfel cum au fost evidențiate de indicatorul S1, riscurile globale pe termen lung sunt evaluate ca fiind medii. Într-adevăr, indicatorul decalajului de sustenabilitate S1 arată faptul că ar fi necesar un efort semnificativ de consolidare de 3,9 puncte procentuale din PIB pentru a aduce datoria la 60 % din PIB până în 2070. Acest rezultat este alimentat de poziția bugetară inițială nefavorabilă (2,9 puncte procentuale din PIB) și de creșterea preconizată a costurilor legate de îmbătrânirea populației (1,2 puncte procentuale) (tabelul 2).

În fine, în cadrul evaluării trebuie luați în considerare mai mulți factori de risc suplimentari. Pe de o parte, factorii care duc la creșterea riscurilor sunt legați de recenta creștere a ratelor dobânzii, de ponderea datoriei deținute de nerezidenți, de moneda în care este denominată datoria și de poziția investițională internațională netă negativă a țării. Pe de altă parte, printre factorii care duc la atenuarea riscurilor se numără prelungirea scadenței datoriei în ultimii ani și ponderea scăzută a datoriei pe termen scurt. De asemenea, aplicarea integrală a reformelor structurale din cadrul NGEU/RMR ar putea avea un impact pozitiv ulterior asupra creșterii PIB-ului în următorii ani și, prin urmare, ar contribui la atenuarea riscurilor legate de sustenabilitatea datoriei.

Tabelul A21.1: Analiza sustenabilității datoriei – România

Tabelul 1: Proiecțiile de referință privind datoria	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Pondere datorii brute (% din PIB)	46,9	48,6	47,3	45,6	46,1	46,9	47,9	49,2	50,9	52,9	55,3	58,2	61,4	65,2
Modificări ale ponderii din care	11,7	1,8	-1,4	-1,6	0,4	0,8	1,0	1,3	1,7	2,0	2,4	2,8	3,3	3,8
Deficitul primar	8,0	6,0	5,0	2,9	2,7	2,6	2,4	2,3	2,3	2,3	2,4	2,5	2,7	2,9
Efectul bulgărelui de zăpadă	1,1	-3,6	-6,5	-4,1	-2,3	-1,7	-1,3	-1,0	-0,6	-0,3	0,0	0,3	0,6	0,9
Ajustări stoc-flux	2,6	-0,6	0,1	-0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Necesarul brut de finanțare (% din PIB)	15,6	10,5	10,7	9,2	9,3	9,6	9,9	10,2	10,7	11,3	12,0	12,8	13,7	14,7

Tabelul 2: Defalcarea indicatorilor decalajului de sustenabilitate S1 și S2

	S1	S2
Indicele global (puncte procentuale din PIB)	3,9	3,3
din care		
Poziția bugetară inițială	2,9	3,0
Cerința privind datoria	-0,2	
Costuri legate de îmbătrânirea populației	1,2	0,3
din care		
Pensii	0,5	-0,7
Îngrijiri de sănătate	0,5	0,7
Îngrijirea pe termen lung	0,2	0,3
Altele	-0,1	-0,1

Sursa: serviciile Comisiei.

Tabelul A21.2: Harta termică a riscurilor în materie de sustenabilitate a finanțelor publice – România

Termen scurt	Termen mediu - Analiza sustenabilității datoriei (ASD)						Termen lung				
	Global (S0)	Global	Scenarii deterministe					Proiecții stocastice	S2	S1	Global (S1 + S2)
			Scenariul de referință	SPS istoric	SPS mai scăzut	„r-g” nefavorabil	Dificultăți financiare				
SCĂZUT	MEDIU	Global	MEDIU	MEDIU	MEDIU	MEDIU	MEDIU				
		Nivelul datoriei (2033), % din PIB	65,2	67,9	77,7	69,9	65,7				
		Anul de vârf al datoriei	2033	2033	2033	2033	2033				
		Marja de consolidare fiscal-bugetară	68%	76%	81%	68%	68%				
		Probabilitatea ca rata datoriei să depășească în 2027 nivelul din 2022						57%			
						35,0					

(1) Nivelul datoriei în 2033. Verde: sub 60 % din PIB. Galben: între 60% și 90%. Roșu: peste 90%. (2) Anul de vârf al datoriei indică dacă se preconizează ca datoria să crească în general în următorul deceniu. Verde: datoria atinge nivelul de vârf repede. Galben: nivelul de vârf este atins spre mijlocul perioadei de previzionare. Roșu: nivelul de vârf este atins târziu. (3) Marja de consolidare fiscal-bugetară măsoară ponderea pozițiilor bugetare anterioare din țară care au fost mai stricte decât cea estimată în scenariul de referință. Verde: valoare ridicată, adică poziția bugetară presupusă este plauzibilă conform standardelor istorice și lasă loc pentru măsuri de remediere, dacă este necesar. Galben: intermediară. Roșu: scăzută. (4) Probabilitatea ca rata datoriei să depășească în 2027 nivelul din 2022. Verde: probabilitate scăzută. Galben: intermediară. Roșu: ridicată (reflectând și nivelul inițial al datoriei). (5) Diferența dintre a 90-a și a 10-a percentilă măsoară incertitudinea, pe baza distribuției datoriei în cazul a 2 000 de socuri diferite. Cелеle verde, galbene și roșii indică o incertitudine din ce în ce mai mare.

Sursa: serviciile Comisiei.

ANEXA 22: MATRICEA DE EVALUARE DIN CADRUL PROCEDURII PRIVIND DEZECHILIBRELE MACROECONOMICE

Matricea din cadrul procedurii privind dezechilibrele macroeconomice prezintă principalele elemente ale bilanțului aprofundat efectuat cu privire la România ⁽¹²⁷⁾. România a fost selectată pentru un bilanț aprofundat în Raportul privind mecanismul de alertă din 2023. Acest bilanț aprofundat privind prevenirea și corectarea dezechilibrelor macroeconomice prezintă principalele constatări legate de gravitatea și evoluția provocărilor identificate, precum și răspunsurile în materie de politici și nevoile potențiale în materie de politici. Constatările se referă la toate domeniile de vulnerabilitate evaluate în cadrul bilanțului aprofundat.

România se confruntă cu vulnerabilități legate de adâncirea deficitului de cont curent în contextul unor cheltuieli bugetare ridicate și al unei cereri interne puternice. De la 7,3 % în 2021 și 4,9 % în 2020, deficitul de cont curent a ajuns la 9,3 % din PIB în 2022 (niveluri care nu au mai fost observate de la marea criză financiară), deoarece valorile negative ale soldului comerțului cu bunuri și ale soldului veniturilor primare au scăzut și mai mult. Șocul energetic a avut un impact, dar mai mic în comparație cu omologii din UE. Înrautățirea vine în contextul unei cereri interne puternice, care a crescut considerabil mai mult decât PIB-ul și este legată de cheltuielile bugetare ridicate, care, în 2022, în pofida unei reduceri a deficitului, au crescut cu peste 20 %. Economii gospodăriilor au jucat, de asemenea, un rol esențial, scăzând considerabil de la nivelul maxim înregistrat în timpul pandemiei și afectând astfel echilibrul dintre economii și investiții. Finanțarea deficitului extern pare stabilă, aproximativ o treime din deficitul extern fiind finanțat de intrările de ISD în 2022. Nivelurile globale scăzute ale datoriei și un sistem bancar solid continuă să ofere asigurări investitorilor. De asemenea, intrările importante de fonduri UE reduc nevoile nete de finanțare ale economiei (care în 2022 erau de 6,9 % din PIB). Cu toate acestea, deficitele externe mari prelungite, în special în perioadele de mare incertitudine și de înăsprită a situației financiare, reprezintă o sursă

semnificativă de îngrijorare. România ar trebui să abordeze dezechilibrele externe, având în vedere, de asemenea, reducerea semnificativă a transferurilor UE la sfârșitul perioadei PNRR.

Se preconizează că, pe viitor, vulnerabilitățile se vor îmbunătăți doar marginal. Pe măsură ce șocul prețurilor la energie dispare treptat, se estimează că balanța contului curent se va îmbunătăți, dar doar într-o mică măsură, pe măsură ce persistă anumite probleme. Se preconizează că cererea internă va rămâne puternică, alimentată de ultimele creșteri ale salariilor și ale pensiilor, în timp ce se preconizează că creșterea exporturilor va fi mai atenuată în contextul perspectivelor lente de creștere din restul UE. Se preconizează că soldul economii-investiții va rămâne în continuare în mod clar negativ, având în vedere tendința ridicată spre consum a gospodăriilor românești și deficitul bugetar încă ridicat preconizat pentru 2023.

Politicele și reformele orientate în special către sustenabilitatea finanțelor publice pot contribui la reducerea vulnerabilităților macroeconomice. Politica monetară a fost înăsprită pentru a combate inflația, în 2022 rata dobânzii de politică monetară crescând de 8 ori, de la 1,75 % la 6,75 %. Cu toate acestea, preferința politică pentru stabilitatea cursului de schimb a dus la supraevaluarea monedei naționale, potrivit mai multor indicatori, ceea ce afectează capacitatea de export a economiei. Consolidarea fiscală ar trebui să fie principalul instrument de reducere a dezechilibrelor externe. Prin respectarea obiectivelor PDE s-ar putea limita în mare parte dinamica actuală. Combinația de reforme și investiții din cadrul PNRR, în special cele orientate către poziții bugetare mai bune, cum ar fi reformele în domeniul fiscal și al pensiilor, au potențialul de a alina cererea la ofertă. De asemenea, alte măsuri din PNRR favorizează creșterea productivității și a exporturilor, precum și îmbunătățirea competitivității prin costuri și prin alte elemente decât costurile. În 2022, în cadrul PNRR, România a pus în aplicare reforme și investiții relevante în următoarele domenii: transport durabil, siguranță rutieră, digitalizare, îmbunătățirea proceselor fiscale și de administrare fiscală, intensificarea luptei împotriva corupției și sistemul de învățământ obligatoriu pentru a preveni și a reduce abandonul școlar timpuriu.

⁽¹²⁷⁾ Comisia Europeană (2023), Bilanț aprofundat pentru România, Document de lucru al serviciilor Comisiei [COM(2023) 642 final] – în conformitate cu articolul 5 din Regulamentul (UE) nr. 1176/2011 privind prevenirea și corectarea dezechilibrelor macroeconomice.

Pe baza acestei evaluări, Comisia a considerat în comunicarea sa „Semestrul european – Pachetul de primăvară din 2023” [COM(2023) 600 final] că România continuă să se confrunte cu dezechilibre.

Tabelul A22.1: **Evaluarea macroeconomică**

	Gravitatea provocării	Evoluție și perspective	Răspunsul politic
	Tendențe neviabile, vulnerabilități și riscuri asociate		
Poziția externă	<p>Deficitul de cont curent al României a crescut în ultimii ani, ajungând la 9,3 % din PIB în 2022, fiind în creștere față de 2021, când acesta era de 7,2 % din PIB. Deficitul de cont curent se situează sub contul curent implicat de fundamentele economiei, care este estimat la aproximativ zero, și sub nivelul necesar pentru stabilizarea poziției investiționale internaționale nete (PIIN), situându-se peste sau aproape de valoarea de referință prudentială a PIIN, în următorii 10 ani. Deficitele externe ale României sunt nesustenabile pe termen mediu și lung. PIIN rămâne negativă, situându-se la -41 % din PIB în 2022 și fiind cu mult sub valorile de referință bazate pe fundamente.</p>	<p>Contul curent al României continuă să reflecte deficitul public semnificativ, care a atins 6,2 % din PIB în 2022. Creșterea deficitului de cont curent a fost, de asemenea, determinată de o creștere puternică a absorbției în general. Condițiile aferente evoluțiilor comerciale au jucat, de asemenea, un rol important, având în vedere creșterea semnificativă a prețurilor la importurile de energie și la alimente. Balanța comerțului cu bunuri și soldul veniturilor primare s-au înrăutățit, ceea ce a fost doar parțial compensat de balanțele pozitive ale comerțului cu servicii și ale transferurilor curente. În următorii doi ani, se preconizează că deficitul de cont curent se va îmbunătăți doar într-o mică măsură, ajungând la aproximativ 8 % din PIB. Se preconizează că șocul produs de prețurile la energie se va reduce treptat, dar creșterea rapidă a absorbției interne ar trebui să mențină creșterea importurilor la un nivel ridicat. Finanțarea a fost stabilă până în prezent, deoarece fundamentele</p>	<p>Politica monetară s-a înăspriț pentru a contracara inflația, dar rata de schimb este supraevaluată conform mai multor indicatori, iar lipsa sa de flexibilitate limitează capacitatea de absorbție a șocurilor. Persistența deficitelor publice mari reprezintă cea mai mare parte a nevoilor de finanțare externă, iar remedierea acestora ar contribui în mare măsură la reducerea vulnerabilităților legate de nevoile mari de finanțare externă ale economiei în ansamblu. În 2022, s-au înregistrat unele progrese marginale în cadrul planului de redresare și reziliență (PRR) în ceea ce privește transportul durabil, siguranța rutieră, digitalizarea, administrația fiscală, combaterea corupției și sistemul de învățământ obligatoriu, iar implementarea deplină a reformelor și a investițiilor din cadrul PRR are potențialul de a stimula și mai mult productivitatea și exporturile, de a asigura viabilitatea finanțelor publice și de a îmbunătăți echilibrele externe.</p>
Competitivitate	<p>Continuă să existe evoluții în materie de competitivitate a costurilor, costul unitar nominal al muncii crescând cu 6,2 % în 2022 și cu 10,1 % din 2019 încoace, în timp ce rata reală efectivă de schimb (IAPC corectat) s-a apreciat cu 2,2 %. Diferențialul de inflație dintre România și UE a crescut în 2022, inflația IAPC a României fiind cu 2,8 puncte procentuale mai mare decât cea a UE-27 și cu 3,6 puncte procentuale mai mare față de cea a zonei euro. Cea mai mare parte a creșterii diferențialilor de inflație se explică prin factori interni. În plus, persistă probleme mai vechi în materie de competitivitate bazată pe alți factori decât costurile.</p>	<p>În 2022, salariul mediu nominal a crescut cu 13,4 %, sub inflația prețurilor de consum la nivel național de 16,4 %, dar peste media IAPC (12 %), cu diferențe constatate între sectorul public și cel privat. Salariile din sectorul privat au ținut în mare măsură pasul cu creșterea nivelului prețurilor și se preconizează că vor face acest lucru și în 2023, deoarece cererea de forță de muncă este ridicată. Costul unitar al muncii a înregistrat un progres abrupt, de 6,2 %, pe fondul creșterilor salariale nominale ridicate. Se preconizează că inflația va rămâne mai ridicată decât în restul UE, deoarece presiunile inflaționiste interne au devenit componente de bază și se preconizează că creșterile salariale vor fi ridicate.</p>	<p>Ar putea fi necesare progrese suplimentare în materie de politici ca răspuns la preocupările identificate în domeniul competitivității. În ianuarie 2023, guvernul a majorat cu 17,7 % salariul minim brut (33 % în sectorul construcțiilor) și cu 10 % salariile pentru mai multe categorii din sectorul public. Astfel de măsuri ajută gospodăriile să facă față evoluției inflației, alimentând totodată cererea și adăugându-se problemelor de competitivitate a costurilor. În 2022, progresele înregistrate în cadrul PRR privind transportul durabil, digitalizarea, combaterea corupției și educația au contribuit la soluționarea unora dintre problemele de competitivitate bazată pe alți factori decât costurile, dar mai sunt încă multe de făcut.</p>

Sursa: Comisia Europeană